

Diagnoza jakości więzi społecznej we wsiach Rokitki i Bałdowo

**Raport z badania ankietowego
(grudzień 2025)**

opr. dr hab. Marek Gorzko, prof. UP

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Cele i założenia badania	4
3. Szczegółowa problematyka i technika badawcza	8
4. Struktura próby i przebieg badania	12
5. Ogólna charakterystyka badanej zbiorowości i ocena próby	15
6. Psychospołeczne elementy więzi: zadowolenie z miejsca zamieszkania	25
7. Psychospołeczne elementy więzi: identyfikacja lokalna	30
8. Mobilność przestrzenna mieszkańców Rokitek/Bałdowa.....	52
9. Kręgi znajomych i więź sąsiedzka	68
10. Aktywność społeczna mieszkańców Rokitek i Bałdowa, członkostwo w organizacjach	83
11. Polityka na poziomie wsi i gminy	94
12. Podsumowanie	122
Literatura	134
Aneks: kwestionariusz ankiety	135
Aneks metodologiczny 1	147
Aneks metodologiczny 2	151

1. Wstęp

Niniejsze opracowanie ma charakter raportu z socjologicznego badania empirycznego przeprowadzonego we wsiach Bałdowo i Rokitki z mieszkańcami terenu planowanego do przyłączenia do Tczewa.

Struktura raportu jest następująca: w sekcjach 2-4 przedstawione są ogólne założenia i cele badania oraz metodologia i próba badawcza. Sekcja 5 zawiera ogólny opis badanej zbiorowości na podstawie wyników uzyskanych w próbie oraz ocenę próby.

Kolejne sekcje (6-11) przedstawiają wyniki analizy. Każdy z nich kończy się krótkim podsumowaniem.

Raport zamyka ogólne streszczenie podstawowych wyników badania.

W Aneksach zamieszczony są: kwestionariusz ankiety, informacje metodologiczne dotyczące konstrukcji indeksów oraz technik wagowych.

2. Cele i założenia badania

Przedmiotowym odniesieniem badania omawianego w niniejszym raporcie jest zbiorowość zamieszkująca tereny planowane do przyłączenia do miasta Tczewa. Obejmują one między innymi obszary wsi Rokitki oraz Bałdowo.

Najogólniejszym celem badania jest diagnoza społecznych aspektów funkcjonowania mieszkańców badanego obszaru ze szczególnym uwzględnieniem ich związku z zamieszkiwaną wsią oraz sąsiadującym z wsią miastem. Chodzi o ustalenie w jakim stopniu w przypadku badanych wsi mamy do czynienia z ukształtowanymi, wykazującą swoją odrębność społecznościami lokalnymi, a na ile są one zbiorowościami powiązanymi z sąsiadującym miastem.

Podstawowe kategorie organizujące problematykę badawczą, to pojęcie **tożsamości lokalnej** oraz pojęcie **więzi społecznej**.

Na potrzeby badania można przyjąć następującą definicję **społeczności lokalnej**:
jest ona

typem struktury społeczno-przestrzennej, dla której cechami konstytutywnymi są:

- a) geograficzne terytorium określające jakieś jedno skupisko ludności;*
- b) zamieszkała tam ludność;*
- c) systemy powiązań, zależności i instytucji, sprawiające, że ta całość jest wewnętrznie zintegrowana, tzn. zdolna do podejmowania wspólnych działań na rzecz rozwiązywania nurtujących ją problemów;*
- d) pewien stopień psychicznego zespolenia całości lub części mieszkańców z daną strukturą społeczno-przestrzenną jako znaczącą wartością kulturową (Starosta 1995:30).*

Pod pojęciem **zbiorowości terytorialnej** rozumie się z kolei jakieś skupisko ludności wyznaczone przez obiektywne kryteria i posiadające określone granice, ale charakteryzujące się tym, że pomiędzy tymi ludźmi nie zachodzą procesy integracji społecznej (tamże: 31).

Przytoczona definicja społeczności lokalnej wiąże ze sobą pojęcia tożsamości lokalnej i więzi społecznej. Dwie ostatnie cechy społeczności lokalnej (c i d) z powyższej definicji składają się w istocie na treść pojęcia „więź społeczna” w odniesieniu do układów lokalnych. W literaturze przedmiotu (np. Rybicki 1979, Turowski 1993) podkreśla się dwuaspektowy charakter więzi społecznej. Wyraża się ona na płaszczyźnie dających się rzeczowo określić stosunków pomiędzy ludźmi (aspekt strukturalny) oraz na płaszczyźnie stanów i aktów świadomości, postaw, emocji itp. (aspekt psychospołeczny). Z kolei z tym ostatnim aspektem silnie powiązana

jest kwestia tożsamości lokalnej. Używając słów cytowanego wyżej badacza można powiedzieć, że społeczność lokalną

tworzą ludzie pozostający wobec siebie w społecznych interakcjach i zależnościach w obrębie danego obszaru i posiadający wspólny interes lub poczucie grupowej i przestrzennej tożsamości jako elementu wspólnych więzi (Starosta 1993:31).

Powyższe ujęcie sugeruje, że kategoria tożsamości pozwoliłaby ująć istotne aspekty czwartej (d) konstytutywnej cechy społeczności lokalnej. W kontekście realizowanego badania nie będzie przedmiotem zainteresowania „tożsamość w ogóle”, czyli wszystkie mentalne i emocjonalne komponenty, które jednostki włączają do koncepcji samych siebie i postrzegają jako „część samych siebie”. Chodzi jedynie o te składniki autodefinicji (obrazu „ja”) konstruowanego przez mieszkańców danego obszaru, które zawierają odniesienia do zamieszkiwanego obszaru i powiązanej z nim zbiorowości oraz które stanowią część składową poczucia wspólnej przynależności i zarazem składnik mniej lub bardziej wyrazistej „koncepcji My”.

Pełna diagnoza jakości więzi społecznej wymagałaby zastosowania kombinacji różnych technik badawczych – być może rekomendować należałoby techniki etnograficzne (relatywnie długą obserwację uczestniczącą z zastosowaniem wywiadu intensywnego). Względy praktyczne nakazują ograniczenie się do badania typu sondażowego. Należy w kontekście takiego wyboru pamiętać o ograniczeniach zastosowanej techniki w odniesieniu do specyfiki przedmiotu badania. Za pomocą wywiadu (ankiety) można poznać przede wszystkim to, co respondenci **chcą** i **potrafią**¹ zakomunikować. Ograniczeniem badań opartych wyłącznie na rozmowie z respondentami jest istnienie trudnej do oceny luki pomiędzy deklaracjami i zachowaniami². Za pomocą ankiety poznajemy deklaracje, do zachowań mając dostęp jedynie „z drugiej ręki” poprzez deklaracje respondentów. Krótko mówiąc – w odniesieniu do problematyki badania – zastosowana technika może być bardziej stosowna do diagnozy łatwo uchwytnych aspektów psychospołecznego wymiaru więzi społecznej, a w ograniczonym stopniu do wymiaru strukturalnego.

Na potrzeby niniejszego badania została przyjęta koncepcja wielopoziomowej struktury układu lokalnego³ jako złożonego z kilku **poziomów integracji zjawisk**. Poziomy te są

¹ Pewne nastawienia, emocje i afekty mogą być trudne do zwerbalizowania. Trudno też zdać sprawę z na przykład zachowań nawykowych, rutynowych, i tym podobnych.

² Nawet potoczna mądrość mówi, że ludzie często co innego mówią niż robią (i odwrotnie).

³ Omówienie dyskusji teoretycznych prowadzących do tej koncepcji oraz jej implikacji por. np. Starosta 1995: 82 i nast.

względnie autonomiczne, ale powiązane ze sobą w złożony sposób. Możemy je określić jako porządki zjawisk, w obrębie których może objawiać się więź społeczna. Są to:

- I. poziom psychospołeczny tworzony przez zjawiska jednostkowej – szeroko ujętej – świadomości (m.in. na tym poziomie może pojawiać się jednostkowa tożsamość lokalna w sensie wyróżnionym powyżej);
- II. drugi poziom tworzą zjawiska integracji na bazie kontaktów bezpośrednich i grup pierwotnych (tzn. rodziny, sąsiedztwa, relacji przyjacielskich);
- III. trzeci poziom tworzą procesy integracyjne na bazie organizacji formalnych działających w układzie lokalnym;
- IV. na poziom czwarty składają się działania zbiorowe mieszkańców i struktur formalnych (na tej płaszczyźnie w pełni ujawnia się tożsamość grupowa).

Narzędzie badawcze (kwestionariusz) zostało skonstruowane w taki sposób, aby zebrać informacje o istotnych elementach więzi społecznej przejawiających się na każdej z wyżej wymienionych płaszczyzn:

- I. poziom psychospołeczny – informacje o poziomie identyfikacji respondentów z miejscem i mieszkańcami oraz ich wyobrażenia na temat właściwej relacji pomiędzy wsią a miastem Tczew, a także poziom zadowolenia (ocena) z układu lokalnego: pytania o opinie;
- II. poziom kontaktów bezpośrednich i grup pierwotnych – informacje o zakresie kontaktów respondentów w różnych kręgach społecznych oraz o relacjach sąsiedzkich, a także o intensywności ruchliwości przestrzennej badanych: pytania o opinie + pytania o fakty⁴;
- III. poziom organizacji formalnych działających w układzie lokalnym – informacje o zakresie aktywności społecznej mieszkańców i członkostwie w organizacjach formalnych działających na poziomie lokalnym oraz deklaracje gotowości angażowania się w działalność społeczną: pytania o fakty + pytania o opinie;
- IV. poziom partycypacji w sferze publicznej i działaniach zbiorowych – w tym przypadku zostały zebrane informacje o partycypacji w sferze publicznej

⁴ Danymi, podstawą wnioskowania są wypowiedzi respondentów: o ile na podstawie wypowiedzi można w miarę bezpośrednio rekonstruować opinie (wypowiedzi są wskaźnikami opinii – problemem jest szczerść wypowiedzi), to rekonstrukcja „faktów” na podstawie wypowiedzi jest narażona na większe ryzyko (problem stanowi nie tylko szczerść wypowiedzi, ale też na ile wiernie wypowiedź oddaje stan faktyczny).

oraz subiektywne nastawienia wobec różnych aspektów publicznego życia wsi, a w szczególności stosunek do planów włączenia Rokitek/Bałdowa do miasta Tczewa: pytania o opinie + pytania o fakty.

3. Szczegółowa problematyka i technika badawcza

Podstawowym celem wywiadu z mieszkańcami wsi Rokitki i Bałdowo było zebranie opinii pozwalających na diagnozę kwestii opisanych w poprzedniej sekcji i analiza rozkładów oraz uwarunkowań tych opinii.

Badanie objęło swoim zakresem populację mieszkańców obszarów planowanych do przyłączenia do miasta Tczewa.

Ze względu na diagnostyczny i opisowy charakter badania nie były formułowane żadne hipotezy do przetestowania.

Pomiarowi poddano cztery podstawowe płaszczyzny przejawiania się więzi lokalnej:

- A. Płaszczyznę więzi psychospołecznych;
- B. Płaszczyznę kontaktów społecznych mieszkańców wsi;
- C. Relacje z lokalnymi organizacjami formalnymi (w tym stowarzyszeniami);
- D. Aktywność i partycypację w lokalnej sferze publicznej.

Ad. A.

W tym aspekcie przedmiotem pomiaru były następujące kwestie (zmienne ogólne):

• poziom zadowolenia z mieszkania w Bałdowie/Rokitkach (satysfakcja lokalna). • poziom identyfikacji z miejscowością

Ujawnione **postawy/oceny respondentów w wyżej wymienionych kwestiach** stanowią jeden z podstawowych zbiorów zmiennych zależnych⁵. Przedmiotem zainteresowania jest także charakterystyka zbiorowości ze względu rozkłady tych zmiennych, a także jak one są powiązane z cechami różnych kategorii mieszkańców (wiekiem, płcią, stażem osiedleńczym, poziomem aktywności społecznej, poziomem zaufania do innych, itp.).

⁵ *Zmienne zależne* – są to zmienne, które zależą od zmiennych niezależnych (jako skutek ich wpływu, wynik, itp.). Ich zróżnicowanie wyjaśnia się odwołując do zmiennych niezależnych. *Zmienne niezależne* – czynniki prawdopodobnie wywołujące skutek lub określony wynik. *Zmienne interweniujące* – czynniki pośredniczące w oddziaływaniu zmiennej niezależnej na zmienną zależną. *Zmienne kontrolne* – szczególny rodzaj zmiennych niezależnych, które poddaje się pomiarowi ze względu na możliwy wpływ na zmienne zależne, należy je poddać statystycznej kontroli, aby zanalizować wpływ zmiennej niezależnej na zmienną zależną. *Zmienne zakłócające* – czynniki nieobjęte pomiarem mogące mieć wpływ na zmienność zmiennych zależnych (Creswell 2013: 74 i nast.)

Ad. B.

Zjawiska mierzone na tym poziomie obejmują opinie respondentów, ale także fakty (ustalane na podstawie deklaracji ankietowanych).

Badaniu zostały poddane następujące kwestie (zmienne ogólne):

- skala mobilności przestrzennej mieszkańców gminy.
 - częstotliwość wyjazdów z terenu wsi
 - powody wyjazdów
 - częstotliwość wyjazdów do Tczewa
 - miejsce zaspokajania potrzeb edukacyjnych dzieci mieszkańców Bałdowa/Rokitek
 - miejsce zaspokajania potrzeb kulturalnych/sportowych i rekreacyjnych mieszkańców
- skala i zasięg kontaktów społecznych
 - w miejscowości zamieszkania
 - w obrębie Tczewa
 - w gminie wiejskiej
 - poza gminą
- płaszczyzny nawiązywania bliskich kontaktów
 - w miejscowości zamieszkania
 - w obrębie Tczewa
 - w gminie wiejskiej
 - poza gminą
- relacje sąsiedzkie
- ocena wsparcia możliwego do otrzymania ze strony sieci rodzinno-sąsiedzkiej

Podobnie jak na poprzedniej płaszczyźnie analitycznej badana populacja była charakteryzowana przez analizę rozkładów zmiennych oraz czynników różnicujących te rozkłady.

Ad. C.

Także na tej płaszczyźnie analitycznej zadane zostały pytania o postawy/opinie oraz pytania o fakty.

Pomiarowi zostały poddane następujące kwestie (zmienne ogólne):

- przynależność do organizacji formalnych
- aktywność społeczna i obywatelska
- uczestnictwo w wydarzeniach na terenie wsi
- uczestnictwo w wydarzeniach w Tczewie

Badana populacja była charakteryzowana przez analizę rozkładów zmiennych oraz czynników różnicujących te rozkłady.

Ad. D.

Również w tym przypadku zadane zostały pytania o postawy/opinie oraz pytania o fakty.

Pomiarowi zostały poddane następujące kwestie (zmienne ogólne):

- uogólnione zaufanie do innych
- zespół ogólnych przeświadczeń dotyczących funkcjonowania sfery publicznej.
- ocena działań władz gminy wiejskiej
- ocena działań władz miasta Tczewa
- ocena planu włączenia Bałdowa/Rokitek do miasta Tczewa
- wady i zalety takiego rozwiązania w oczach mieszkańców

Wyliczone zmienne mogą stanowić też potencjalnie ważne zmienne niezależne (lub interweniujące) różnicujące postrzeganie problemów społecznych i ocenę życia społeczności lokalnej.

Pomiarowi podlegały **podstawowe charakterystyki społeczno-demograficzne** respondentów (płeć, wiek, poziom wykształcenia, skład gospodarstwa domowego, staż

osiedleńczy, posiadanie dzieci, aktywność zawodowa, przynależność do określonej kategorii społeczno-zawodowej, sytuacja materialna gospodarstwa domowego). Stanowią one potencjalny zbiór zmiennych niezależnych (lub interweniujących czy też kontrolnych).

Narzędziem pomiarowym był kwestionariusz wywiadu (zamieszczony w Aneksie). Kilka pytań zastosowanych w kwestionariuszu zostało na potrzeby badania zaadaptowanych z literatury przedmiotu, głównie ze względu na fakt, że okazały swoją przydatność lub w celu umożliwienia porównań uzyskanych wyników z rezultatami innych badań. W szczególności chodzi tu o indeks identyfikacji lokalnej Pawła Starosty (omówiony w sekcji 7 raportu).

Zastosowane techniki analizy danych.

Rozkłady zmierzonych wartości zmiennych oraz zależności pomiędzy nimi analizowano za pomocą narzędzi statystycznych.

Za próg istotności statystycznej przyjęto $p < 0,05$, przy czym wartości p mieszczące się w przedziale $0,05 - 0,1$ uznano za wskazujące na tendencję statystyczną.

Ze względu na naturę danych (w większości przypadków zmienne nominalne lub porządkowe) testy statystyczne i analizy korelacyjne miały charakter nieparametryczny (χ^2 , testy; Kruskala-Wallisa, Manna-Whitneya, Fishera, korelacja rangowa Spearmana). W analizach tabelarycznych gdzie stosowany był test niezależności χ^2 w przypadku małej liczby przypadków w komórkach analizowanych tabel stosowano technikę rekategoryzowania zmiennych (łączenie kategorii) lub/i kontrolę wyniku testu statystycznego metodą Monte Carlo (20 000 permutacji). Siłę zależności oceniano przede wszystkim za pomocą V Craméra. Współczynnik ten przyjmuje wartości od 0 (brak zależności) do 1 (zależność idealna).

Obliczenia statystyczne przeprowadzono za pomocą pakietu statystycznego Statistica v. 13.1 oraz R v 4.5.2.

Przy prezentacji danych – zarówno w tabelach, jak i na wykresach – w przypadkach, gdy sumy odsetków nie wynoszą 100% i nie wskazano innej przyczyny, rozbieżności te wynikają z zaokrąglania wartości procentowych. Ze względu na liczebność próby ($N = 120$) wiele jej podkategorii charakteryzuje się niewielką liczebnością, przez co prezentowane wartości procentowe mają jedynie charakter ilustracyjny. Podawanie odsetków z dokładnością nawet do jednego miejsca po przecinku miałoby w tym kontekście charakter sztuczny.

4. Struktura próby i przebieg badania

Badaną populację stanowiło około **1 520** pełnoletnich mieszkańców **Rokitki** oraz **715** pełnoletnich mieszkańców **Baldowa**⁶, zamieszkujących tereny objęte planami przyłączenia do **Tczewa**. Przy konstruowaniu próby, ze względu na znaczne rozproszenie przestrzenne zabudowy oraz niewielką liczebność gospodarstw domowych, pominięto osoby zamieszkujące obszar objęty badaniem poza Rokitkami i Baldowem, gdyż ich uwzględnienie stanowiłoby jedynie marginalny odsetek próby.

Zaplanowana wielkość próby to **120** osób. W badaniu została wykorzystana próba kwotowa. Jest ona nieprobabilistycznym (nielosowym) typem próby i jej konstrukcja polega na tym, że określone charakterystyki populacji (rozkłady kluczowych zmiennych) narzuca się próbie. Mówiąc w uproszczeniu, taka próba musi mieć strukturę pod istotnymi względami identyczną, co badana populacja (stanowiąc pod tymi względami „miniaturkę” populacji).

Przy założeniu losowości liczebność próby pozwalałaby z 95% prawdopodobieństwem interpretować uzyskane wyniki z ok. 8% błędem. Należy jednak mieć na uwadze, że próba dobrana do badania **nie ma charakteru losowego**. Próba kwotowa (udziałowa) należy jednak do najbardziej efektywnych technik doboru jednostek do próby spośród technik nieprobabilistycznych (Szreder 2004: 59) i formułowane na jej podstawie oszacowania zbliżone są do uzyskiwanych w oparciu o próby losowe. Jest stosowana przez wiele renomowanych ośrodków badania opinii publicznej i rynku w kraju oraz za granicą.

Próba kwotowa **jest reprezentatywna** dla badanej populacji przynajmniej ze względu na przyjęte charakterystyki kontrolne, które mają taki sam rozkład w próbie i w populacji.

Charakterystyki kontrolne wzięte pod uwagę to: **pleć, wiek, miejsce zamieszkania (Rokitki/Baldowo)**. Rozkład dwóch pierwszych zmiennych dla wsi Rokitki i Baldowo został obliczony na podstawie danych NSP 2021. Podział liczby ankiet pomiędzy Rokitkami a Baldowem został przeprowadzony zgodnie z proporcją liczby mieszkańców jednej i drugiej miejscowości.

⁶ Dane na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego (NSP) 2021.

Zrealizowano 120 ankiet, spośród których 60 zostało przeprowadzonych z kobietami i 60 z mężczyznami. W Bałdowie zrealizowano 38 wywiadów, pozostałe 82 w Rokitkach.

Tab. 1 – Pozyskana próba ze względu na wiek i płeć

		Liczba osób				Razem	%
wiek:		kobieta		mężczyzna			
		Rokitki	Bałdowo	Rokitki	Bałdowo		
	18-19 lat	3				3	3
	20-29 lat	8	3	8	3	22	18
	30-39 lat	13	4	14	4	35	29
	40-49 lat	9	4	10	4	27	23
	50-59 lat	3	4	4	5	16	13
	60-69 lat	3	2	3	4	12	10
	70 i więcej lat	2	2	1		5	4
	Razem:	60		60		120	

źródło: opracowanie własne

Skład i struktura próby uzależnione są od struktury demograficznej i wiekowej badanych populacji, które traktowane są łącznie. Jednak należy pamiętać, że badane miejscowości różnią się znacznie pod względami demograficznymi. Rokitki są ponad dwukrotnie większe od Bałdowa jeśli chodzi o liczbę mieszkańców. Ponadto miejscowość tę charakteryzuje bardzo silny wzrost populacji. W ciągu ostatnich 20 lat liczba mieszkańców zwiększyła się ponad czterokrotnie. Taki skok sugeruje, że duża część obecnych mieszkańców to osoby, które osiedliły się tu w ostatnich dwóch-trzech dekadach. Napływ mieszkańców do wsi jest w części przynajmniej wynikiem procesów suburbanizacyjnych. Dane NSP wskazują na charakteryzującą wieś relatywnie młodą populację z dużym udziałem osób w wieku aktywności zawodowej (64,2%), przy czym trzy czwarte tej kategorii mieszkańców to osoby w tzw. wieku produkcyjnym mobilnym (18-44 lata).

W Bałdowie wzrost liczby mieszkańców zachodził znacznie wolniej i mniej intensywnie. W porównaniu z Rokitkami „nowi mieszkańcy” stanowią mniejszą część populacji wsi, a struktura wiekowa jest bardziej zbliżona do struktury charakteryzującej typowe wsie regionu.

Przebieg badania

Terenowa faza badania realizowana przez zatrudnionych ankietów przeprowadzona została przede wszystkim w dniach 12-22 grudnia 2025 r.

Respondentów w ramach wyliczonych kwot jednostek (reprezentujących wyznaczone charakterystykami kontrolnymi subpopulacje) ankietrzy dobierali samodzielnie, poszukując w terenie osób spełniających z góry ustalone kryteria (płeć, kategoria wiekowa, wieś zamieszkania).

5. Ogólna charakterystyka badanej zbiorowości i ocena próby

Skład próby ze względu na poziom wykształcenia przedstawia tab. 2.

Tab. 2 – Poziom wykształcenia respondentów

		<i>liczba</i>	<i>procent</i>
	podstawowe	4	3
	zasadnicze zawodowe	17	14
	średnie	47	39
	wyższe	49	41
		(licencjat: 16 magisterskie: 33)	(licencjat – 13 magisterskie: 28)
	Ogółem	117	98
Braki danych		3	3
Ogółem		120	

źródło: opracowanie własne

Struktura wykształcenia respondentów odbiega od rozkładu wykształcenia w populacji. O ile badane miejscowości – zwłaszcza Rokitki – charakteryzują się podwyższonym udziałem osób z wykształceniem średnim i wyższym, co jest typowe dla wsi o charakterze podmiejskim, o tyle w próbie badawczej kategorii te są relatywnie **nadreprezentowane**, natomiast osoby z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym pozostają **niedoreprezentowane**⁷. Taki rozkład należy interpretować jako efekt mechanizmu autoselekcji respondentów, polegającego na większej skłonności osób lepiej wykształconych do uczestnictwa w badaniach ankietowych.

Stan cywilny badanych w świetle ich deklaracji przedstawia się następująco:

Tab. 3 – Stan cywilny respondentów

		<i>liczba</i>	<i>procent</i>
	kawaler/panna	31	26
	żonaty/zamężna/związek partnerski	73	61
	rozwódziona(a)/w separacji	10	8
	wdowiec/wdowa	5	5
	Ogółem	120	100,0
Braki danych		0	
Ogółem		120	

źródło: opracowanie własne

⁷ Nie istnieją powszechnie dostępne dane dotyczące struktury edukacyjnej na poziomie wsi. Na podstawie dostępnych źródeł przyjęto najbardziej prawdopodobny rozkład wykształcenia w badanych zbiorowościach: Rokitki – podmiejski profil edukacyjny – podstawowe/gimnazjalne – 8-11%; zasadnicze zawodowe – 22-26%, średnie – 36-40%, wyższe 24-28%; Bałdowo – podstawowe/gimnazjalne – 12-16%, zasadnicze zawodowe 30-35%, średnie – 32-36%, wyższe – 14-18%.

Średnia liczba członków gospodarstwa domowego wynosi 2,88 osoby (mediana⁸: 3,00 osoby). W Bałdowie gospodarstwa domowe są przeciętnie liczniejsze (średnia liczba członków gospodarstwa domowego wynosi 3,16, mediana 3,5) niż w Rokitkach (średnia: 2,76, mediana 3,0).

Największa odnotowana liczba członków gospodarstwa domowego, to 6. Podały ją dwie osoby.

W pozyskanej próbie badawczej **22 osoby (ok. 18%)** deklarowały zamieszkiwanie w danej miejscowości od urodzenia, natomiast **97 respondentów (ok. 82%)** stanowili mieszkańcy, którzy **nie zamieszkiwali jej od urodzenia**, lecz osiedlili się tam w późniejszym okresie, w przeważającej części w ciągu ostatnich dwóch–trzech dekad. Struktura próby ze względu na status osadniczy istotnie różni się między **Bałdowem a Rokitkami**, odzwierciedlając zróżnicowanie procesów osadniczych w badanych miejscowościach. Szczegółowy rozkład przedstawiono w tabeli 4.

Tab. 4 – Struktura próby badawczej według statusu osadniczego i miejscowości

		<i>mieszkam od urodzenia</i>	<i>wprowadziłem(am) się tutaj</i>	<i>razem</i>
	Bałdowo	16 (43%)*	21 (57%)	37
	Rokitki	5 (7%)	76 (93%)	82
Ogółem		22	97	119

* procenty liczone w obrębie miejscowości

źródło: opracowanie własne

Na podstawie danych spisowych, informacji o dynamice osadnictwa oraz porównań z analogicznymi miejscowościami podmiejskimi można szacować, że udział mieszkańców osiedlonych w ciągu ostatnich 25 lat wynosi w Rokitkach co najmniej 60–75% (przy czym dane spisowe wskazują, że rzeczywista wartość jest wyraźnie bliższa górnej granicy tego przedziału i może ją przekraczać⁹), natomiast w Bałdowie około 30–45%. W tym kontekście widoczna w próbie **niedoreprezentacja osób mieszkających od urodzenia**, szczególnie w Rokitkach, wskazuje na częściowe odchylenie struktury próby od struktury populacji pod

⁸ Mediana, czyli wartość środkowa, dzieląca cały zbiór badanych na dwie równoliczne części: tych, dla których wartość badanej zmiennej jest mniejsza (lub równa wartości środkowej) i tych, dla których wartość badanej zmiennej jest większa (lub równa wartości środkowej).

⁹ Wskaźnik NSP „minimalny udział ludności napływowej” (Rokitki – nie mniej niż ok. 75%; Bałdowo – nie mniej niż ok. 40%) dotyczy napływu ludności, natomiast w strukturze mieszkańców trzeba dodatkowo uwzględnić osoby urodzone na miejscu, które zwiększają liczbę „mieszkających od urodzenia” i tym samym obniżają procent „nowo osiedlonych”.

względem skali reprezentacji osób mieszkających od urodzenia. Odchylenie takie można przypisać mechanizmom typowym dla badań ankietowych realizowanych w środowiskach podmiejskich skutkujących częstszym udziałem w badaniu osób, które osiedliły się w badanych miejscowościach w ostatnich dekadach. Efekt taki związany jest zarówno z większą skłonnością tej grupy do udziału w badaniu, jak i z jej większą dostępnością dla ankieterów w trakcie realizacji wywiadów. Jednocześnie status osadniczy nie należał do zmiennych kontrolnych na etapie konstrukcji próby wymuszających dobór respondentów o określonych parametrach. W konsekwencji należy mieć na uwadze, że udział osób zamieszkujących w badanych w miejscowościach od urodzenia, szczególnie w Rokitkach, jest w próbie niedoszacowany. Odchylenie to będzie częściowo korygowane w analizach, w których status osadniczy ma znaczenie interpretacyjne, poprzez zastosowanie technik wagowych (zob. Aneks metodologiczny 2).

Tam, gdzie jest to celowe z punktu widzenia interpretacji, wyniki prezentowane będą osobno dla Bałdowa i Rokitek.

Długość zamieszkiwania respondentów w badanych miejscowościach łącznie przedstawia tab. 5. Mediana wieku zamieszkiwania w Rokitkach lub Bałdowie wynosi 4 lata¹⁰.

Tab. 5 – Długość zamieszkiwania w Rokitkach/Bałdowie w latach w przypadku osób, które się tu sprowadziły

		<i>liczba</i>	<i>procent*</i>
	0-4 lata	51	43
	5-9 lat	17	15
	10-14 lat	9	8
	15-19 lat	8	7
	20-29 lat	4	3
	30 i więcej lat	7	6
	Ogółem	96	80,0

* procent z całości badanych

źródło: opracowanie własne

Wśród respondentów dominują osoby, które sprowadziły się do miejscowości w ciągu ostatnich kilku lat. Ponad 40% badanych mieszka w Rokitkach lub Bałdowie nie dłużej niż 4 lata, a blisko dwie trzecie – nie dłużej niż 15 lat. Struktura próby odzwierciedla silną dynamikę napływu ludności, zwłaszcza w ostatnim okresie.

¹⁰ Wartość średniej arytmetycznej (8,9 roku) może być tu myląca ze względu na uzyskane odpowiedzi z ekstremalnymi wartościami (np. 57 lub 60 lat), które mówiąc kolokwialnie, „zawyżają wynik”.

Dane zestawione w tab. 6 pokazują, że najczęściej wskazywanym miejscem pochodzenia osób nowo osiedlonych w Rokitkach i Bałdowie jest miasto Tczew, z którego pochodzi blisko 60% respondentów w tej grupie. Pozostałe wskazania mają charakter rozproszony – łącznie ponad 40% osób sprowadziło się z innych miejscowości, przy czym przeważają wśród nich niewielkie miasta oraz miejscowości regionu, a brak jest jednego wyraźnie dominującego alternatywnego wobec Tczewa punktu początkowego migracji.

Tab. 6 – Miejscowości, z których respondenci sprowadzili się do Rokitek/Bałdowa

		<i>ilość wskazań</i>	<i>procent</i>
	Tczew	57	59
	Gdańsk	8	8
	Pelplin	3	3
	Darłowo	1	
	Elbląg	1	
	Gdynia	1	
	Goszyn	1	
	Gnieszewo	1	
	Kielce	1	
	Koźliny	1	
	Kraków	1	
	Kwidzyń	1	
	Malbork	1	
	Miłobądz	1	
	Niemcy	1	
	Pszczółki	1	
	Rożental	1	
	Sandomierz	1	
	Sierakowice	1	
	Skaryszewy	1	
	Słupsk	1	
	Sopot	1	
	Stanisławie	1	
	Starogard Gdański	1	
	Subkowy	1	
	Warszawa	1	
	Wejherowo	1	
	Wrocław	1	

(odsetki wśród osób nowo osiedlonych, N = 97)

źródło: opracowanie własne

Dla ułatwienia interpretacji szczegółowy rozkład pochodzenia (tab. 6) zestawiono dodatkowo w formie zagregowanej (tab. 7). Ilustruje on fakt, że napływ ludności do Rokitek i Bałdowa ma przede wszystkim charakter lokalny i regionalny. Po największej kategorii migrantów z Tczewa dodatkowe 10% napływu pochodzi z Trójmiasta, natomiast niespełna 28% respondentów sprowadziło się z innych miejscowości regionu.

Napływ spoza regionu ma charakter marginalny (ok. 3%) i nie wpływa istotnie na ogólny obraz procesów osadniczych. Uzyskany rozkład wyraźnie wskazuje, że migracje do Rokitek i Bałdowa są w przeważającej mierze efektem relokacji w obrębie regionalnego obszaru funkcjonalnego, typowej dla procesów suburbanizacji.

Tab.7 – Miejscowości, z których respondenci sprowadzili się do Rokitek/Baldowa (wersja zagregowana)

<i>kategoria pochodzenia</i>	<i>liczba wskazań</i>	<i>procent</i>
Tczew	57	59
Trójmiasto (Gdańsk, Gdynia, Sopot)	10	10
Pozostałe miejscowości regionu	27	28
Poza regionem / zagranica	3	3
Ogółem	97	100,0

źródło: opracowanie własne

Z deklaracji respondentów wynika, że 95 osób (79%) było aktywnych zawodowo, natomiast 24 osoby (20%) określiły się jako niepracujące. Brak danych dotyczył 1 respondenta.

Strukturę społeczno-zawodową respondentów w świetle ich deklaracji przedstawia tab. 8.

Tab. 8 – Przynależność respondentów do kategorii społeczno-zawodowych

	<i>liczba</i>	<i>procent</i>
wyżsi urzędnicy i kierownicy firm	9	8
specjaliści z wyższym wykształceniem	23	19
prywatni przedsiębiorcy	14	12
rolnicy i rybacy	1	1
robotnicy niewykwalifikowani	1	1
robotnicy wykwalifikowani	16	13
pracownicy administracyjno-biurowi	13	11
pracownicy usług i sprzedawcy	13	11
wojsko, policja, straż pożarna	5	4
gospodynie domowe	3	3
emeryci	13	11
renciści	1	1
uczniowie i studenci	4	3
bezrobotni	2	2
Ogółem	118	98
Braki danych	2	2
Ogółem	120	

źródło: opracowanie własne

Struktura społeczno-zawodowa respondentów wskazuje na dominację osób aktywnych zawodowo, zatrudnionych przede wszystkim w sektorach pozarolniczych. Najliczniejszą kategorię stanowią specjaliści z wyższym wykształceniem (19%)¹¹, a istotny udział mają również robotnicy wykwalifikowani (13%), prywatni przedsiębiorcy (12%) a także pracownicy administracyjno-biurowi i pracownicy usług i sprzedawcy (po 11%). Łącznie grupy te obejmują zdecydowaną większość badanych.

Wyraźny jest również udział emerytów (11%), a zatem próba zawiera osoby sytuujące się poza rynkiem pracy, jednak takie grupy nie dominują struktury badanych. Kategorie tradycyjnie związane z rolnictwem i rybołówstwem są reprezentowane marginalnie (łącznie poniżej 1%), co potwierdza pozarolniczy charakter badanych miejscowości oraz ich funkcjonowanie w otoczeniu podmiejskim.

Ogólny obraz struktury społeczno-zawodowej respondentów jest spójny z profilem miejscowości podmiejskich, charakteryzujących się napływem ludności aktywnej zawodowo, zatrudnionej głównie w sektorach usługowym, administracyjnym i przemysłowym, często związanej z rynkiem pracy większych ośrodków miejskich.

Respondenci zostali poproszeni o ocenę sytuacji materialnej swojej rodziny. Rozkład odpowiedzi zawiera tab. 9. Sugeruje on, że w badanych społecznościach poziom zadowolenia z sytuacji materialnej gospodarstw domowych jest ogólnie wysoki. Żadna z badanych osób nie wybrała opcji „żyjemy bardzo biednie – nie starcza na podstawowe potrzeby”. Choć do „pewnego luksusu” przyznaje się jedynie około 8% badanych osób, to jednak ponad połowa deklaruje, że „żyje im się dobrze”.

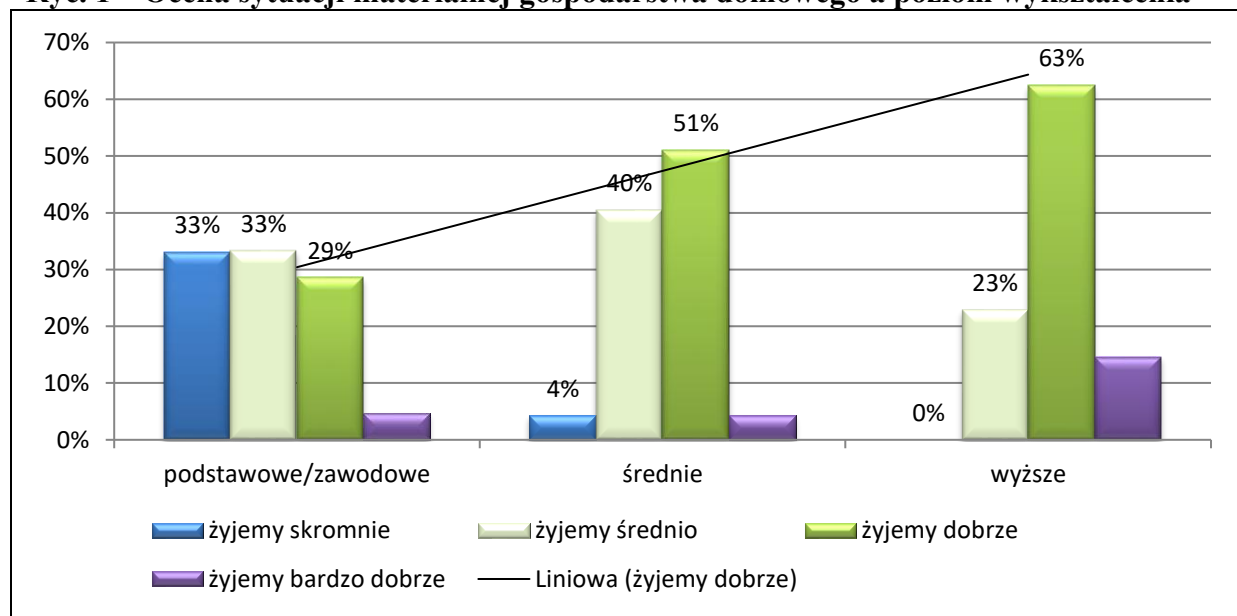
¹¹ Istnieją podstawy, aby sądzić, że liczebność tej kategorii respondentów jest nieco przeszacowana. Zaliczenie do grupy specjalistów opierało się na autodeklaracjach respondentów.

Tab. 9 – Ocena sytuacji materialnej gospodarstwa domowego

		<i>liczba</i>	<i>procent</i>
	żywemy bardzo biednie – nie starcza na podstawowe potrzeby	0	0
	żywemy skromnie – musimy na co dzień bardzo oszczędnie gospodarować	9	8
	żywemy średnio – starcza nam na co dzień, ale musimy oszczędzać na podstawowe zakupy (np. pralkę, lodówkę, TV)	39	33
	żywemy dobrze – starcza nam na wiele bez specjalnego oszczędzania	61	51
	żywemy bardzo dobrze – możemy pozwolić sobie na pewien luksus	10	8
	Ogółem	119	99
Braki danych		1	1
Ogółem		120	

źródło: opracowanie własne

Stwierdzono zależność między poziomem wykształcenia respondentów a oceną sytuacji materialnej gospodarstwa domowego (ryc. 1).

Ryc. 1 – Ocena sytuacji materialnej gospodarstwa domowego a poziom wykształcenia*źródło: opracowanie własne*

Istotny statystycznie¹² związek ma charakter dodatni¹³ – wraz z wzrostem poziomu wykształcenia respondentów rośnie częstotliwość wskazywania na dobrą lub bardzo dobrą sytuację gospodarstwa domowego, a maleje udział ocen negatywnych. Najkorzystniej swoją sytuację oceniają osoby z wykształceniem wyższym, natomiast relatywnie najslabiej – osoby z wykształceniem podstawowym i zawodowym.

Różnice w ocenie sytuacji materialnej gospodarstwa domowego można odnotować także pomiędzy mieszkańcami Bałdowa a mieszkańcami Rokitek. Ci ostatni oceniają sytuację swego gospodarstwa domowego relatywnie lepiej (zależność jest istotna statystycznie¹⁴). Poniżej zestawienie odpowiedzi respondentów:

Ramka 1. Profile oceny sytuacji materialnej gospodarstw domowych w Bałdowie i Rokitkach

Bałdowo (N = 37)¹⁵ Rozkład ocen sytuacji materialnej gospodarstw domowych: • 19% (N = 7) – „żyjemy skromnie” • 32% (N = 12) – „żyjemy średnio” • 49% (N = 18) – „żyjemy dobrze” • 0% (N = 0) – „żyjemy bardzo dobrze” Profil Bałdowa: • brak skrajnie pozytywnych ocen sytuacji materialnej („bardzo dobrze”), • relatywnie wysoki udział ocen niskich i średnich („skromnie” oraz „średnio”), • dominacja ocen umiarkowanie pozytywnych („dobrze”), • ogólny obraz sytuacji materialnej można określić jako raczej umiarkowany, bez wyraźnych oznak wysokiego dobrobytu.
Rokitki (N = 82) Rozkład ocen sytuacji materialnej gospodarstw domowych: • 2% (N = 2) – „żyjemy skromnie” • 33% (N = 27) – „żyjemy średnio” • 51% (N = 42) – „żyjemy dobrze” • 12% (N = 10) – „żyjemy bardzo dobrze” Profil Rokitek: • wyraźnie wyższy udział ocen bardzo dobrych w porównaniu z Bałdowem, • marginalny udział ocen „żyjemy skromnie”, • dominacja ocen pozytywnych („dobrze” i „bardzo dobrze”), • ogólny obraz sytuacji materialnej zdecydowanie korzystniejszy niż w Bałdowie.

źródło: opracowanie własne

¹² W tym, i w innych podawanych w niniejszym raporcie przypadkach oznacza to, że prawdopodobieństwo, iż prawidłowość jest jedynie przypadkowa (p), jest mniejsze niż 5%. Jeśli chodzi o badaną zależność $\chi^2(6) = 31,11$; $p < 0,001$. Zostało to potwierdzone testem χ^2 z symulacją Monte-Carlo ($p_{MC} = 0,00005$). Siła związku ma charakter umiarkowany (V Craméra = 0,37).

¹³ Pozytywna (dodatnia) zależność oznacza, kolokwialnie mówiąc, że „jak jedno rośnie, to i drugie rośnie” (co-raz wyższe wartości jednej zmiennej współwystępują z coraz wyższymi wartościami drugiej zmiennej). Zależność negatywna (ujemna) oznacza, że „jak jedno rośnie, to drugie maleje” (co-raz wyższe wartości jednej zmiennej współwystępują z coraz niższymi wartościami drugiej zmiennej).

¹⁴ $\chi^2(4) = 14,15$; $p = 0,0068$, $p_{MC} = 0,0041$. Siła zależności ma charakter umiarkowany (V Craméra = 0,35).

¹⁵ Wyniki dla Bałdowa należy interpretować ostrożnie ze względu na niewielką liczebność próby: prezentowane wartości procentowe mają charakter orientacyjny.

Korzystniejsza ocena sytuacji materialnej w Rokitkach w porównaniu z Bałdowem utrzymuje się w obrębie wszystkich poziomów wykształcenia. Oznacza to, że obserwowane różnice nie są wyłącznie efektem odmiennej struktury edukacyjnej mieszkańców, lecz mają również charakter kontekstowy, związany z miejscowością zamieszkania.

Analiza związku pomiędzy wiekiem respondentów a oceną sytuacji materialnej gospodarstwa domowego wskazuje na pewne zróżnicowanie ocen pomiędzy poszczególnymi grupami wieku. Młodszy respondenci częściej deklarują dobrą sytuację materialną, natomiast w starszych grupach wieku częściej pojawiają się oceny skromne lub przeciętne. Jednak ze względu na rozdrobnienie kategorii wieku i niewielkie liczebności w części grup uzyskane różnice nie mogą zostać jednoznacznie potwierdzone statystycznie.

Istnieje „oczywista” zależność pomiędzy aktywnością zawodową a subiektywną oceną sytuacji materialnej gospodarstwa domowego. Osoby aktualnie wykonujące pracę zawodową istotnie częściej deklarują dobrą lub bardzo dobrą sytuację materialną, podczas gdy wśród respondentów nieaktywnych zawodowo relatywnie częściej pojawiają się oceny skromne lub przeciętne.

Inne zmienne metryczkowe (płeć, stan cywilny) nie różnicują istotnie ocen sytuacji materialnej gospodarstwa domowego.

Podsumowanie

Próba badawcza obejmuje 120 respondentów z Rokitek i Bałdowa i w ogólnym zarysie zadowalająco oddaje **społeczno-demograficzny profil miejscowości podmiejskich**, charakteryzujących się intensywnym napływem ludności, relatywnie wysokim poziomem aktywności zawodowej oraz korzystną oceną warunków materialnych.

Struktura wykształcenia respondentów wskazuje na **nadreprezentację osób z wykształceniem średnim i wyższym** (łącznie ok. 80%), przy jednoczesnej niedoreprezentacji osób z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym. Odchylenie to należy wiązać przede wszystkim z mechanizmem autoselekcji typowym dla badań ankietowych, polegającym na większej skłonności osób lepiej wykształconych do udziału w badaniu.

Respondenci to w większości osoby pozostające w związkach małżeńskich lub partnerskich (61%), prowadzące **niewielkie gospodarstwa domowe** (średnio 2,9 osoby). Gospodarstwa w Bałdowie są przeciętnie nieco liczniejsze niż w Rokitkach.

Kluczową cechą badanej zbiorowości jest **wysoki udział osób napływowych** – ponad 80% respondentów sprowadziło się do Rokitek lub Bałdowa, przy czym w Rokitkach odsetek ten sięga ponad 90%. Jednocześnie osoby mieszkające w miejscowościach od urodzenia są w próbie **niedoszacowane**, szczególnie w Rokitkach. Odchylenie to zostało zidentyfikowane i będzie częściowo korygowane w dalszych analizach za pomocą technik wagowych. Tam, gdzie jest to istotne interpretacyjnie, wyniki prezentowane są osobno dla obu miejscowości.

Struktura długości zamieszkiwania potwierdza **silną dynamikę osadniczą** – ponad 40% respondentów mieszka w badanych miejscowościach nie dłużej niż 4 lata, a blisko dwie trzecie nie dłużej niż 15 lat. Napływ ludności ma przy tym **charakter głównie lokalny i regionalny**: dominują migracje z Tczewa (59%) oraz innych miejscowości regionu, natomiast napływ spoza regionu ma znaczenie marginalne.

Respondenci to w zdecydowanej większości osoby **aktywne zawodowo** (ok. 80%), zatrudnione przede wszystkim w sektorach pozarolniczych. Najliczniejsze grupy stanowią specjaliści z wyższym wykształceniem, robotnicy wykwalifikowani, prywatni przedsiębiorcy oraz pracownicy administracyjno-biurowi i usługowi. Struktura ta potwierdza podmiejski, pozarolniczy charakter badanych miejscowości oraz ich funkcjonalne powiązanie z rynkami pracy większych ośrodków miejskich.

Subiektywna ocena sytuacji materialnej gospodarstw domowych jest **ogólnie wysoka** – ponad połowa respondentów deklaruje, że „żyje im się dobrze”, a kolejne 8% – „bardzo dobrze”. Nie odnotowano skrajnie negatywnych ocen. Ocena sytuacji materialnej jest istotnie związana z poziomem wykształcenia (zależność dodatnia) oraz aktywnością zawodową. Istotne różnice występują także pomiędzy miejscowościami: **mieszkańcy Rokitek oceniają swoją sytuację materialną wyraźnie lepiej niż mieszkańcy Bałdowa**, przy czym różnice te utrzymują się również po uwzględnieniu poziomu wykształcenia, co wskazuje na ich kontekstowy charakter.

Choć uzyskana próba w zadowalający sposób oddaje **społeczny profil szybko rozwijających się miejscowości podmiejskich**, wymaga ostrożności interpretacyjnej w odniesieniu do skali reprezentacji mieszkańców „od urodzenia” oraz osób słabiej wykształconych. Zidentyfikowane odchylenia zostały uwzględnione w dalszych analizach.

6. Psychospołeczne elementy więzi: zadowolenie z miejsca zamieszkania

Do wskaźników stosowanych w pomiarze psychospołecznych więzi z miejscem (miejscowością) zamieszkania należy **satysfakcja lokalna**. Bada się ją między innymi za pomocą pytania o zadowolenie z życia w danej miejscowości. Rozkład odpowiedzi na to pytanie zawiera tab. 10.

Tab. 10 – Czy, ogólnie rzecz biorąc, jest Pan(i) zadowolony(a) z zamieszkiwania w Rokitkach/Bałdowie?

		<i>liczba</i>	<i>procent</i>
	bardzo zadowolony(a)	48	40
	raczej zadowolony(a)	41	34
	trudno powiedzieć	21	18
	raczej niezadowolony(a)	9	8
	bardzo niezadowolony(a)	0	0
	Ogółem	119	99
Braki danych		1	1
Ogółem		120	

źródło: opracowanie własne

Około 74% badanych wyraża uogólnione zadowolenie z zamieszkiwania w Rokitkach albo Bałdowie („bardzo” i „raczej zadowolony”). Żadna z badanych osób nie wybrała opcji „bardzo niezadowolony(a)”. Różne badania pokazują, że Polacy na ogół deklarują wysoki poziom zadowolenia z miejsca zamieszkania. Mieszkańcy Rokitek i Bałdowa nie są tu wyjątkiem.

Pewnego rodzaju układu odniesienia dla oceny tego rozkładu mogą dostarczyć badanie CBOS „Zadowolenie z życia w roku 2025” (Komunikat z badań CBOS nr 3/2026 – krótka informacja na temat wyników: https://www.cbos.pl/PL/publikacje/news_tekst.php?nr=2/2026). Procent respondentów deklaruujących zadowolenie z miejsca zamieszkania w świetle tego badania wyniósł 86% czyli był ponad 10 p. p. wyższy niż odsetek łącznie „bardzo zadowolonych” i „zadowolonych” z zamieszkiwania w Rokitkach/Bałdowie.

Generalnie wysokiego poziomu zadowolenia z zamieszkiwania w Rokitkach lub w Bałdowie nie różnicują takie czynniki jak płeć, poziom wykształcenia, ocena sytuacji materialnej

gospodarstwa domowego, status osiedleńczy, aktualne wykonywanie pracy zawodowej. Jedy-
nym czynnikiem, który w sposób istotny statystycznie różnicuje poziom zadowolenia z miej-
scowości jest miejsce zamieszkania¹⁶. Mieszkańcy Rokitek są istotnie bardziej zadowoleni ze
swojej miejscowości zamieszkania niż mieszkańcy Bałdowa.

Ramka 2. Poziom zadowolenia z miejscowości zamieszkania w Bałdowie i Rokitkach

Bałdowo (N = 37)¹⁷

Oceny mieszkańców Bałdowa są **bardziej zróżnicowane**:

- **51% (N = 19)** – odpowiedzi pozytywne
(„bardzo zadowolony(a)” – 8 osób, 22%; „raczej zadowolony(a)” – 11 osób, 30%),
- **32% (N = 12)** – odpowiedzi neutralne („trudno powiedzieć”)
- **16% (N = 6)** – odpowiedzi negatywne
(„raczej niezadowolony(a)”).

Wskazuje to na **umiarkowanie pozytywną, lecz niejednoznaczną ocenę miejscowości**, z rela-
tywnie dużym udziałem postaw neutralnych i zauważalną obecnością ocen negatywnych.

Rokitki (N = 82)

W Rokitkach dominuje **bardzo wysoki poziom zadowolenia z miejscowości**:

- **85% (N = 70)** – odpowiedzi pozytywne
(„bardzo zadowolony(a)” – 40 osób, 49%; „raczej zadowolony(a)” – 30 osób, 37%),
- **11% (N = 9)** – odpowiedzi neutralne („trudno powiedzieć”)
- **4% (N = 3)** – odpowiedzi negatywne.

Mieszkańcy Rokitek w zdecydowanej większości **pozytywnie oceniają swoją miejscowość jako
miejsce do życia**, a postawy neutralne i negatywne mają charakter marginalny.

źródło: opracowanie własne

Pytanie „Gdyby miał(a) Pan(i) taką możliwość, czy wyprowadził(a)by się Pan(i) na
stałe z Rokitek/Bałdowa?” mierzy deklarowany potencjał migracyjny. Zadaniem tego pytania
jest oświetlenie oceny zadowolenia z miejsca zamieszkania. Rozkład odpowiedzi zawiera ta-
bela 11.

¹⁶ $\chi^2(3) = 16,98$, $p < 0,001$; $p_{MC} = 0,00055$; V Craméra = 0,38 (zależność umiarkowanie silna).

¹⁷ Wyniki dla Bałdowa należy interpretować ostrożnie ze względu na niewielką liczebność próby: prezentowane
wartości procentowe mają charakter orientacyjny.

Tab. 11 – Gdyby miał(a) Pan(i) taką możliwość, czy wyprowadził(a)by się Pan(i) na stałe z Rokitek/Baldowa?

		<i>liczba</i>	<i>procent</i>
	tak	34	28
	nie	68	57
	trudno powiedzieć	17	14
	Ogółem	119	99
Braki danych		1	1
Ogółem		120	

źródło: opracowanie własne

W danych obserwuje się istotną statystycznie zależność pomiędzy statusem osiedleńczym mieszkańców („mieszkam od urodzenia”/„sprowadziłem(am) się tu”) a deklarowaną skłonnością do wyprowadzenia się z miejscowości¹⁸. Zależność ta nie dotyczy jednak samej skali deklarowanej gotowości do wyprowadzki, lecz przede wszystkim poziomu zdecydowania na zmianę miejsca zamieszkania.

Choć odsetek osób rozważających wyprowadzkę jest w obu grupach porównywalny (24%, N = 5 wśród mieszkańców od urodzenia oraz 29%, N = 28 wśród osób napływowych), to mieszkańcy „od urodzenia” znacznie częściej deklarują brak jednoznacznej decyzji (ok. 33%, N = 7 wobec ok. 10%, N = 10 wśród osób napływowych). Wskazuje to na bardziej ambiwalentny stosunek tej grupy do kwestii ewentualnej migracji, podczas gdy osoby napływowe częściej formułują jednoznaczne deklaracje pozostania w miejscowości.

Analiza warstwowa pokazuje ponadto, że obserwowany w ujęciu ogólnym efekt jest silnie zróżnicowany wiekowo. Wyraźne różnice pomiędzy mieszkańcami od urodzenia a osobami napływowymi ujawniają się przede wszystkim w grupie wieku 40–59 lat, gdzie kierunek zależności ulega odwróceniu – to osoby napływowe częściej dopuszczają możliwość wyprowadzki niż mieszkańcy od urodzenia. Oznacza to, że wynik ogólny jest w dużej mierze kształtowany przez postawy osób młodszych (poniżej 40 lat) oraz najstarszych (powyżej 60 lat).

Ze względu na niewielką liczebność osób jednoznacznie deklarujących chęć wyprowadzki, identyfikowane różnice pomiędzy grupami należy interpretować ostrożnie. Wskazują one przede wszystkim na zróżnicowanie poziomu stabilizacji oraz stopnia zdecydowania wobec miejsca zamieszkania, a nie na istnienie wyraźnego i szeroko rozpowszechnionego

¹⁸ $\chi^2(2) = 7,48$, $p = 0,024$; $p_{MC} = 0,026$; V Craméra = 0,25 – zależność słaba do umiarkowanej.

potencjału migracyjnego. W tym sensie potencjał migracyjny ujawnia się raczej jako postawa ambiwalentna i warunkowa niż jako realna intencja wyjazdu.

Deklarowany potencjał migracyjny nie zależy statystycznie od poziomu wykształcenia respondentów, od ich stanu cywilnego oraz oceny sytuacji gospodarstwa domowego. Istnieje „oczywisty” związek pomiędzy poziomem zadowolenia z miejscowości, a deklaracją wyjazdu: im wyższy poziom zadowolenia, tym rzadziej dopuszczana możliwość wyjazdu.

Jakie lokalizacje przyciągają uwagę respondentów, którzy zadeklarowali gotowość wyjazdu? Ich zestawienie zawiera tab. 12.

Tab. 12 – Gdzie chciał(a)by Pan(i) wtedy [po ewentualnym wyjeździe] zamieszkać?

	<i>ilość wskazań</i>
Gdańsk	13
Tczew	11
Dąbrówka Tczewska	2
Demlin	1
Gdynia	1
Hiszpania	1
Kraków	1
okolice Gdańska	1
Stanisławie	1
wieś na Pomorzu (blisko miasta)	1
Wrocław	1
za granicą (ogólnie)	1

źródło: opracowanie własne

Dane pokazują, że ośrodkami najsilniej przyciągającym uwagę osób dopuszczających ewentualną wyprowadzkę są Gdańsk (37%) oraz Tczew (31%), które łącznie skupiają blisko 70% wszystkich odpowiedzi. Oznacza to, że nawet wśród osób dopuszczających zmianę miejsca zamieszkania dominuje orientacja na relokację w obrębie regionalnego obszaru funkcjonalnego, a nie migrację na duże odległości.

Pozostałe wskazania mają charakter jednostkowy i rozproszony. Obejmują one zarówno inne miejscowości regionu (m.in. Gdynia, okolice Gdańska, wsie Pomorza), pojedyncze duże miasta w kraju (Kraków, Wrocław), jak i sporadycznie zagranicę (Hiszpania, „za granicą”). Ich niewielka liczebność potwierdza wewnątrzregionalną orientację badanych, co wydaje się typowe dla obszarów podmiejskich.

Podsumowanie

Analiza psychospołecznych elementów więzi z miejscem zamieszkania wskazuje na wysoki poziom satysfakcji lokalnej wśród mieszkańców Rokitek i Bałdowa. Łącznie 74% badanych deklaruje zadowolenie z zamieszkiwania w swojej miejscowości (40% – „bardzo zadowolony”, 34% – „raczej zadowolony”), przy czym nie odnotowano żadnej deklaracji skrajnie negatywnej („bardzo niezadowolony(a)"). Poziom ten jest nieco niższy niż średnia ogólnopolska (ok. 86% według danych CBOS), lecz mieści się w typowym zakresie obserwowanym w badaniach lokalnych.

Zadowolenie z miejscowości jest istotnie zróżnicowane pomiędzy badanymi miejscowościami. Mieszkańcy Rokitek wykazują zdecydowanie wyższy poziom satysfakcji lokalnej (85% ocen pozytywnych, przy marginalnym udziale ocen neutralnych i negatywnych) niż mieszkańcy Bałdowa, gdzie oceny są bardziej zróżnicowane (51% pozytywnych, 32% neutralnych i 16% negatywnych). Poza miejscem zamieszkania poziom satysfakcji nie różnicuje się istotnie według płci, wieku, wykształcenia, sytuacji materialnej ani aktywności zawodowej.

Deklarowany potencjał migracyjny mieszkańców jest umiarkowany. 57% respondentów jednoznacznie stwierdza brak gotowości do wyprowadzki, 28% dopuszcza taką możliwość, a 14% pozostaje niezdecydowanych. Zależność pomiędzy statusem osiedleńczym a skłonnością do wyprowadzki ma charakter statystycznie istotny, jednak dotyczy przede wszystkim poziomu zdecydowania, a nie samej skali gotowości migracyjnej. Mieszkańcy „od urodzenia” częściej deklarują postawy ambiwalentne, natomiast osoby napływowe częściej formułują jednoznaczne deklaracje pozostania w miejscowości.

Analiza warstwowa wskazuje, że obserwowany efekt jest silnie zróżnicowany wiekowo i w największym stopniu ujawnia się w grupie wieku 40–59 lat. Jednocześnie, ze względu na niewielką liczebność osób jednoznacznie deklarujących chęć wyjazdu, ustalenia dotyczące potencjału migracyjnego należy interpretować ostrożnie – ujawnia się on raczej jako postawa warunkowa i ambiwalentna, a nie jako realna intencja migracji.

Wśród osób rozważających ewentualną wyprowadzkę dominują kierunki lokalne i regionalne. Najczęściej wskazywane są Gdańsk (37%) oraz Tczew (31%), które łącznie skupiają blisko 70% wszystkich odpowiedzi. Pozostałe wskazania mają charakter jednostkowy i rozproszony, co potwierdza, że potencjalna mobilność przestrzenna mieszkańców ma przede wszystkim charakter wewnątrzregionalny, typowy dla obszarów podmiejskich.

7. Psychospołeczne elementy więzi: identyfikacja lokalna

Poczucie i poziom identyfikacji z miejscem i zamieszkującą ją społecznością lokalną były mierzone za pomocą zróżnicowanych narzędzi¹⁹. Wykorzystano między innymi indeks²⁰ identyfikacji lokalnej zaproponowany przez Pawła Starostę (1995: 143) skonstruowany według tak zwanej techniki L. Thurstone’a, składający się z 9 stwierdzeń stanowiących odpowiedniki różnych poziomów nastawienia mieszkańców do ich miejscowości – od silnej identyfikacji i poczucia zakorzenienia po postawy wyraźnie dystansujące i deprecjonujące miejsce zamieszkania.

Rozkład odpowiedzi badanych przedstawia tab. 13.

Tab. 13 – Poziomy identyfikacji lokalnej

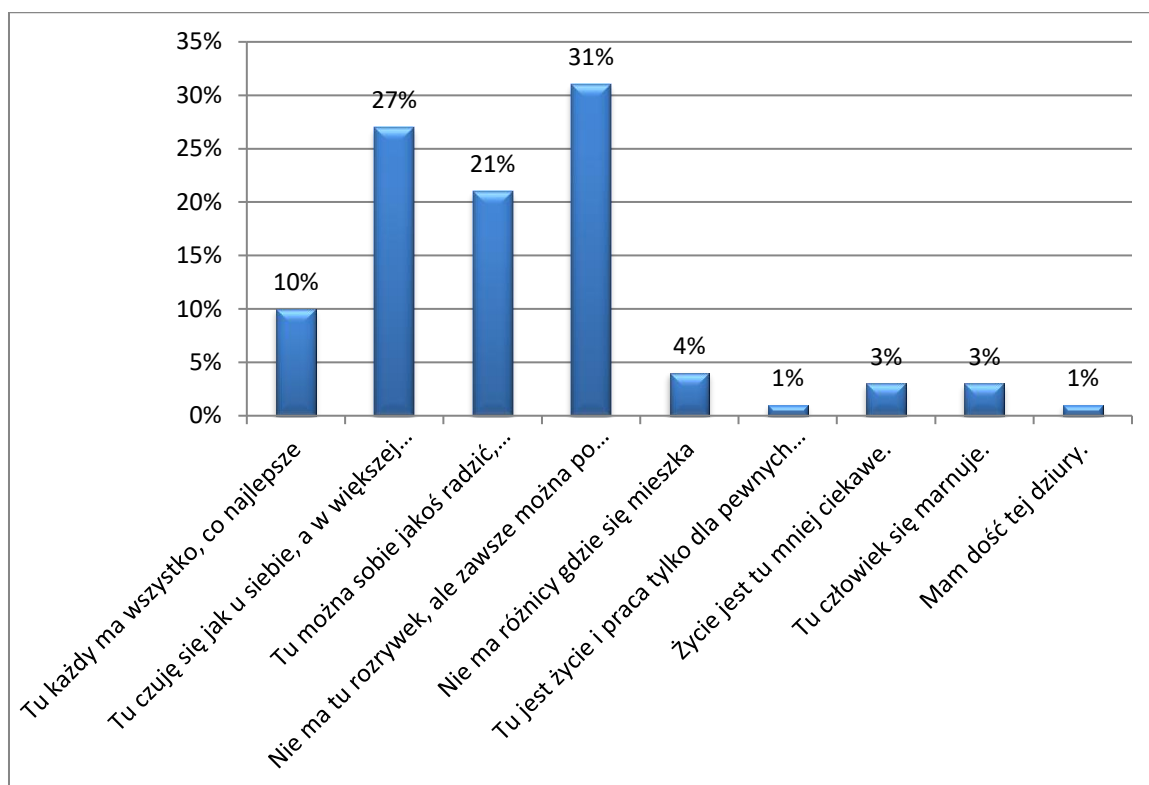
<i>Wyszczególnienie</i>		<i>liczba</i>	<i>procent</i>
1	Tu każdy ma wszystko, co najlepsze	12	10
2	Tu czuję się jak u siebie, a w większej miejscowości raczej obco.	32	27
3	Tu można sobie jakoś radzić, przykładowo: nawet ogród ułatwia życie.	25	21
4	Nie ma tu rozrywek, ale zawsze można po to dojechać do większej miejscowości.	37	31
5	Teraz wszędzie jest coraz trudniej, co za różnica gdzie się mieszka.	5	4
6	Tu jest życie i praca tylko dla pewnych grup ludności, i tym jest tu dobrze.	1	1
7	Życie jest tu mniej ciekawe.	3	3
8	Większa miejscowość daje jakieś perspektywy, tu człowiek się marnuje.	4	3
9	Mam dość tej dziury.	1	1
Ogółem		120	100
Braki danych		0	0
Ogółem		120	100

źródło: opracowanie własne

W formie graficznej rozkład ten przedstawiony jest na ryc. 3.

¹⁹ Literatura metodologiczna badań sondażowych rekomenduje w celu zwiększenia trafności pomiaru i unikania pomyłek oraz pochopnych wniosków stosowanie bardziej złożonych baterii pytań zamiast opierania się na odpowiedziach na pojedyncze pytanie (zob. np. Schuman 2013).

²⁰ Indeks to rodzaj złożonego miernika, który syntetyzuje i porządkuje wyniki pewnej liczby obserwacji (Babbie 2003) – w naszym przypadku odpowiedzi respondentów na odpowiednio dobrane pytania.

Ryc. 2 – Poziomy identyfikacji lokalnej

źródło: opracowanie własne

Ogólnie rzecz biorąc mierzony za pomocą indeksu Pawła Starosty poziom identyfikacji lokalnej w badanej zbiorowości jest dość wysoki. Około 58% respondentów udzieliło odpowiedzi lokujących się w trzech pierwszych punktach skali, co wskazuje na istnienie pozytywnego – emocjonalnego lub adaptacyjnego – związku z miejscem zamieszkania. Jednocześnie postawy jednoznacznie silnej identyfikacji emocjonalnej („Tu każdy ma wszystko, co najlepsze”) deklaruje jedynie 10% badanych, co pokazuje, że idealizujące postrzeganie miejscowości ma charakter mniejszościowy. Najliczniejszą pojedynczą kategorię stanowią respondenci wybierający stwierdzenie „Nie ma tu rozrywek, ale zawsze można po to dojechać do większej miejscowości” (ponad jedna czwarta badanych). Postawę tę można interpretować jako wyraz pragmatycznej, funkcjonalnej identyfikacji z miejscem zamieszkania usytuowanej na średnim poziomie skali.

Łącznie odpowiedzi reprezentujące umiarkowany, adaptacyjny typ identyfikacji (średnikowe pozycje skali) obejmują około 37% respondentów. Jednocześnie postawy wyraźnie dystansujące i negatywne wobec miejsca zamieszkania występują sporadycznie. Odpowiedzi wyrażające poczucie frustracji, braku perspektyw lub deprecjację miejscowości (pozycje 7–9

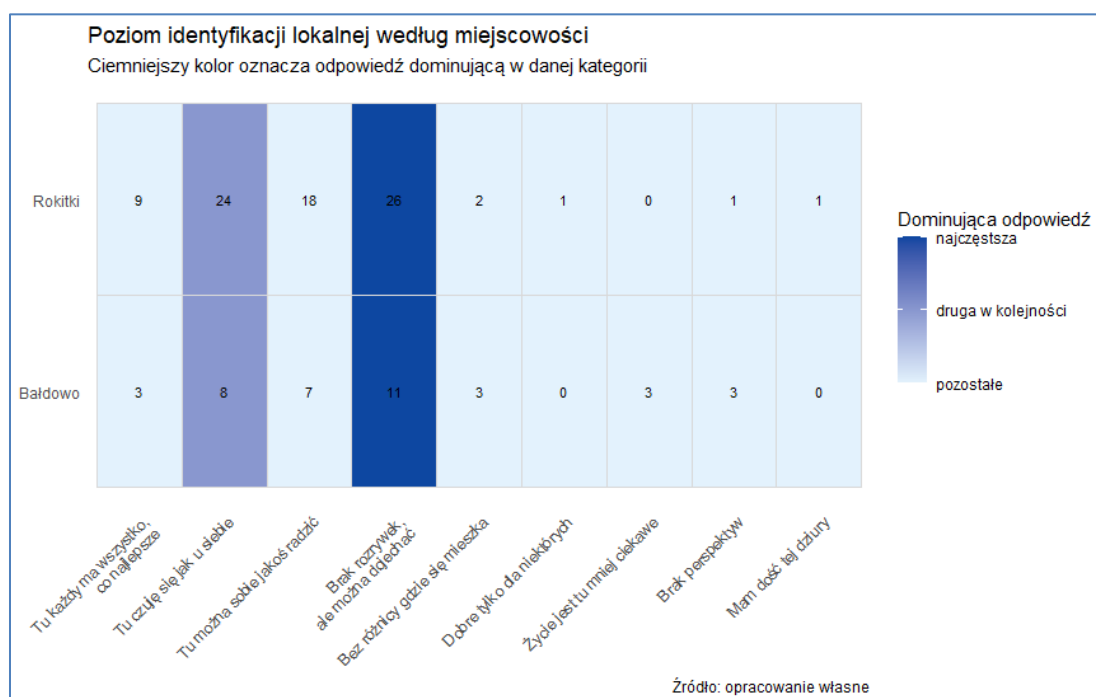
skali) nie przekraczają łącznie 5% wskazań, co świadczy o marginalnym charakterze silnego zdystansowania wobec lokalnego otoczenia.

Ze względu na relatywnie niewielką liczebność próby oraz dużą liczbę kategorii odpowiedzi w pytaniu mierzącym poziom identyfikacji lokalnej, zastosowanie klasycznych ilościowych miar związku (np. testów istotności statystycznej) wiązałoby się z ryzykiem nadinterpretacji wyników oraz arbitralnych uproszczeń. W tej sytuacji zasadne jest zastosowanie podejścia eksploracyjnego i opisowego, pozwalającego na identyfikację dominujących wzorców odpowiedzi oraz kierunków zróżnicowań pomiędzy kategoriami badanych.

W tym celu na ryc. 3–7 zaprezentowano tzw. mapy ciepła (*heatmaps*), które w syntetycznej formie przedstawiają rozkłady odpowiedzi na pytanie zawierające skalę identyfikacji lokalnej w obrębie wybranych cech metryczkowych. Zastosowane wizualizacje umożliwiają jednocześnie uchwycenie: (1) dominujących odpowiedzi w poszczególnych grupach; (2) względnej intensywności wskazań, (3) oraz liczebności obserwacji w poszczególnych komórkach. Mapy ciepła nie służą testowaniu hipotez statystycznych, lecz pełnią funkcję narzędzia analityczno-diagnostycznego, wspierającego interpretację jakościowych różnic w sposobach identyfikacji z miejscem zamieszkania.

Dane przedstawione na pierwszym z wykresów (ryc. 3) sugerują, że nie ma jakościowych różnic w profilu identyfikacji lokalnej pomiędzy Bałdowem a Rokitkami.

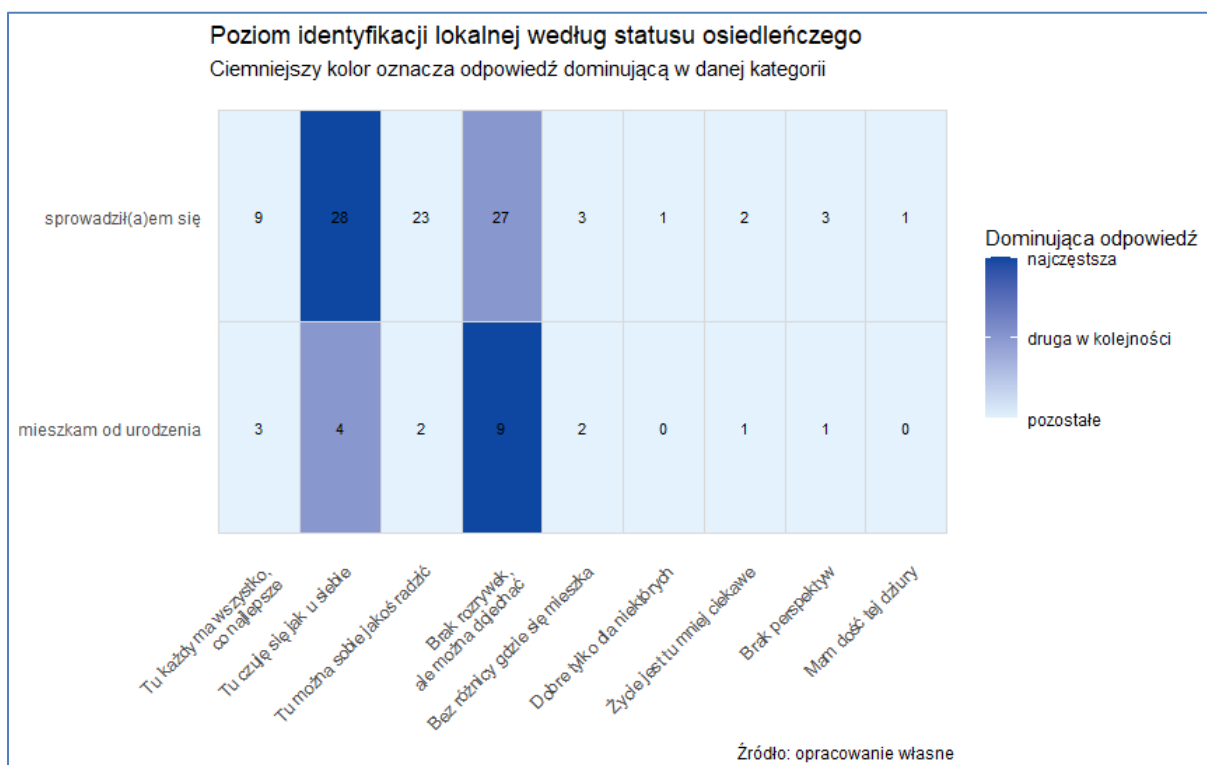
Ryc. 3

W polach wykresu podane są liczby respondentów wybierających daną odpowiedź

Zestawienie poziomu identyfikacji lokalnej według statusu osiedleńczego pokazuje, że osoby napływowe oraz mieszkańcy „od urodzenia” różnią się przede wszystkim strukturą i charakterem identyfikacji, a nie jej ogólnym natężeniem. W obu grupach dominują odpowiedzi zlokalizowane w początkowej i środkowej części skali, odpowiadające postawom pozytywnym lub umiarkowanie pozytywnym wobec miejscowości zamieszkania.

Ryc. 4

W polach wykresu podane są liczby respondentów wybierających daną odpowiedź

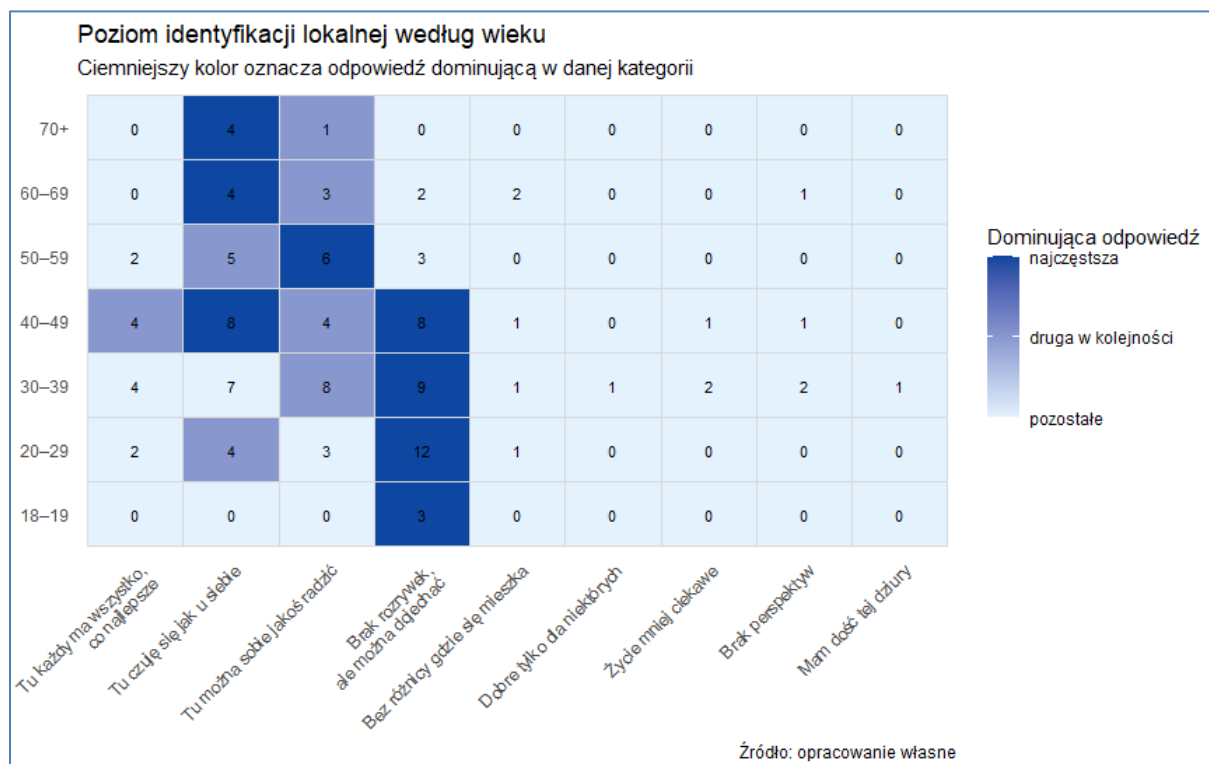
Wśród osób, które sprowadziły się do miejscowości, w podobnym nasileniu występują odpowiedzi wyrażające poczucie swojskości i akceptacji miejsca („tu czuję się jak u siebie”) oraz pragmatycznej adaptacji („brak rozrywek, ale można dojechać do większej miejscowości”, „tu można sobie jakoś radzić”). Z kolei w przypadku mieszkańców mieszkających w miejscowości od urodzenia dominującą odpowiedzią jest stwierdzenie wskazujące na pragmatyczną akceptację miejsca zamieszkania, przy mniejszym udziale deklaracji silnego emocjonalnego przywiązania.

Różnice te należy jednak interpretować ostrożnie ze względu na niewielką liczebność grupy osób mieszkających w miejscowości od urodzenia. Relatywnie częstsze wśród osób napływowych werbalizowanie silnego emocjonalnego przywiązania do miejscowości może

stanowić swoiste „emocjonalne uzasadnienie” wcześniejszego, świadomego wyboru miejsca zamieszkania. Wśród mieszkańców od urodzenia częstsza może być natomiast bardziej zdystansowana, rutynowa forma identyfikacji, wynikająca raczej z długotrwałego oswojenia miejsca niż z aktywnego wyboru i jego pozytywnego wartościowania.

Analiza poziomu identyfikacji lokalnej według wieku pokazuje wyraźne różnice w sposobie postrzegania miejscowości przez mieszkańców na różnych etapach życia. Zmiany te dotyczą nie tyle ogólnej oceny miejsca zamieszkania, co charakteru więzi z nim – od podejścia pragmatycznego do emocjonalnego zakorzenienia.

Ryc. 5

W polach wykresu podane są liczby respondentów wybierających daną odpowiedź

Wśród najmłodszych mieszkańców (18 – 29 lat) dominuje podejście funkcjonalne. Miejscowość jest postrzegana jako miejsce do życia akceptowalne, mimo ograniczeń, które można kompensować dojazdami do większych ośrodków. Sugeruje to instrumentalny i elastyczny charakter relacji z miejscem.

W grupach wieku 30 – 49 lat widoczna jest największa różnorodność postaw. Obok pragmatycznej akceptacji coraz częściej pojawia się poczucie swojskości i „radzenia sobie”

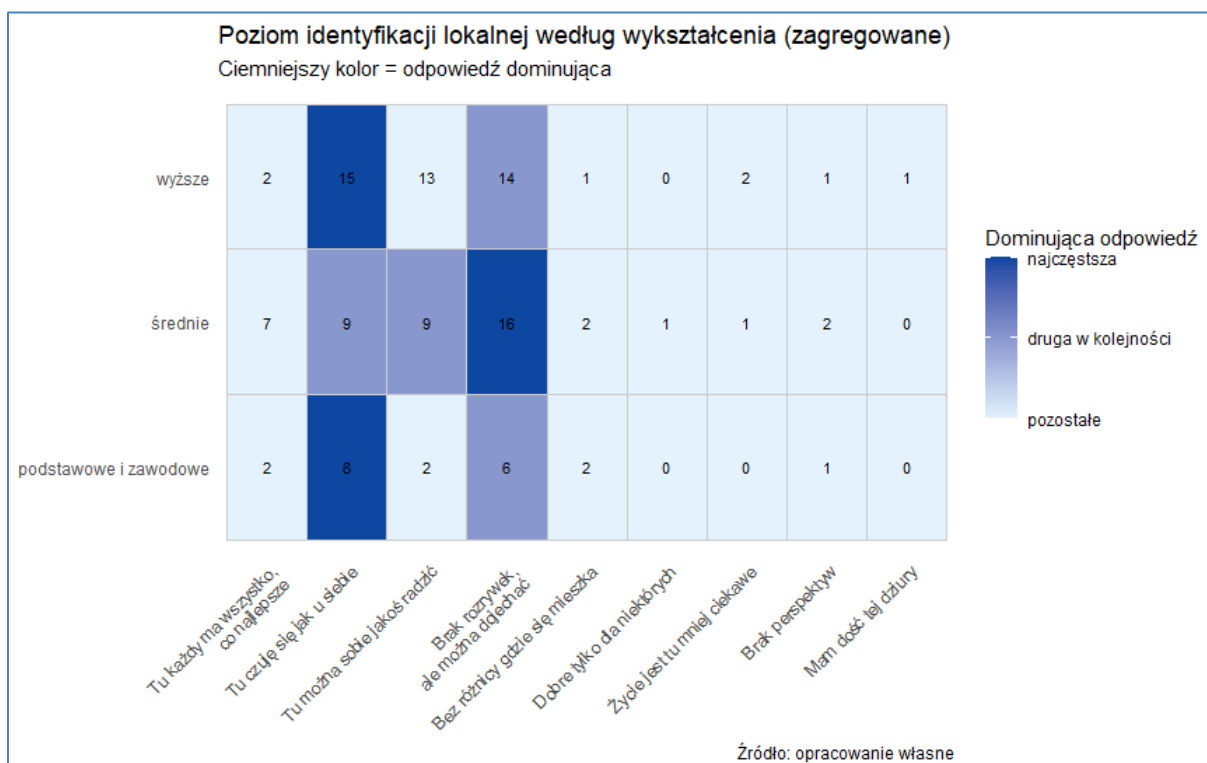
w miejscu zamieszkania. Na tym etapie życia rośnie znaczenie stabilizacji oraz funkcjonalnych i społecznych walorów lokalnych.

Wśród osób w wieku 50 – 59 lat przeważa postawa osiadła i adaptacyjna. Mieszkańcy tej grupy w wysokim stopniu akceptują miejsce zamieszkania, a postawy krytyczne praktycznie nie występują.

Najstarsi mieszkańcy (60 lat i więcej) najczęściej deklarują silne emocjonalne przywiązanie do miejscowości. Dominuje poczucie „bycia u siebie”, a negatywne oceny miejsca zamieszkania mają charakter marginalny.

„Mapa ciepła” poziomu identyfikacji lokalnej w przekroju wykształcenia pokazuje, że różnice pomiędzy badanymi grupami mają charakter raczej jakościowy niż skrajny. Niezależnie od poziomu wykształcenia dominują postawy pozytywne lub umiarkowanie pozytywne wobec miejscowości zamieszkania, natomiast odpowiedzi jednoznacznie negatywne pojawiają się sporadycznie.

Ryc. 6

W polach wykresu podane są liczby respondentów wybierających daną odpowiedź

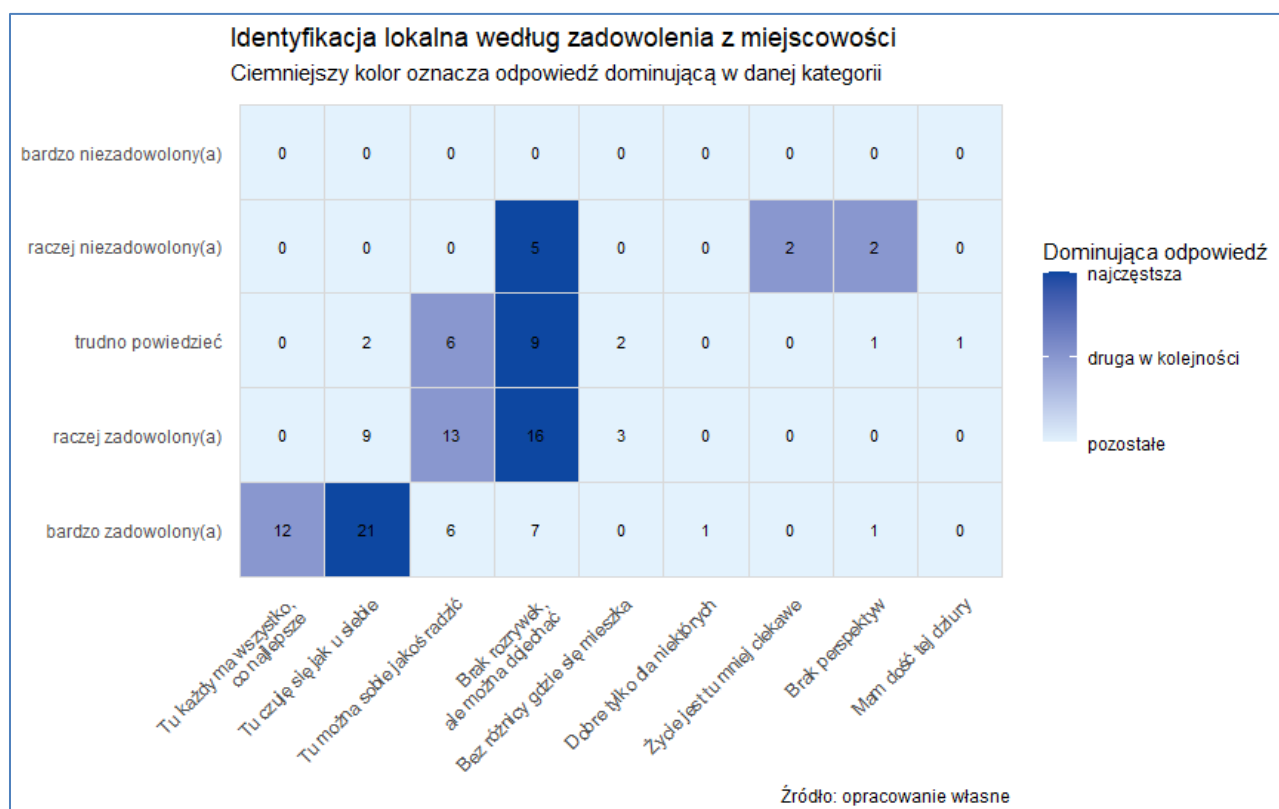
Respondenci z wykształceniem średnim częściej niż pozostałe grupy wskazują odpowiedzi odpowiadające umiarkowanemu poziomowi identyfikacji, przy jednoczesnym

relatywnie największym zróżnicowaniu postaw. W tej grupie obok deklaracji przywiązania i akceptacji miejscowości widoczne są również odpowiedzi sygnalizujące dystans lub warunkowość relacji z miejscem zamieszkania. Może to wskazywać na większą refleksyjność i krytyczność w ocenie lokalnych warunków życia.

Profile osób z wykształceniem podstawowym i zawodowym oraz z wykształceniem wyższym są do siebie zbliżone pod względem dominujących odpowiedzi. W obu kategoriach przeważają stwierdzenia wyrażające poczucie swojskości („tu czuję się jak u siebie”) oraz pragmatyczne podejście do życia w miejscowości („tu można sobie jakoś radzić”, „brak rozrywek, ale można dojechać do większej miejscowości”). Formalnemu podobieństwu struktury odpowiedzi mogą jednak towarzyszyć odmienne motywacje i poziomy refleksyjności, czego jednak stwierdzenie wymagałoby pogłębionych badań jakościowych.

Zestawienie poziomu identyfikacji lokalnej z deklarowanym zadowoleniem z miejscowości pokazuje bardzo wyraźny, uporządkowany związek pomiędzy tymi dwiema zmiennymi. Układ dominant na mapie ciepła niemal idealnie odzwierciedla gradient identyfikacji lokalnej – od silnie pozytywnej do jednoznacznie negatywnej.

Ryc. 7

W polach wykresu podane są liczby respondentów wybierających daną odpowiedź

Wśród osób bardzo zadowolonych z miejscowości zdecydowanie dominują odpowiedzi z najwyższych poziomów skali identyfikacji: „Tu czuję się jak u siebie” oraz „Tu każdy ma wszystko, co najlepsze”. Oznaczać to może silne emocjonalne zakorzenienie, poczucie swojskości i pozytywną ocenę lokalnej jakości życia.

Wraz ze spadkiem poziomu zadowolenia obserwuje się systematyczne przesuwanie dominant w dół skali identyfikacji. Respondenci raczej zadowoleni najczęściej wybierają stwierdzenia o charakterze pragmatycznym („Tu można sobie jakoś radzić”, „Brak rozrywek, ale można dojechać”), co wskazuje na funkcjonalne, lecz mniej emocjonalne przywiązanie do miejscowości.

W grupie osób deklarujących trudność w ocenie zadowolenia dominuje odpowiedź „Brak rozrywek, ale można dojechać”, co sugeruje postawę ambiwalentną – brak jednoznacznego odrzucenia miejsca, ale też brak silnej identyfikacji emocjonalnej. Natomiast wśród respondentów raczej niezadowolonych wyraźnie częściej pojawiają się odpowiedzi z dolnych poziomów skali identyfikacji, takie jak „Życie jest tu mniej ciekawe” oraz „Brak perspektyw”. Oznacza to, że niezadowolenie z miejscowości wiąże się z osłabieniem więzi lokalnej i postrzeganiem miejsca jako ograniczającego rozwój.

Warto podkreślić, że skrajnie negatywne formy identyfikacji („Mam dość tej dziury”) występują sporadycznie i nie dominują w żadnej kategorii zadowolenia, co potwierdza brak silnych postaw odrzucenia miejscowości w badanej populacji.

Poziom zadowolenia z miejscowości jest jednym z najsilniejszych czynników różnicujących poziom identyfikacji lokalnej. Im wyższe zadowolenie, tym częstsze są formy identyfikacji emocjonalnej i pozytywnej; im niższe – tym częściej pojawiają się postawy dystansu i krytycznej oceny²¹.

Do pomiaru różnych aspektów²² identyfikacji lokalnej została zastosowana bateria siedmiu pytań. Rozkłady odpowiedzi na te pytania zostaną najpierw zbiorczo zestawione w tab.14, a następnie kolejno omówione.

²¹ Od strony metodologicznej można stwierdzić, że układ odpowiedzi w analizowanym przypadku potwierdza wewnętrzną spójność skali identyfikacji lokalnej oraz jej trafność interpretacyjną.

²² Syntetyczne zestawienie tych wymiarów

<i>Pytanie</i>	<i>Treść skrócona</i>	<i>Wymiar identyfikacji lokalnej</i>
1	Można liczyć na ludzi	Zaufanie społeczne
2	Brak zainteresowania innymi	Identyfikacja społeczna (–)
3	Zakorzenienie	Przywiązanie do miejsca
4	Możliwość zmiany	Sprawczość lokalna
5	Bezpieczeństwo	Bezpieczeństwo lokalne
6	Poczucie obcości	Przywiązanie do miejsca (–)
7	Duma z miejsca	Identyfikacja afektywna

Tab. 14 – Rozkłady opinii (w procentach)***Proszę powiedzieć, w jakim stopniu zgadza się Pan(i) z następującymi stwierdzeniami:***

		<i>zdecydowa- nie się nie zgadzam</i>	<i>raczej się nie zgadzam</i>	<i>trudno powie- dzieć</i>	<i>raczej się zgadzam</i>	<i>zdecydowanie się zgadzam</i>
1.	Na ludzi, którzy tu mieszkają, można na ogół liczyć.	3 (3%)	5 (4%)	33 (28%)	52 (43%)	26 (22%)
2.	Sprawy, którymi się interesują ludzie mieszkający wokół mnie, tak naprawdę mało mnie obchodzą.	11 (9%)	27 (23%)	30 (25%)	31 (26%)	19 (16%)
3.	Czuję się tu zakorzeniony(a).	10 (8%)	21 (18%)	18 (15%)	33 (28%)	37 (31%)
4.	Mam poczucie, że w tej miejscowości jestem w stanie coś zmienić na lepsze	9 (8%)	29 (24%)	49 (41%)	18 (15%)	13 (11%)
5.	Tutaj czuję się bezpiecznie.	0 (0%)	2 (2%)	4 (3%)	39 (33%)	72 (60%)
6.	Tak naprawdę czuję się tu obco.	73 (61%)	27 (23%)	13 (11%)	5 (4%)	1 (1%)
7.	Jestem dumny(a) z tego miejsca, w którym mieszkam.	2 (2%)	10 (8%)	38 (32%)	29 (24%)	38 (32%)

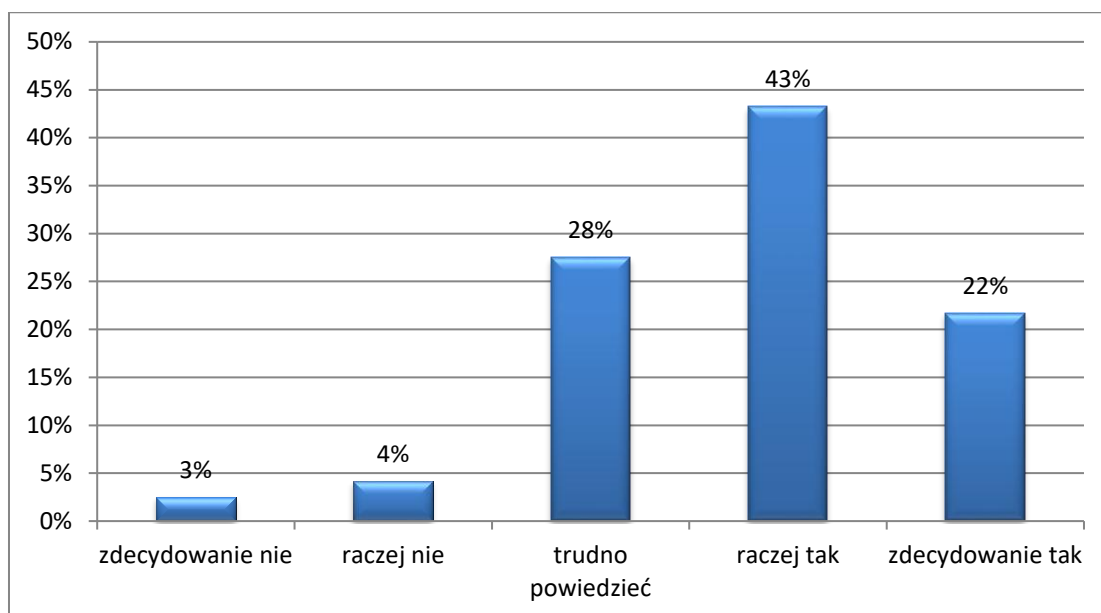
*procenty obliczono oddzielnie dla każdego pytania (procentowanie w wierszach)**źródło: opracowanie własne*

„Na ludzi, którzy tu mieszkają, można na ogół liczyć”(zaufanie społeczne). Ze stwierdzeniem tym zgadza się zdecydowana większość respondentów: łączny odsetek odpowiedzi „raczej tak” i „zdecydowanie tak” wynosi blisko 70%. Rozkład opinii przedstawiony jest na ryc. 8.

Analiza ujawniła istotny statystycznie związek między miejscem zamieszkania a poziomem zaufania do lokalnych mieszkańców²³. W Bałdowie dominują odpowiedzi wskazujące na umiarkowane zaufanie („raczej się zgadzam” – blisko 60%, „zdecydowanie się zgadzam” – 11%), natomiast w Rokitkach częściej występują odpowiedzi skrajne, w tym relatywnie wysoki odsetek osób zdecydowanie ufających innym mieszkańcom („raczej się zgadzam” – 37%, „zdecydowanie się zgadzam” – 27%). Wyniki wskazują na zróżnicowane profile relacji społecznych w badanych miejscowościach.

²³ ($\chi^2(4)=10,07$; $p<0,05$; $p_MC = 0,036$; V Craméra = 0,29 - umiarkowanie silny związek.

Ryc. 8 – „Na ludzi, którzy tu mieszkają, można na ogół liczyć”. Rozkład odpowiedzi.

źródło: opracowanie własne

Można także zaobserwować bardzo silny związek między ogólną satysfakcją z zamieszkiwania a poziomem zaufania do lokalnych mieszkańców²⁴. Osoby bardzo zadowolone z zamieszkiwania zdecydowanie częściej deklarują, że na ludzi w ich otoczeniu można liczyć, podczas gdy wśród osób niezadowolonych dominują postawy sceptyczne. Wyniki sugerują, że świadomość, iż można liczyć na współmieszkańców jest elementem składowym ogólnego zadowolenia z miejsca zamieszkania.

Stwierdzono także istotny statystycznie związek między czasem zamieszkiwania w miejscowości a poziomem zaufania do lokalnych mieszkańców²⁵. Wraz z wydłużaniem się okresu zamieszkiwania rośnie odsetek osób deklarujących, że na ludzi mieszkających w ich otoczeniu można liczyć. Najbardziej spójny i wysoki poziom zaufania obserwuje się wśród mieszkańców zamieszkujących miejscowość od 20 lat i dłużej, natomiast osoby mieszkające krócej częściej wyrażają postawy ostrożne lub ambiwalentne.

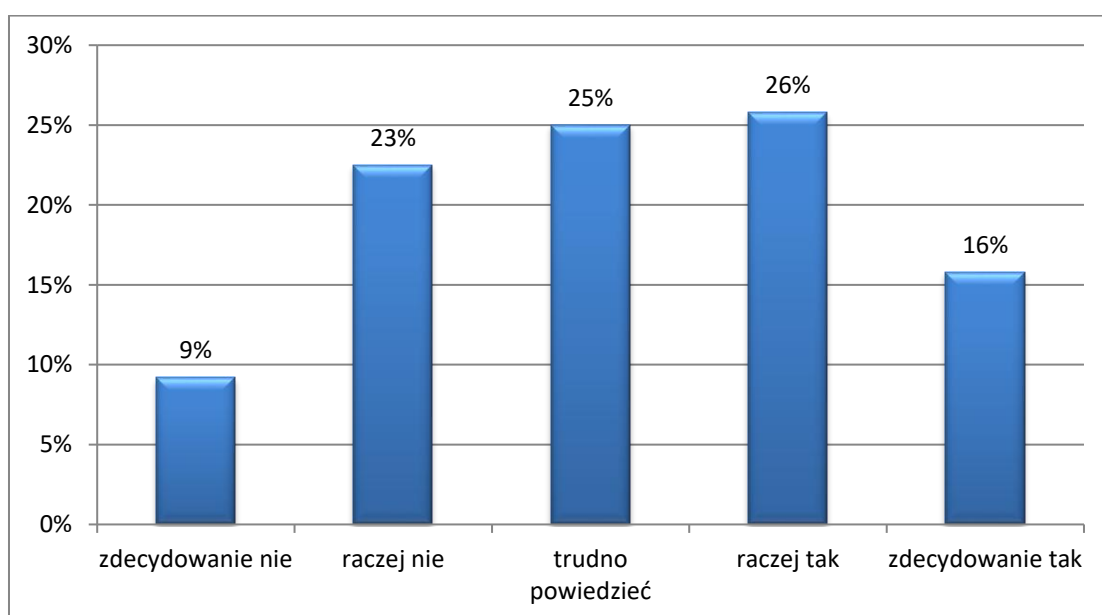
Pozostałe zmienne „metryczkowe” (wiek, wykształcenie, itd.) nie różnicują w sposób istotny omawianego sposobu odpowiadania na omawiane pytanie.

²⁴ $\chi^2(12) = 60,42$; $p < 0,001$; $p_MC = 0,0005$; $V \text{ Craméra} = 0,41$ – związek silny.

²⁵ $\chi^2(16) = 29,46$; $p < 0,05$; $p_MC = 0,021$; $V = 0,25$ – związek umiarkowany.

Rozkład postaw wobec stwierdzenia „**sprawy, którymi się interesują ludzie mieszkający wokół mnie, tak naprawdę mało mnie obchodzą**”(identyfikacja społeczna) ilustruje ryc. 9. Rozkład ten charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem postaw. Najczęściej wybierane są odpowiedzi umiarkowane („raczej tak” oraz „trudno powiedzieć”), co wskazuje na brak jednoznacznych deklaracji w badanej populacji. Jednocześnie blisko jedna trzecia respondentów nie zgadza się z tym stwierdzeniem, deklarując zainteresowanie sprawami lokalnej społeczności.

Ryc. 9 – „Sprawy, którymi się interesują ludzie mieszkający wokół mnie, tak naprawdę mało mnie obchodzą”. Rozkład odpowiedzi.

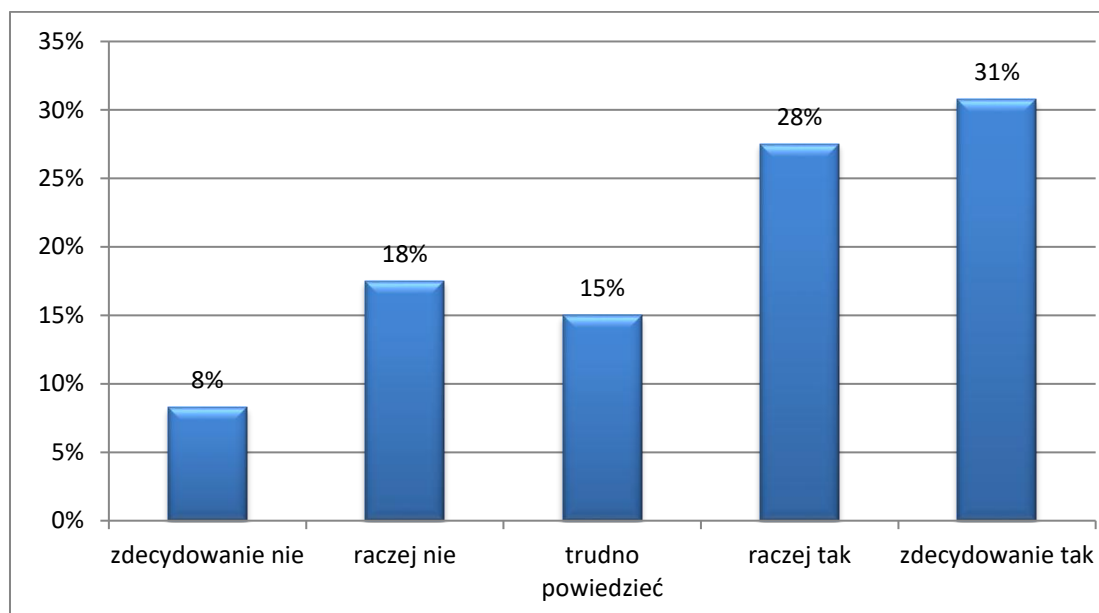

źródło: opracowanie własne

Zmienne metryczkowe nie różnicują w sposób statystycznie istotny rozkładu odpowiedzi na to pytanie.

„Czuję się tu zakorzeniony(a)” (przywiązanie do miejsca). Potoczna metafora zastosowana do oddania osobistej relacji z miejscem znalazła uznanie w oczach blisko 60% badanych (łącznie wybory: „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Około 26% uważa, że metafora ta się do nich nie stosuje. Pozostali (15%) wybierają opcję „trudno powiedzieć”. Rozkład odpowiedzi przedstawiony jest na ryc. 10.

Ryc. 10 – „Czuję się tu zakorzeniony(a)”. Rozkład odpowiedzi.

źródło: opracowanie własne

Wiek, wykształcenie, status osiedleńczy itp. nie różnicują odpowiedzi badanych na omawiane pytanie.

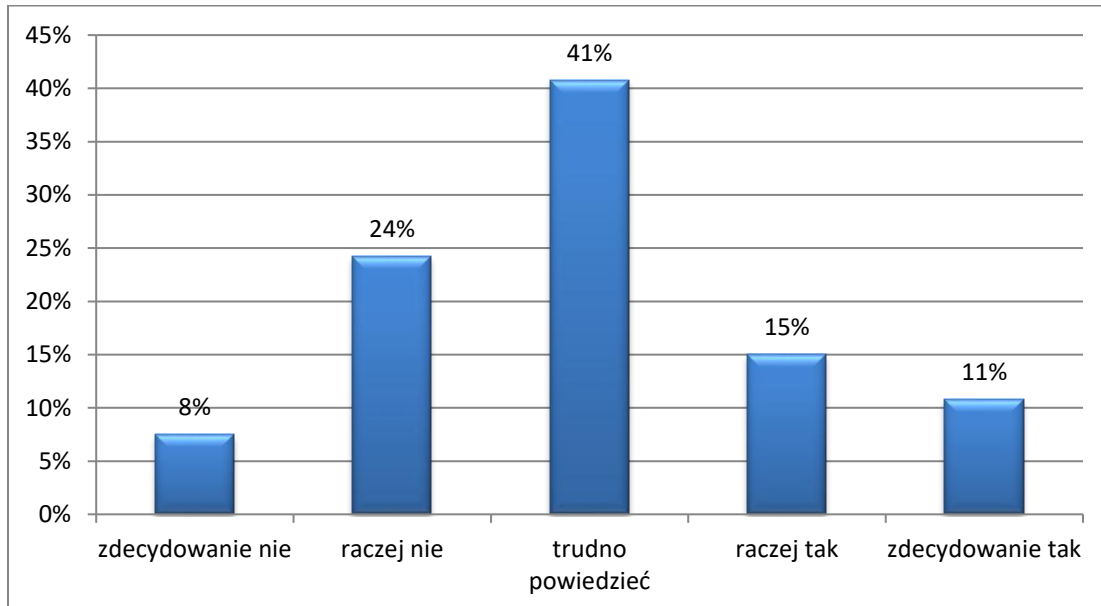
Jedynie w przypadku czasu zamieszkiwania w miejscowości ujawnił się istotny statystycznie związek z poczuciem zakorzenienia²⁶. Wraz z wydłużaniem się okresu zamieszkiwania rośnie odsetek osób deklarujących zakorzenienie w miejscu zamieszkania. Wśród mieszkańców zamieszkujących miejscowość do 5 lat ($N = 51$) odpowiedzi są najbardziej rozproszone – jedynie 49% respondentów z tej grupy deklaruje zakorzenienie, podczas gdy 41% wyraża brak zakorzenienia. W grupie osób mieszkających w miejscowości od 10 do 19 lat ($N = 17$) odsetek odpowiedzi pozytywnych wzrasta do 59%. Najsilniejsze poczucie zakorzenienia demonstrują mieszkańcy zamieszkujący miejscowość 20 lat i dłużej ($N = 11$), gdzie aż 91% badanych deklaruje zakorzenienie, przy braku odpowiedzi negatywnych, oraz wśród osób mieszkających w miejscowości od urodzenia ($N = 21$), gdzie odpowiedzi pozytywne stanowią 76%.

Podsumowując można powiedzieć, że najniższe poczucie zakorzenienia obserwuje się wśród mieszkańców zamieszkujących miejscowość do 5 lat, natomiast najwyższe – wśród osób mieszkających w niej 20 lat i dłużej oraz od urodzenia.

²⁶ $\chi^2(16)=27,09$; $p<0,05$; $p_MC = 0,039$; $V=0,24$. Ze względu na niewielkie liczebności w części komórek tabeli krzyżowej wyniki należy interpretować ostrożnie, a różnice między grupami traktować jako tendencje potwierdzone testem Monte Carlo.

Rozkład odpowiedzi na kolejne stwierdzenie zaprezentowany jest na wykresie numer 11.

**Ryc. 11 – „Mam poczucie, że w tej miejscowości jestem w stanie coś zmienić na lepsze”.
Rozkład odpowiedzi.**

źródło: opracowanie własne

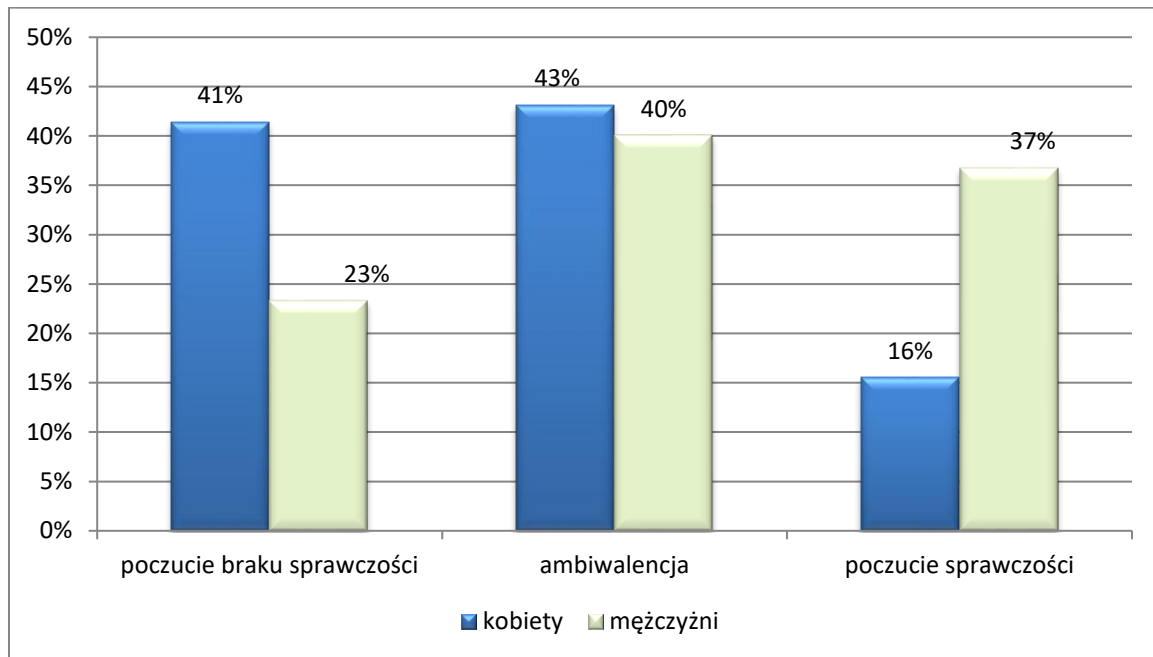
Zgoda na to stwierdzenie jest jednym z możliwych wskaźników **poczucia sprawczości w skali lokalnej**. Jedynie mniej więcej co czwarty badanych jest przekonany o możliwości wywierania wpływu, blisko jedna trzecia respondentów odrzuca taką możliwość a pozostałe osoby cechuje w tej kwestii niepewność (ponad 40% wybiera opcję „trudno powiedzieć”).

Poczucie możliwości wpływu na rzeczywistość lokalną różni się w statystycznie istotny sposób²⁷ pomiędzy płciami.

Wśród kobiet dominuje postawa ambiwalentna lub sceptyczna – aż 43% wskazań stanowi odpowiedź „trudno powiedzieć”, a 41% odpowiedzi negatywne. Jedynie 16% kobiet deklaruje poczucie sprawczości („raczej” lub „zdecydowanie się zgadzam”).

Z kolei wśród mężczyzn znacznie częściej pojawiają się odpowiedzi pozytywne – 37% badanych mężczyzn deklaruje, że jest w stanie wpływać na sprawy miejscowości, przy jednocześnie mniejszym udziale odpowiedzi negatywnych (23%). Postawy ambiwalentne pozostają istotne, jednak nie dominują w takim stopniu jak wśród kobiet. Rozkład zagregowanych postaw przedstawia ryc. 12.

²⁷ $\chi^2(4)=10,52$; $p<0,05$; $p_MC=0,031$; V Craméra = 0,30 – związek o umiarkowanej sile.

Ryc. 12 – Deklaracje poczucia sprawczości lokalnej ze względu na płeć

źródło: opracowanie własne

Pozostałe zmienne metryczkowe nie różnicują w sposób istotny statystycznie omawianego rozkładu.

Kolejne pytanie dotyczyło **poczucia bezpieczeństwa na poziomie lokalnym**.

Odpowiedzi respondentów wskazują na wysoki poziom poczucia bezpieczeństwa w badanej zbiorowości. Ponad 93% badanych na pytanie o poczucie bezpieczeństwa odpowiedziało: „raczej tak” lub „zdecydowanie tak”.

Czas zamieszkiwania w zauważalnym stopniu²⁸ różnicuje poczucie bezpieczeństwa.

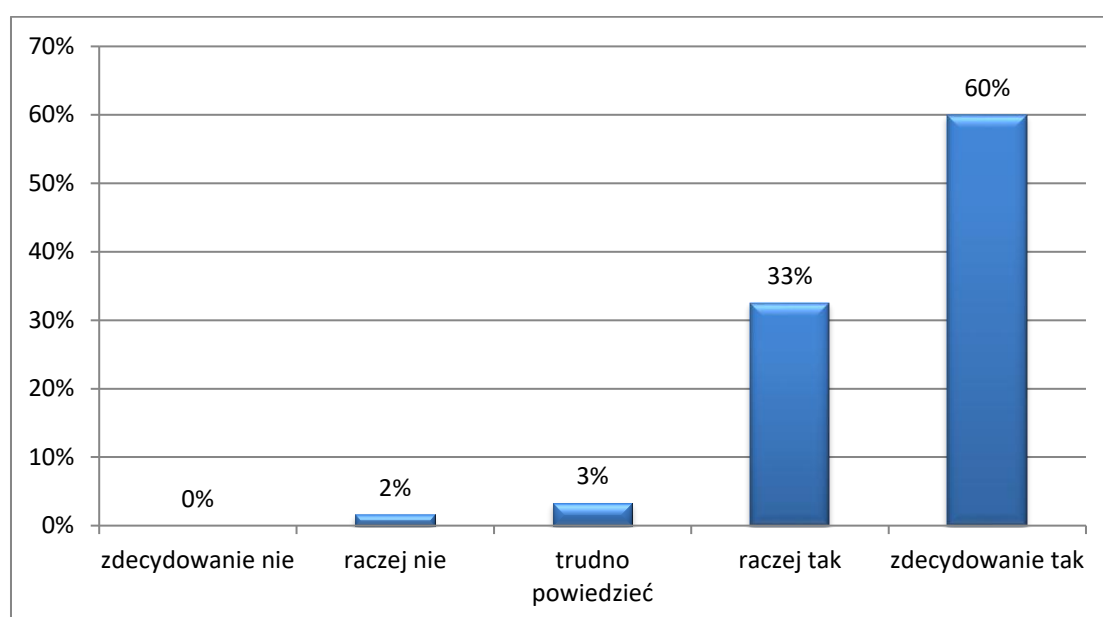
Jest ono wysokie we wszystkich grupach czasu zamieszkiwania w miejscowości, jednak jego struktura różni się w zależności od długości pobytu. Najbardziej jednoznaczne deklaracje bezpieczeństwa występują wśród mieszkańców związanych z miejscowością od urodzenia (N = 21), gdzie aż około 70% respondentów zdecydowanie zgadza się ze stwierdzeniem „tutaj czuję się bezpieczny(a)”, a pozostałe osoby z tej kategorii również wyrażają zgodę w formie umiarkowanej. Wysoki poziom bezpieczeństwa deklarują także respondenci mieszkający w miejscowości do 5 lat (N = 50), wśród których 66% wskazuje odpowiedź „zdecydowanie się zgadzam”, a 32% „raczej się zgadzam”. Największe zróżnicowanie postaw obserwuje się w grupie zamieszkującej miejscowość od 5 do 9 lat (N = 16) – choć 9 (56%) respondentów

²⁸ $\chi^2(12)=22,34$; $p<0,05$; $p_MC = 0,033$; $V=0,26$ (związek o umiarkowanej sile). Ze względu na wysoki odsetek komórek z niskimi oczekiwanymi liczebnościami (55%), podstawą wnioskowania jest test Monte Carlo.

z tej grupy zdecydowanie czuje się bezpiecznie, to jednocześnie 4 (25%) wyraża brak poczucia bezpieczeństwa lub niepewność. W grupach zamieszkujących miejscowość od 10 do 19 lat (N = 17) oraz 20 lat i dłużej (N = 10) dominują odpowiedzi pozytywne (odpowiednio ponad 90% i 100%), jednak wśród najdłużej mieszkających częściej pojawia się umiarkowana zgoda (60%), a rzadziej zdecydowana deklaracja bezpieczeństwa (40%).

Powyższe wyniki należy interpretować ostrożnie ze względu na relatywnie niewielkie liczebności niektórych kategorii respondentów. Podane procenty mają charakter orientacyjny.

Ryc. 13 – „Tutaj czuję się bezpiecznie”. Rozkład odpowiedzi.

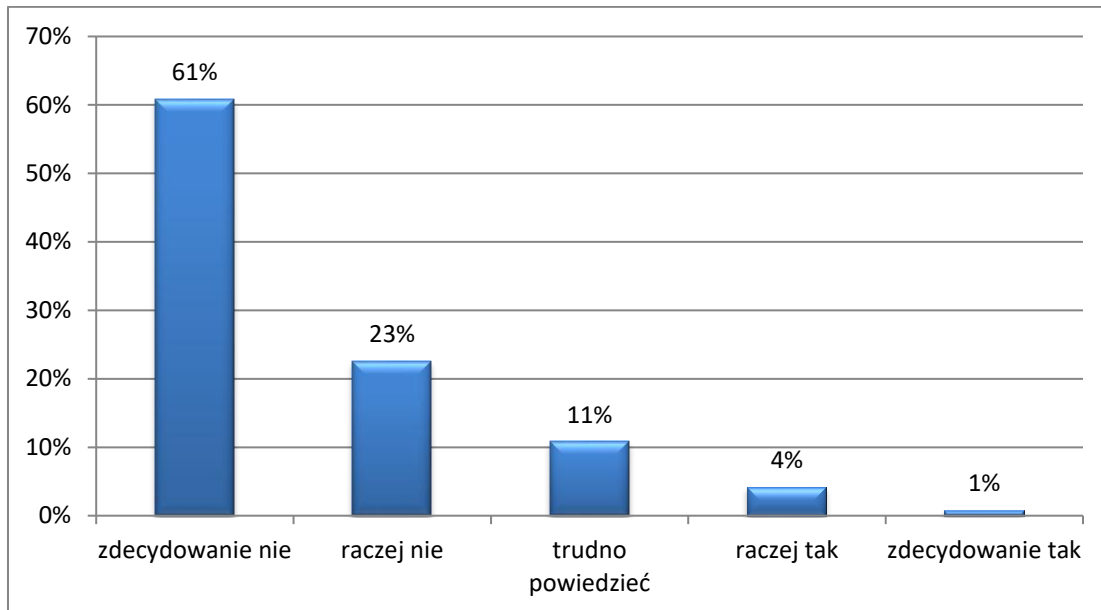

źródło: opracowanie własne

Tak naprawdę czuję się tu obco. Stwierdzenie to miało charakter „kontrolny” w stosunku do twierdzeń podkreślających związek z lokalną rzeczywistością „zakorzenienie”. Jest jednocześnie wskaźnikiem alienacji lokalnej. Rozkład odpowiedzi przedstawia wykres na ryc. 14.

Respondenci z większym zdecydowaniem odrzucali to stwierdzenie niż przyjmowali jego pozytywny odpowiednik.

Ryc. 14 – „Tak naprawdę czuję się tu obco”. Rozkład odpowiedzi.

źródło: opracowanie własne

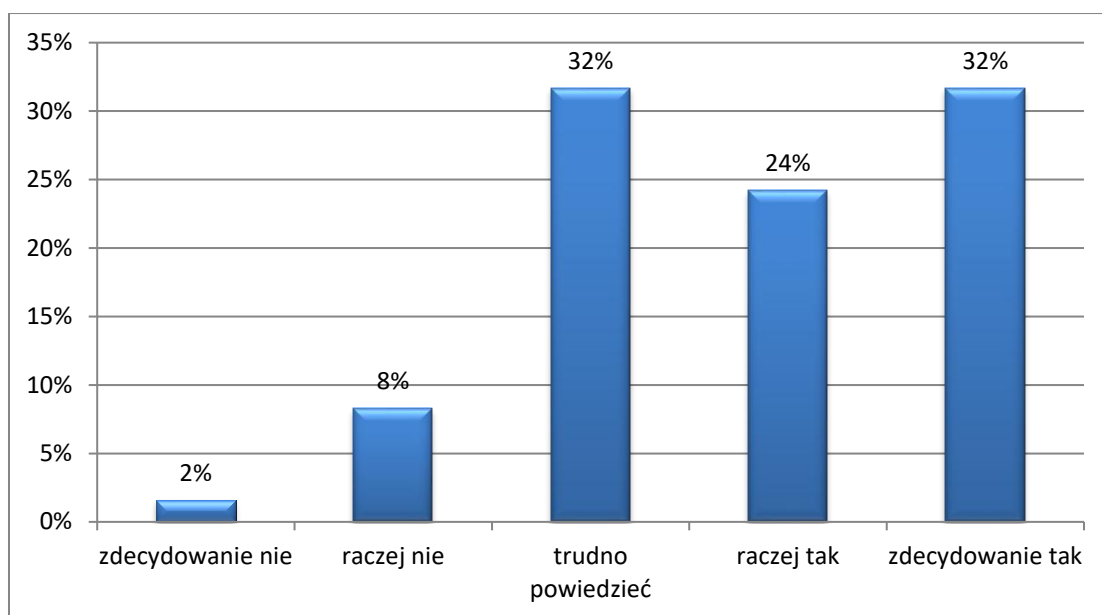
W przypadku tego stwierdzenia ujawniła się podobna prawidłowość, jak w odniesieniu do stwierdzenia „Tutaj czuję się zakorzeniony(a)” – tylko w odwrotnym kierunku.

„Jestem dumny(a) z tego miejsca, w którym mieszkam” (identyfikacja afektywna).

Ponad 56% badanych akceptuje to stwierdzenie sygnalizując kolejny aspekt przywiązania do miejsca zamieszkania.

Choć kobiety i mężczyźni różnią się strukturą odpowiedzi na omawiane pytanie – kobiety częściej deklarują zdecydowaną zgodę, a mężczyźni umiarkowaną zgodę – różnice te nie osiągają poziomu istotności statystycznej. Uzyskane wyniki wskazują jednak na słabą tendencję statystyczną ($0,05 < p < 0,1$), sugerującą możliwe zróżnicowanie odpowiedzi ze względu na płeć.

Rozkład odpowiedzi respondentów przedstawiony jest na ryc. 15.

Ryc. 15 – Jestem dumny(a) z tego miejsca, w którym mieszkam. Rozkład odpowiedzi.

źródło: opracowanie własne

Na potrzeby syntetycznego ujęcia omówionych wyżej wymiarów identyfikacji lokalnej z miejscowością zamieszkania – zaufania społecznego, identyfikacji społecznej, przywiązania do miejsca, sprawczości lokalnej, poczucia bezpieczeństwa oraz identyfikacji afektywnej – skonstruowano Indeks Identyfikacji Lokalnej (IIL)²⁹. Indeks obliczono jako średnią arytmetyczną odpowiedzi na pytania składowe, po uprzednim ujednoliceniu kierunku skali w przypadku twierdzeń sformułowanych negatywnie. Wyższe wartości indeksu oznaczają wyższy poziom identyfikacji lokalnej.

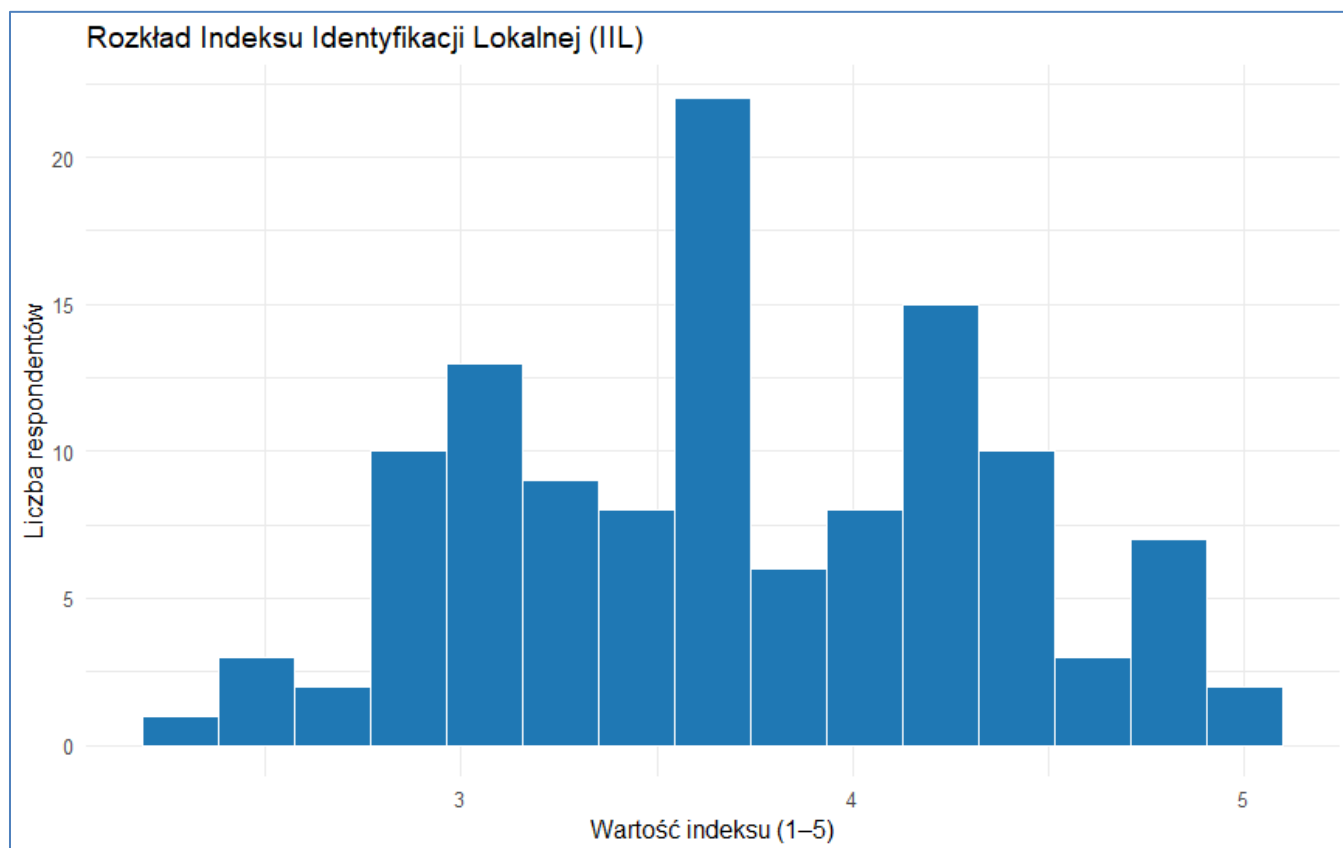
Indeks może przyjmować wartości od 1 (wartość minimalna – odpowiadająca sytuacji, w której respondent konsekwentnie odrzuca wszystkie twierdzenia składające się na indeks) do 5 (wartość maksymalna – odpowiadająca zdecydowanej zgodzie ze wszystkimi twierdzeniami). Na potrzeby interpretacji wyników można umownie przyjąć, że wartości indeksu poniżej 3,0 oznaczają niski poziom identyfikacji lokalnej, wartości od 3,0 do poniżej 4,0 – poziom umiarkowany, natomiast wartości równe lub wyższe niż 4,0 – wysoki poziom identyfikacji lokalnej.

Rozkład Indeksu Identyfikacji Lokalnej przedstawiono na rys. 16.

Indeks obliczono dla 119 z 120 respondentów. Średnia wartość indeksu wynosi 3,69, a mediana 3,71 w skali 1–5, co wskazuje na umiarkowany zbliżający się do wysokiego poziom identyfikacji lokalnej w badanej populacji.

²⁹ Zob. Aneks metodologiczny nr 1.

Ryc. 16

Połowa respondentów uzyskała wartości indeksu w przedziale 3,17–4,14 (czyli przedziale umiarkowany – wysoki), przy czym wartości skrajne mieszczą się między 2,29 a 5,00. Zmienność wyników jest umiarkowana ($SD = 0,63$), a rozkład indeksu jest niemal symetryczny (skośność bliska zero) i umiarkowanie spłaszczony, co oznacza brak silnych koncentracji skrajnych postaw. Uzyskane rezultaty są zbieżne z wynikami uzyskanymi przy zastosowaniu indeksu identyfikacji lokalnej zaproponowanego przez P. Starostę, co potwierdza trafność przyjętej w raporcie operacjonalizacji³⁰.

Przedmiotem badania były zależności wartości Indeksu Identyfikacji Lokalnej z cechami społeczno-demograficznymi, co analizowano przy użyciu nieparametrycznych testów statystycznych. Dla zmiennych dychotomicznych zastosowano test U Manna–Whitneya, dla

³⁰ Indeks charakteryzuje się zadowalającą rzetelnością wewnętrzną. Wartość współczynnika α Cronbacha wynosi 0,72 (α standaryzowana = 0,75), co spełnia standardy przyjmowane w badaniach społecznych i diagnostycznych. Oznacza to, że zmienne składowe indeksu w spójny sposób mierzą wspólny konstrukt identyfikacji lokalnej.

zmiennych wielokategorialnych – test Kruskala–Wallisa, natomiast zależności z wiekiem oceniano za pomocą korelacji rang Spearmana.

Analiza wykazała istotną statystycznie, dodatnią zależność między wartością indeksu a wiekiem respondentów³¹. Oznacza to, że wraz ze wzrostem wieku rośnie poziom identyfikacji lokalnej, choć siła tego związku ma charakter umiarkowany. Starsi mieszkańcy częściej deklarują silniejsze więzi z miejscem zamieszkania niż osoby młodsze.

Jednocześnie nie stwierdzono istotnych statystycznie różnic w poziomie identyfikacji lokalnej ze względu na czas zamieszkiwania w miejscowości, płeć, wykształcenie ani miejsce zamieszkania (miejscowość). Uzyskane wyniki wskazują, że badane czynniki społeczno-demograficzne mogą różnicować poszczególne wymiary identyfikacji lokalnej, jednak ich łączny, uśredniony poziom – mierzony indeksem IIL – systematycznie rośnie wraz z wiekiem respondentów. Jednocześnie w analizie pojedynczych wymiarów identyfikacji lokalnej wiek nie pojawił się jako zmienna istotnie statystycznie różnicująca rozkłady odpowiedzi respondentów.

Warto zauważyć, że na możliwą rolę wieku wskazywały już wcześniejsze analizy prowadzone z wykorzystaniem indeksu P. Starosty, w szczególności wizualizacja w postaci mapy ciepła „Poziom identyfikacji lokalnej względem wieku” (ryc. 5).

Istotny statystycznie związek wieku z wartościami Indeksu Identyfikacji Lokalnej potwierdza, że choć profile identyfikacji lokalnej mogą być zróżnicowane między respondentami, to ogólna siła więzi z miejscem zamieszkania jest wyraźnie większa w starszych grupach wieku.

Na potrzeby wizualizacji zaobserwowanej zależności pomiędzy wiekiem respondentów a poziomem identyfikacji lokalnej skategoryzowano zmienną wiek oraz wartości Indeksu Identyfikacji Lokalnej według podanych wyżej progów. Uzyskany rozkład łączny przedstawiono w tab. 15.

Tab. 15 – Skategoryzowany poziom identyfikacji lokalnej (IIL) według wieku respondentów (w %)

<i>Poziom identyfikacji</i>	<i>18–39 lat</i>	<i>40–59 lat</i>	<i>60 lat i więcej</i>
Niski	25,0	16,7	5,9
Umiarkowany	55,0	40,5	52,9
Wysoki	20,0	42,9	41,2

Procenty w kolumnach sumują się do 100.

³¹Korelacja rang Spearmana $\rho = 0,26$, $p < 0,01$

Wraz z wiekiem maleje odsetek osób o niskim poziomie identyfikacji lokalnej, a rośnie udział respondentów o wysokiej identyfikacji.

Uzyskany wynik może sugerować, że identyfikacja lokalna ma charakter procesu biograficznego, w trakcie którego miejsce włączane jest w definicję siebie (tożsamość) oraz staje się przedmiotem „inwestycji biograficznych” (wiążanie z nim wspomnień, doświadczeń, także granicznych i strat w obszarze pracy, rodziny, społeczności). Z tego punktu widzenia, choć wiek i staż zamieszkiwania są ze sobą istotnie powiązane, to jedynie wiek różnicuje poziom identyfikacji lokalnej. Może to oznaczać, że identyfikacja lokalna kształtuje się wraz z etapami życia, a nie wynika wyłącznie z długości pobytu w miejscowości. Nawet osoby o podobnym stażu zamieszkiwania mogą w różnym stopniu identyfikować się z miejscem w zależności od etapu życia. Wynik ten oznacza także, że identyfikacje lokalne nie są prostą funkcją wykształcenia, płci i innych charakterystyk społeczno-demograficznych.

Podsumowanie

W badaniu wykorzystano trzy komplementarne podejścia do pomiaru identyfikacji lokalnej. Po pierwsze, zastosowano skalę Pawła Starosty (1995) opartą na technice Thurstone’a, która pozwala uchwycić profil nastawień mieszkańców wobec miejscowości – od silnego przywiązania i poczucia „bycia u siebie” po postawy zdystansowane i deprecjonujące. Rozkład odpowiedzi wskazuje na dość wysoki poziom identyfikacji lokalnej: łącznie ok. 58% respondentów wybiera stwierdzenia z trzech najwyższych poziomów skali, co sugeruje obecność pozytywnej (emocjonalnej lub adaptacyjnej) więzi z miejscem zamieszkania. Jednocześnie idealizująca identyfikacja emocjonalna ma charakter mniejszościowy (10% wskazań), a najczęściej wybierana jest postawa pragmatyczna („brak rozrywek, ale można dojechać”), interpretowana jako funkcjonalna akceptacja miejsca. Odpowiedzi jednoznacznie negatywne (pozycje 7–9) występują sporadycznie (łącznie ok. 5%), co potwierdza marginalny charakter silnego odrzucenia miejscowości w badanej populacji. Z uwagi na ograniczoną liczebność próby i wielość kategorii odpowiedzi, zróżnicowania według cech metryczkowych analizowano głównie eksploracyjnie przy wykorzystaniu map ciepła, które mają charakter diagnostyczny i wizualizacyjny, a nie narzędzia testowania hipotez.

Po drugie, identyfikację lokalną rozpoznano w ujęciu wielowymiarowym za pomocą baterii siedmiu twierdzeń dotyczących: zaufania do współmieszkańców, identyfikacji społecznej, zakorzenienia, sprawczości lokalnej, poczucia bezpieczeństwa, poczucia obcości

(wskaźnik alienacji) oraz dumy z miejsca zamieszkania. W poszczególnych wymiarach dominują postawy pozytywne lub umiarkowanie pozytywne, przy jednoczesnym zróżnicowaniu ich intensywności: bardzo wysokie jest poczucie bezpieczeństwa (ponad 90% odpowiedzi „raczej” lub „zdecydowanie” się zgadzam), stosunkowo wysokie jest także zakorzenienie i duma z miejsca, natomiast najslabiej zaznacza się poczucie sprawczości lokalnej (duży odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć” oraz relatywnie niski odsetek zgody). Wymiar zaufania społecznego różnicował się między miejscowościami i w pewnym stopniu w zależności od czasu zamieszkiwania, a sprawczość lokalna – w zależności od płci. W kilku przypadkach ujawniały się zatem różnice w profilach odpowiedzi, jednak nie tworzyły one spójnego wzorca dla całej baterii.

Po trzecie dla syntetycznego ujęcia wymiarów identyfikacji lokalnej skonstruowano Indeks Identyfikacji Lokalnej (IIL) jako średnią arytmetyczną odpowiedzi po ujednoliceniu kierunku skali dla pozycji negatywnych. Indeks obliczono dla 119 z 120 respondentów; jego średnia wyniosła 3,69 (mediana 3,71) w skali 1–5, co wskazuje na umiarkowanie wysoki poziom identyfikacji lokalnej w badanej populacji. Zmienność wyników jest umiarkowana ($SD = 0,63$), a rozkład indeksu pozostaje zbliżony do symetrycznego; połowa respondentów uzyskała wartości w przedziale 3,17–4,14, przy wartościach skrajnych 2,29–5,00. Rzetelność indeksu jest zadowalająca (α Cronbacha $\approx 0,72$), a uzyskane wyniki są zbieżne z obrazem wyłaniającym się z miary Starosty, co potwierdza trafność przyjętej operacjonalizacji.

Zależności IIL z cechami społeczno-demograficznymi analizowano testami nieparametrycznymi (U Manna–Whitneya, Kruskala–Wallisa oraz korelacją rang Spearmana). Jedyną zmienną wykazującą istotny statystycznie związek z indeksem okazał się wiek (korelacja rang Spearmana $\rho = 0,26$; $p < 0,01$): wraz ze wzrostem wieku rośnie ogólny poziom identyfikacji lokalnej. Płeć, miejscowość zamieszkania, poziom wykształcenia i czas zamieszkiwania nie różnicowały istotnie wartości IIL. Wynik ten oznacza, że poszczególne cząstkowe wymiary więzi mogą być wrażliwe na różne czynniki, jednak po ich uśrednieniu ujawnia się przede wszystkim efekt biograficzny – silniejsza identyfikacja lokalna w starszych grupach wieku. Dla przejrzystej ilustracji tej zależności przedstawiono tabelarycznie rozkład skategoryzowanego poziomu IIL według wieku: wraz z wiekiem wyraźnie maleje odsetek osób o niskiej identyfikacji lokalnej, a rośnie udział respondentów o identyfikacji wysokiej, szczególnie w grupach 40–59 lat oraz 60+.

Podsumowując: badana zbiorowość charakteryzuje się ogólnie pozytywną (umiarkowaną do wysokiej – zgodnie z kategoryzacją przyjętą na potrzeby interpretacji IIL) identyfikacją lokalną, najczęściej o charakterze pragmatyczno-adaptacyjnym, przy marginalnym udziale postaw jednoznacznie negatywnych. Ujęcie indeksowe pokazuje, że najsilniej

zróżnicowanym czynnikiem jest wiek – identyfikacja lokalna narasta wraz z etapem życia, podczas gdy pozostałe cechy społeczno-demograficzne nie wywołują wyraźnych różnic w syntetycznym poziomie więzi z miejscem.

8. Mobilność przestrzenna mieszkańców Rokitek/Baldowa

Zbadanie skali i rodzaju mobilności przestrzennej ma znaczenie dla oceny zakresu potencjalnych kontaktów społecznych mieszkańców (przedstawionej w kolejnej sekcji raportu), ale także oceny w jakim stopniu miejscowość czy gmina jest w stanie zaspokoić całość potrzeb mieszkańców. Szczególne znaczenie ma próba oceny jaką rolę w tym kontekście odgrywa dla mieszkańców Rokitek i Baldowa miasto Tczew.

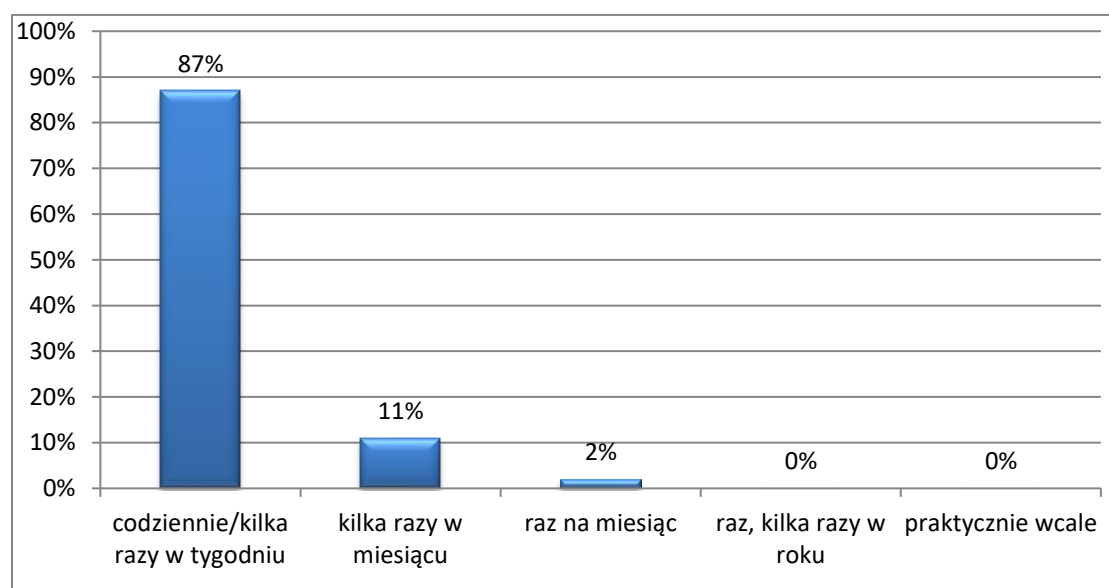
Część ankiety dotycząca tej problematyki zawierała przede wszystkim pytania o fakty. Pierwsze z nich dotyczyło częstotliwości wyjazdów z Rokitek/Baldowa.

Tab. 16 – Częstotliwość wyjazdów poza miejscowość zamieszkania.

		<i>liczba</i>	<i>procent</i>
	codziennie/kilka razy w tygodniu	104	87
	kilka razy w miesiącu	13	11
	mniej więcej raz na miesiąc	2	2
	raz, albo kilka razy w roku	0	0
	praktycznie wcale	0	0
	Ogółem	119	99
Braki danych		1	1
Ogółem		120	100

źródło: opracowanie własne

Ryc. 17 – Częstotliwość wyjazdów poza miejscowość zamieszkania.

źródło: opracowanie własne

Deklaracje respondentów wskazują na bardzo wysoką mobilność przestrzenną mieszkańców – 87% badanych wyjeżdża poza miejscowość codziennie lub kilka razy w tygodniu. Oznacza to, że codzienne funkcjonowanie jest w dużym stopniu powiązane z otoczeniem zewnętrznym, a miejscowość pełni przede wszystkim funkcję mieszkaniową.

Wyjazdy codzienne lub prawie codzienne deklaruje:

- 81% mieszkańców Bałdowa;
- 90% mieszkańców Rokitek.

Jeśli chodzi o płeć:

- 86% kobiet;
- 88% mężczyzn.

Deklaracje codziennych wyjazdów ze względu na wiek kształtują się następująco:

- 100% (N = 25) dla osób do 30 roku życia;
- 91% (N = 32) dla osób od 30 do 39 roku życia;
- 96% (N = 26) dla osób od 40 do 49 roku życia;
- 87% (N = 13) dla osób od 50 do 59 roku życia;
- 50% (N = 6) dla osób od 60 do 69 roku życia;
- 40% (N = 2) dla osób powyżej 70 roku życia.

Częstotliwość codziennych lub prawie codziennych wyjazdów związana jest także z wykształceniem respondentów. Codziennie lub prawie codziennie wyjeżdża::

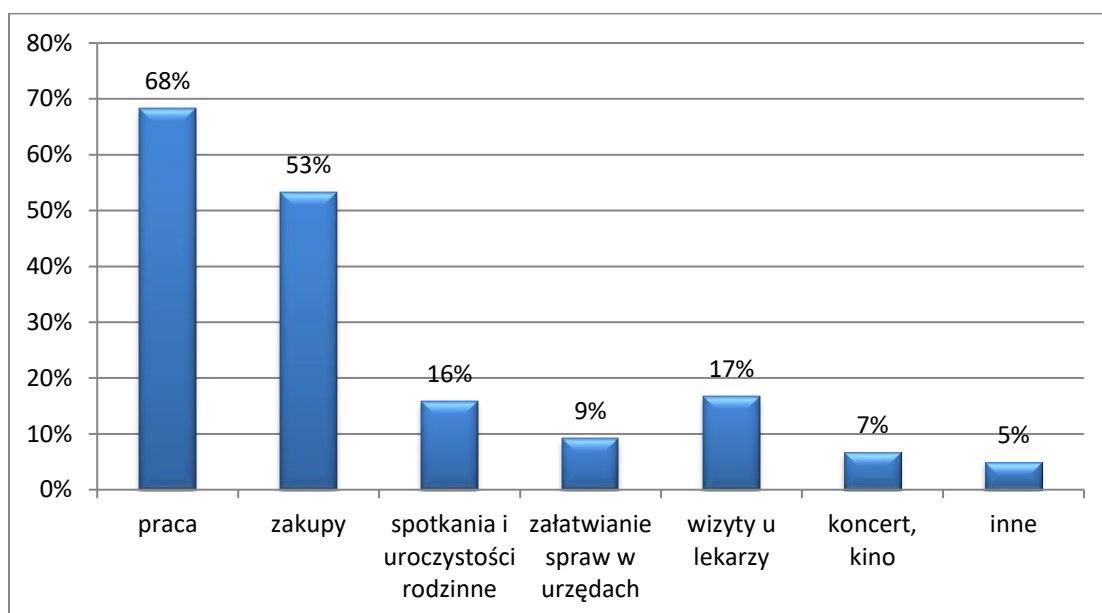
- 50% (N = 2) osób z wykształceniem podstawowym;
- 60% (N = 10) osób z wykształceniem zawodowym;
- 91% (N = 42) osób z wykształceniem średnim;
- 96% (N = 47) osób z wykształceniem wyższym;

Codziennie lub prawie codziennie wyjeżdża:

- 95% osób deklarujących aktualnie wykonywanie pracy;
- 58% osób, które obecnie nie pracują.

Najczęściej wymieniane powody wyjazdów obrazuje ryc. 18. Respondenci mogli wybrać dwa powody (odsetki nie sumują się do 100 – informują jaki procent badanych wskazał dany powód).

Ryc. 18 – Najczęstsze powody wyjazdów poza miejscowość zamieszkania. Rozkład odpowiedzi.

źródło: opracowanie własne

Struktura powodów wyjazdów kobiet i mężczyzn jest w dużej mierze zbliżona. W obu grupach zdecydowanie dominuje mobilność związana z pracą lub nauką (67% wśród kobiet, 70% wśród mężczyzn). Kobiety relatywnie częściej niż mężczyźni wskazują wyjazdy na zakupy oraz wizyty u lekarzy, natomiast mężczyźni częściej deklarują wyjazdy w celu załatwiania spraw urzędowych oraz spotkań rodzinnych. Różnice te mają jednak charakter opisowy i nie osiągają istotności statystycznej³².

Wyraźne i uporządkowane różnice wskazujące na odmienne funkcje mobilności przestrzennej na różnych etapach życia ujawnia analiza powodów wyjazdów poza miejscowość zamieszkania w przekroju wieku respondentów.

Wśród osób młodszych (18–39 lat) zdecydowanie dominuje mobilność związana z pracą lub nauką, co wskazuje na silne powiązanie tej grupy z rynkiem pracy i systemem edukacji poza miejscowością zamieszkania. W grupie wieku 40–59 lat struktura wyjazdów jest bardziej zróżnicowana – obok pracy istotną rolę odgrywają zakupy oraz sprawy dnia codziennego. Natomiast wśród najstarszych mieszkańców (60 lat i więcej) kluczowym powodem wyjazdów są wizyty u lekarzy oraz zakupy, przy marginalnym znaczeniu wyjazdów związanych

³² Zarówno testy chi-kwadrat z poprawką Yatesa, jak i testy Fishera (stosowane przy mniejszych liczebnościach) nie potwierdziły istotnych różnic (we wszystkich przypadkach $p > 0,20$), a po zastosowaniu korekty Benjamini–Hochberga na wielokrotne testowanie wszystkie wartości p pozostały wyraźnie nieistotne.

z pracą lub nauką. Wyniki te wskazują na zmianę funkcji mobilności wraz z cyklem życia – od mobilności zawodowej do mobilności usługowo-zdrowotnej.

Najsilniej zróżnicowanym czynnikiem wieku są wyjazdy związane z pracą lub szkołą. Wyjazdy zakupowe charakteryzuje odmienny profil wiekowy. Najrzadziej deklarują je osoby młodsze (42%), najczęściej respondenci w wieku 40–59 lat (67%), a w grupie 60+ odsetek ten wynosi 59%. Choć różnice nie osiągają pełnej istotności statystycznej, ich kierunek jest spójny i potwierdza, że wraz z wiekiem zmienia się funkcja wyjazdów poza miejscowość – w średnim i starszym wieku służą one przede wszystkim zaspokajaniu potrzeb usługowych (zakupy, opieka zdrowotna), a nie aktywności zawodowej lub edukacyjnej.

Spotkania i uroczystości rodzinne jako powód wyjazdów najczęściej pojawia się wśród najmłodszych respondentów (25%), znacznie rzadziej w grupie 40–59 lat (5%), i ponownie nieco częściej w grupie 60+ (12%). Zróżnicowanie to jest istotne statystycznie³³. Może to sugerować, że relacje rodzinne młodszych dorosłych oraz osób najstarszych częściej mają charakter pozalokalny, podczas gdy w wieku średnim kontakty rodzinne są częściej realizowane w obrębie miejscowości lub jej bezpośredniego otoczenia.

Bardzo wyraźny gradient wiekowy widoczny jest w przypadku wizyt lekarskich. Powód ten wskazuje jedynie 7% osób w wieku 18–39 lat, 14% w grupie 40–59 lat, natomiast aż 59% respondentów w wieku 60+. Różnice te są wysoce istotne statystycznie³⁴.

Wyjazdy związane z załatwianiem spraw urzędowych, uczestnictwem w wydarzeniach kulturalnych oraz inne, rzadziej wskazywane powody nie wykazują istotnych różnic pomiędzy grupami wieku.

Analiza powodów wyjazdów poza miejscowość zamieszkania w zależności od poziomu wykształcenia wskazuje, że struktura motywów mobilności różni się istotnie tylko w jednym przypadku, natomiast pozostałe różnice mają charakter opisowy. Jedynym powodem wyjazdów, który różnicuje respondentów w sposób istotny statystycznie³⁵, są wizyty u lekarzy. Wśród osób z wykształceniem podstawowym i zawodowym niemal połowa respondentów (47,6%) wskazuje ten powód wyjazdów. W grupach z wykształceniem średnim i wyższym odsetki te są wyraźnie niższe (ok. 10%).

W przypadku wyjazdów związanych z pracą lub szkołą obserwuje się wyraźny gradient edukacyjny: 42,9% wśród osób z wykształceniem podstawowym/zawodowym, 70,2% wśród

³³ test Fishera; $p_{\text{adj}} < 0,05$.

³⁴ test Fishera; $p_{\text{adj}} < 0,001$.

³⁵ test Fishera; $p_{\text{adj}} = 0,006$.

osób z wykształceniem średnim, 75,5% wśród osób z wykształceniem wyższym. Różnice te jednak mają charakter tendencji, a nie jednoznacznego efektu statystycznego³⁶.

Podobnie zakupy częściej wskazywane są przez osoby z wykształceniem wyższym (61,2%) niż przez osoby z wykształceniem podstawowym/zawodowym (47,6%), jednak różnice te nie są istotne statystycznie.

Pozostałe powody nie wykazują istotnych statystycznie różnic pomiędzy poziomami wykształcenia.

Kolejne pytanie dotyczyło częstotliwości przyjazdów do Tczewa. Rozkład odpowiedzi respondentów przedstawiony jest w tab. 17.

Tab. 17 – Częstotliwość przyjazdów do Tczewa

		<i>liczba</i>	<i>procent</i>
	codziennie/kilka razy w tygodniu	104	87
	kilka razy w miesiącu	14	12
	mniej więcej raz na miesiąc	2	2
	raz, albo kilka razy w roku	0	
	praktycznie wcale	0	
	Ogółem	120	100
Braki danych		0	0
Ogółem		120	

źródło: opracowanie własne

Rozkład odpowiedzi dotyczących częstotliwości przyjazdów do Tczewa jest niemal identyczny jak rozkład wskazań odnoszących się do ogólnej częstotliwości wyjazdów z miejscowości zamieszkania. Wskazuje to, że Tczew stanowi podstawowy kierunek codziennej mobilności mieszkańców Rokitek i Bałdowa, a znaczna część wyjazdów poza miejscowość jest z nim bezpośrednio lub pośrednio związana. Dotyczy to również sytuacji, w których Tczew, jak dla 6 respondentów, pełni funkcję tranzytową.

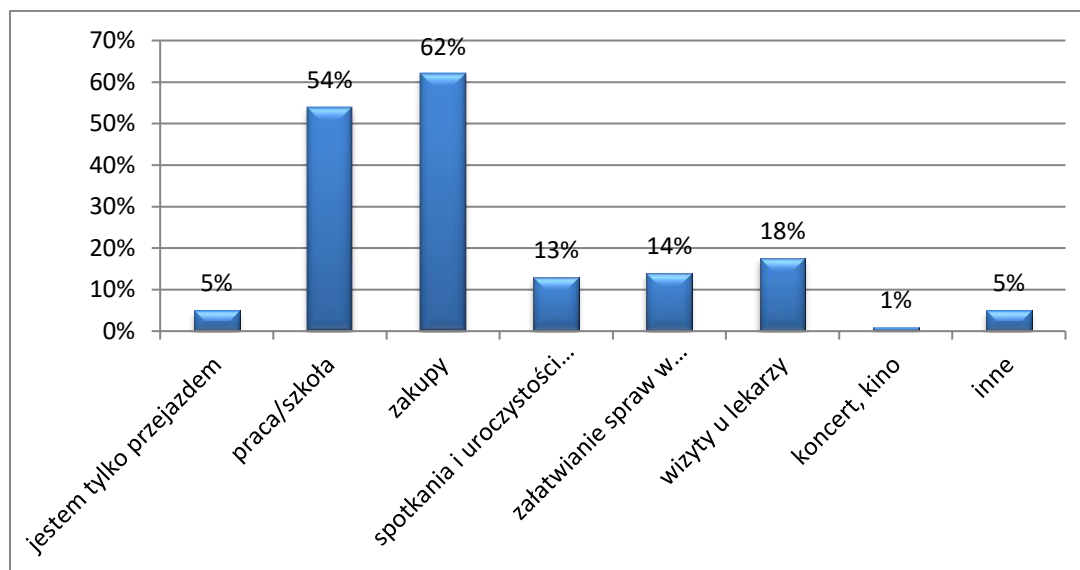
Zbieżność ta znajduje potwierdzenie także w analizach prowadzonych w podziale na miejscowość zamieszkania, grupy wieku, poziom wykształcenia oraz status aktywności zawodowej. Odsetki respondentów deklarujących codzienne lub prawie codzienne przyjazdy do Tczewa są w tych przekrojach niemal identyczne (w dwóch kategoriach różnią się jedynie

³⁶ test Fishera; $p_{adj} = 0,108$.

o jedną osobę) z odsetkami deklarującymi codzienne lub prawie codzienne wyjazdy z miejscowości zamieszkania.

Respondenci zostali także poproszeni o wskazanie dwóch najczęstszych powodów, które skłaniają ich do przyjazdu do Tczewa. Rozkład odpowiedzi przedstawiono na rys. 19.

Ryc. 19 – Najczęstsze deklarowane powody przyjazdów do Tczewa. Rozkład odpowiedzi

Odsetki nie sumują się do 100, każdy respondent mógł wskazać dwie możliwości.

źródło: opracowanie własne

Najczęściej wskazywanym powodem przyjazdów są zakupy, które deklaruje 62% respondentów. Oznacza to, że dla większości badanych Tczew stanowi podstawowe zaplecze handlowe, umożliwiające zaspokojenie potrzeb konsumpcyjnych niedostępnych lub trudno dostępnych w miejscu zamieszkania. Jest to najczęstszy motyw przyjazdów, nawet częstszy niż dojazdy związane z pracą lub nauką.

Drugim najważniejszym powodem przyjazdów jest praca lub nauka, wskazywana przez 52% respondentów. Potwierdza to silne powiązania funkcjonalne Rokitek i Bałdowa z rynkiem pracy oraz systemem edukacyjnym Tczewa.

Identyczny odsetek badanych wskazał w innym pytaniu, że pracuje w Tczewie (zob. tab. 18). Warto zauważyć, że 62 osoby wskazujące na zatrudnienie w Tczewie to 64% z wszystkich 92 badanych deklarujących wykonywanie pracy zawodowej.

Tab. 18 – Respondenci deklarujący pracę w Tczewie

<i>Czy pracuje Pan(i) w Tczewie?</i>		<i>liczba</i>	<i>procent</i>
	tak	62	52
	nie	56	47
	trudno powiedzieć	2	2
	Ogółem	120	100
Braki danych			
Ogółem		120	120

źródło: opracowanie własne

Na kolejnych miejscach znajdują się powody o charakterze usług publicznych i zdrowotnych. Wizyty u lekarzy wskazuje 18% badanych, a załatwianie spraw urzędowych – 14%. Świadczy to o istotnej roli Tczewa jako ośrodka koncentracji usług zdrowotnych i administracyjnych.

Relatywnie rzadziej deklarowane są spotkania i uroczystości rodzinne (13%), co może sugerować, że Tczew nie jest głównym węzłem życia rodzinnego dla większości mieszkańców badanych miejscowości.

Powody o charakterze rekreacyjno-kulturalnym mają marginalne znaczenie – wyjazdy na koncerty, do kina itp. wskazała jedynie 1 osoba (1%). Może to świadczyć o ograniczonym wykorzystaniu oferty kulturalnej Tczewa przez mieszkańców Rokitek i Bałdowa lub o zaspokajaniu tych potrzeb w innych ośrodkach. (Albo przynajmniej o tym, iż nie są to powody zaliczające się do dwóch najczęstszych, które respondenci mogli wymienić – w odpowiedzi na inne pytanie – zob. tab. 36 – 38% respondentów wskazało, że w ciągu ostatnich 6 miesięcy uczestniczyli w koncercie/przedstawieniu organizowanym na terenie Tczewa).

Niewielki odsetek respondentów (5,0%) deklaruje, że Tczew jest dla nich jedynie miejscem przejazdowym.

Analiza nie wykazała istotnych statystycznie różnic w strukturze powodów przyjazdów do Tczewa pomiędzy kobietami i mężczyznami. W obu grupach dominują zakupy oraz praca/szkoła, a różnice w częstości wskazań poszczególnych powodów mają charakter wyłącznie opisowy. Oznacza to, że płeć nie różnicuje funkcji, jakie Tczew pełni w codziennej mobilności mieszkańców.

W porównaniu Rokitek i Bałdowa ujawniają się istotne różnice lokalne. Mieszkańcy Bałdowa istotnie częściej³⁷ wskazują zakupy jako powód przyjazdów do Tczewa (82% wobec 52% w Rokitkach), co sugeruje większą zależność tej miejscowości od oferty handlowej miasta. Z kolei w Rokitkach relatywnie częściej pojawiają się przyjazdy związane ze sprawami urzędowymi oraz spotkaniami rodzinnymi, jednak po korekcie wielokrotności różnice te mają charakter tendencji statystycznej, a nie jednoznacznego efektu.

W analizie według poziomu wykształcenia nie stwierdzono zmienności umożliwiającej przeprowadzenie testów statystycznych – struktura powodów przyjazdów okazała się bardzo podobna we wszystkich grupach edukacyjnych.

Kluczowe zróżnicowanie pojawiło się w przekroju wieku. Jest ono istotne statystycznie oraz identyczne do zróżnicowania stwierdzonego dla wyjazdów z miejscowości zamieszkania. W przekroju wieku najsilniejsze i uporządkowane różnice ujawniają się odnośnie powodu przyjazdu jakim jest praca³⁸ (osoby młodszych i w średnim wieku a osoby starsze, dla których znaczenie tego powodu spada do marginalnego) oraz wizyt u lekarzy, które są rzadkie wśród osób młodszych (8%), umiarkowane w wieku średnim (14%), natomiast bardzo częste w grupie 60+ (59%)³⁹. Pozostałe powody (zakupy, sprawy urzędowe, spotkania rodzinne) nie wykazują istotnych różnic, choć ich rozkłady wskazują na zmianę funkcji mobilności wraz z cyklem życia.

Posiadanie krewnych mieszkających w Tczewie zadeklarowały 82 osoby, co stanowi 68% ogółu badanych.

Rozkład odpowiedzi na pytania dotyczące uczęszczania przez dzieci respondentów do placówek oświatowych w Tczewie przedstawiają tab. 19-20

Tab. 19 – Dzieci respondentów chodzące do żłobka w Tczewie

<i>Czy Pana(i) dzieci chodzą do żłobka w Tczewie?</i>		<i>liczba</i>	<i>procent</i>
	tak	2	2
	nie	17	14
	nie dotyczy (brak dzieci w tym wieku żłobkowym)	101	84
	Ogółem	120	100
Braki danych		0	
Ogółem		120	

źródło: opracowanie własne

³⁷ Test Fishera, $p_{adj} < 0,05$.

³⁸ Test Fishera, $p_{adj} < 0,01$.

³⁹ Test Fishera, $p_{adj} < 0,001$.

Tab. 20 – Dzieci respondentów uczęszczające do przedszkola lub szkoły w Tczewie

<i>Czy Pana(i) dzieci chodzą do przedszkola lub uczą się w Tczewie?</i>		<i>liczba</i>	<i>procent</i>
	tak	24	20
	nie	21	18
	nie dotyczy (brak dzieci w wieku szkolnym)	75	63
	Ogółem	120	100
Braki danych		0	
Ogółem		120	

źródło: opracowanie własne

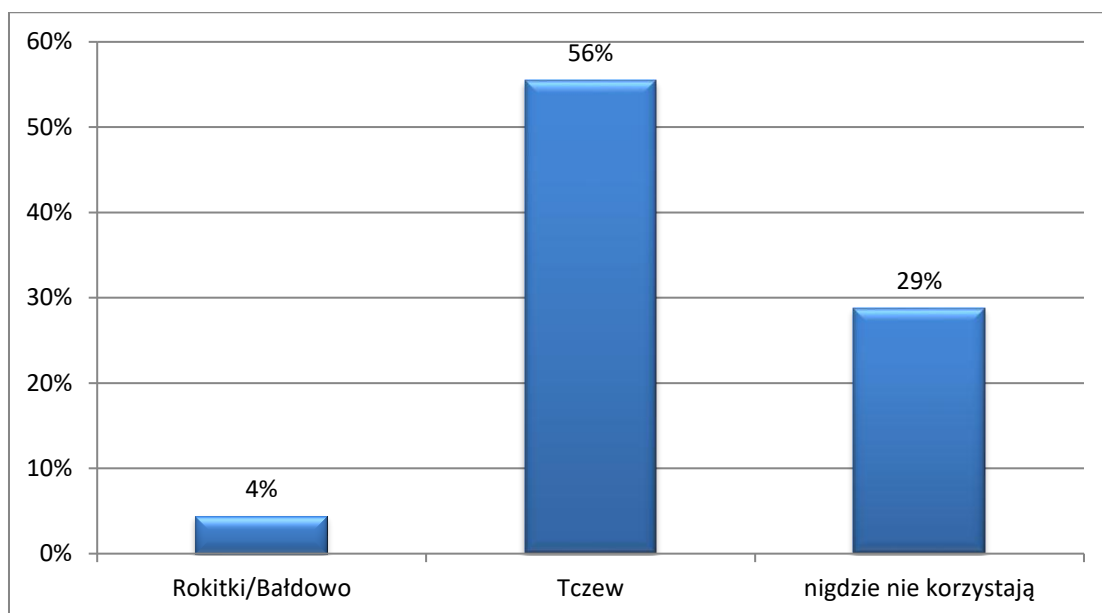
Uczęszczanie dzieci do przedszkola lub szkoły w Tczewie deklaruje ponad 53% respondentów z ogółu osób posiadających dzieci/członków gospodarstwa domowego w wieku szkolnym lub przedszkolnym.

Tab. 21 – Miejscowość, w której dzieci respondentów korzystają z zajęć pozalekcyjnych

<i>Gdzie Pana(i) dzieci/członkowie gospodarstwa domowego korzystają z zajęć pozalekcyjnych?</i>		<i>liczba</i>	<i>procent</i>
	Rokitki/Bałdowo	2	2
	Tczew	25	21
	nigdzie nie korzystają	13	11
	nie dotyczy (brak dzieci/członków gospodarstwa domowego w wieku przedszkolnym i szkolnym)	75	63
	Ogółem	115	96
Braki danych		5	4
Ogółem		120	100

źródło: opracowanie własne

Na ryc. 19 przedstawiono rozkład procentowy wskazań miejsc, w których dzieci/członkowie gospodarstwa domowego korzystają z zajęć pozalekcyjnych wśród respondentów deklarujących posiadanie dzieci/członków gospodarstwa domowego w wieku szkolnym.

Ryc. 20 – Miejsce korzystania z zajęć pozalekcyjnych przez dzieci respondentów

Procentowanie do ogółu respondentów posiadających dzieci w wieku szkolnym.

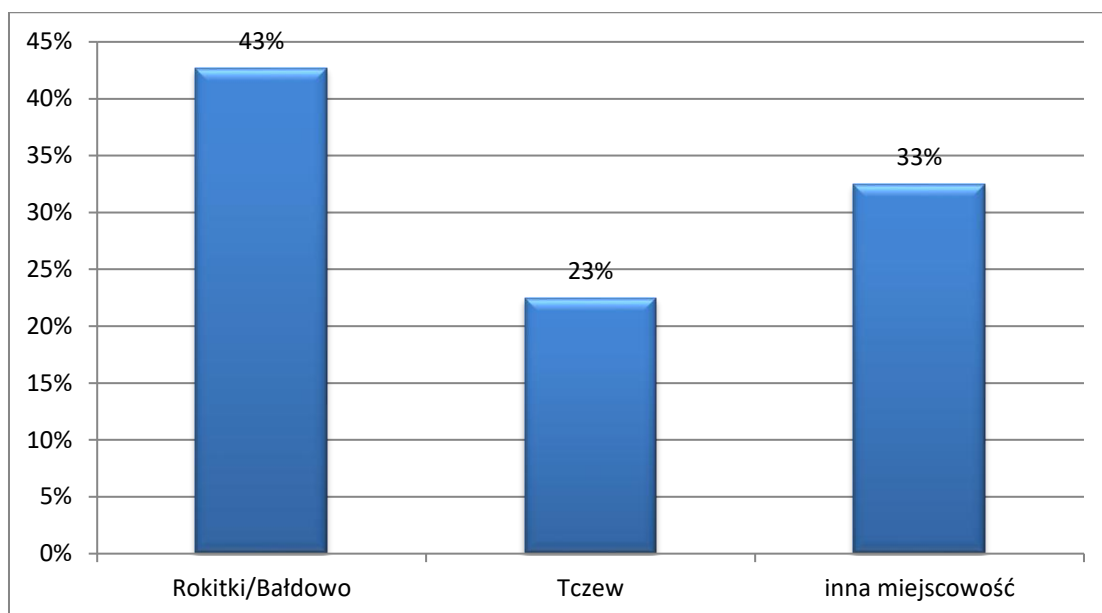
źródło: opracowanie własne

Na pytanie o to, czy członkowie gospodarstwa domowego respondenta pracują w Tczewie 47 (39%) badanych odpowiedziało pozytywnie.

Pytanie o miejsce, w którym respondenci najchętniej spędzają czas wolny, pozwala uchwycić preferencje dotyczące dobrowolnej mobilności oraz atrakcyjności poszczególnych ośrodków w życiu pozazawodowym mieszkańców.

Rozkład odpowiedzi na pytanie o miejscowość, w której respondenci najchętniej spędzają czas wolny przedstawiony jest na ryc. 21.

Najczęściej udzielaną odpowiedzią było wskazanie na miejsce zamieszkania (43%). W drugiej kolejności wymieniano różne „inne miejscowości” (33%). Tczew jest preferowanym miejscem spędzania wolnego czasu mniej więcej dla jednej czwartej badanych.

Ryc. 21 – Miejsce spędzania czasu wolnego przez respondentów

źródło: opracowanie własne

Płeć respondentów nie różnicuje ich preferencji w omawianej kwestii.

Istnieje jednak istotny statystycznie związek⁴⁰ pomiędzy miejscowością zamieszkania a preferowanym miejscem spędzania czasu wolnego. Wśród mieszkańców Bałdowa połowa respondentów (50%) deklaruje, że najchętniej spędza czas wolny w swojej miejscowości, a kolejne 36% wybiera Tczew. Jedynie 14% wskazuje inną miejscowość. Profil ten wskazuje na relatywnie silne zakorzenienie czasu wolnego w układzie lokalnym lub bezpośrednio miejskim.

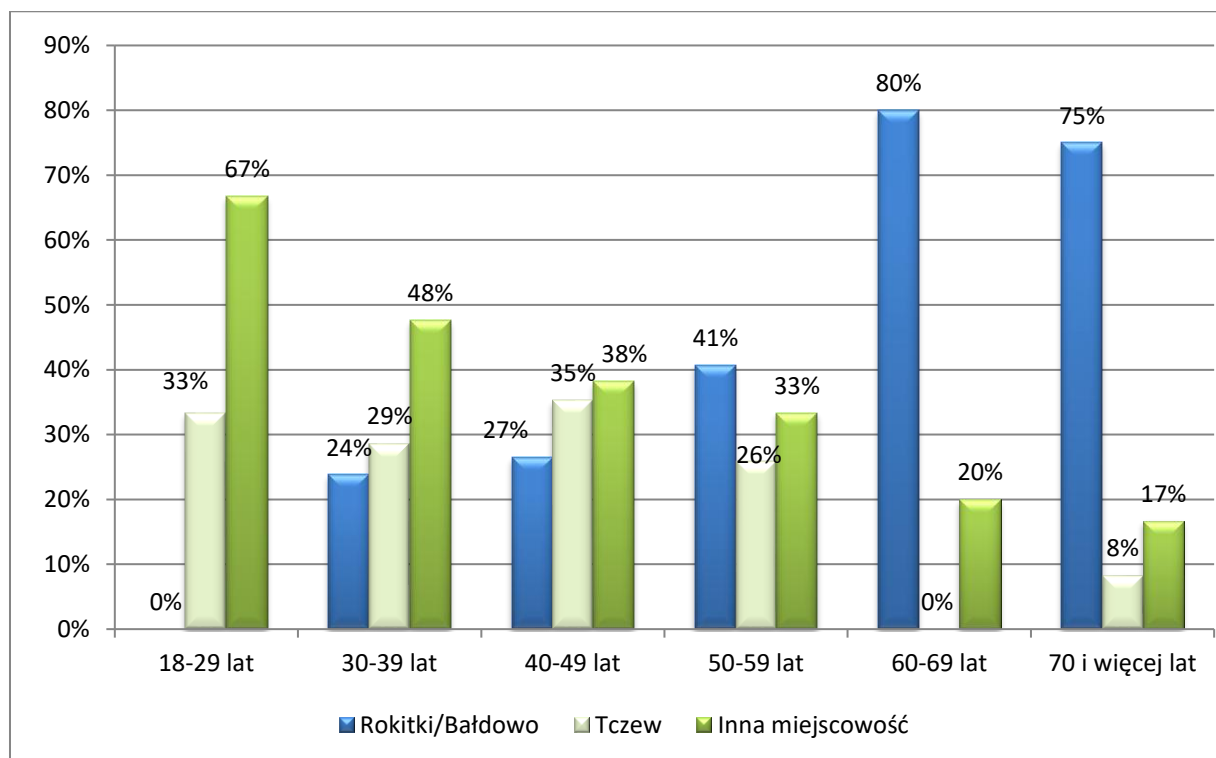
Z kolei w Rokitkach struktura odpowiedzi jest wyraźnie odmienna. Choć 40% respondentów deklaruje spędzanie czasu wolnego w miejscowości zamieszkania, to aż 43% wskazuje inną miejscowość, a jedynie 18% wybiera Tczew. Oznacza to, że czas wolny mieszkańców Rokitek znacznie częściej realizowany jest poza lokalnym i miejskim (tczewskim) układem odniesienia.

Może to świadczyć o odmiennych sieciach społecznych, wzorcach mobilności lub zróżnicowanej ocenie oferty czasu wolnego – zarówno lokalnej, jak i miejskiej.

⁴⁰ $\chi^2(2) = 10,32$; $p < 0,01$; V Craméra = 0,30 – zależność o umiarkowanej sile.

Pomiędzy wiekiem respondentów a preferowanym miejscem spędzania czasu wolnego występuje istotny statystycznie związek⁴¹. Rozkład odpowiedzi przedstawiony jest na rys. 22.

Ryc. 22 – Miejsce spędzania czasu wolnego przez respondentów ze względu na wiek

procenty należy traktować ostrożnie ze względu na niewielkie liczebności badanych grup

źródło: opracowanie własne

Wśród najmłodszych respondentów dominują wskazania na spędzanie czasu wolnego poza miejscowością zamieszkania – w Tczewie lub w innych miejscowościach. W tej kategorii wiekowej aż dwie trzecie badanych deklaruje wybór „innej miejscowości”, a brak jest wskazań na spędzanie czasu wolnego lokalnie. W kolejnych młodszych grupach (do ok. 39 lat) nadal przeważają formy pozalokalne, choć rośnie znaczenie Tczewa jako miejsca spędzania czasu wolnego.

W grupach średniego wieku (ok. 40–49 lat) obserwuje się największe zróżnicowanie odpowiedzi. Choć nadal istotna część respondentów wybiera Tczew lub inne miejscowości, wyraźnie rośnie udział osób spędzających czas wolny w miejscowości zamieszkania. Można to interpretować jako etap przejściowy, w którym aktywność pozalokalna współwystępuje z rosnącą rolą otoczenia lokalnego.

⁴¹ $\chi^2 = 29,66$; $df = 12$; $p < 0,01$; $V \text{ Craméra} = 0,36$ – zależność o umiarkowanej sile.

Wśród starszych respondentów (50 lat i więcej) następuje wyraźne przesunięcie w stronę lokalnego modelu spędzania czasu wolnego. W grupie 50–59 oraz 60–69 lat wyraźna większość badanych deklaruje, że najchętniej spędza czas wolny w Rokitkach lub Bałdowie, a znaczenie Tczewa i innych miejscowości wyraźnie maleje. W najstarszej kategorii wiekowej odpowiedzi wskazują na preferencję lokalną.

Uzyskane wyniki wskazują na silny efekt cyklu życia w zakresie organizacji czasu wolnego. Pokazują także, że Tczew pełni funkcję istotnego ośrodka dostępu do oferty kulturalnej, rozrywkowej i usługowej, z której korzystają zwłaszcza młodszy mieszkańcy Rokitek i Bałdowa. Wraz z wiekiem znaczenie tej funkcji maleje, ustępując formom spędzania czasu wolnego realizowanym lokalnie.

Na podkreślenie zasługuje znaczenie dla respondentów pozalokalnych form spędzania czasu wolnego.

Interpretację należy traktować ostrożnie ze względu na relatywnie wysoki odsetek komórek o niskich liczebnościach, jednak potwierdzenie wyniku testem Monte Carlo wzmacnia wiarygodność zaobserwowanego wzorca.

Respondenci zostali także poproszeni o wskazanie miejscowości, w której znajdują się groby ich bliskich. Zdecydowana większość wskazała Tczew (68%). W drugiej kolejności wymieniany był Gdańsk (8%). Pozostałe wskazania są rozproszone, pojawiają się w nich zapewne nazwy miejscowości pochodzenia badanych.

Najczęściej odwiedzane miejscowości poza Tczewem wymienione przez respondentów zawiera tab. 22

Tab. 22 – Najczęściej odwiedzana miejscowość poza Tczewem⁴².

	<i>ilość wskazań</i>
Gdańsk	53
Gdynia	4
Starogard Gdański	4
Pelplin	3
Lubiszewo	3
Czarlin	2
Krybowa	2
Mieścina	2
Sopot	2

⁴² Respondenci mogli wskazać kilka lokalizacji – najczęściej jednak wskazywali jedną. Część osób nie wskazała żadnej.

Bydgoszcz	1
Damaszka	1
Darłowo	1
Gnieszewo	1
Gorzędziej	1
Jezioro	1
Konarzyny	1
Kraków	1
Lisewo Malborskie	1
Lębork	1
Maszewko	1
Nowy Staw	1
Pogódk	1
Pszczółki	1
Pruszcz	1
Przywidz	1
Rokitki	1
Siwiałka	1
Stanisławie	1
Sztum	1
Śliwiny	1
Tczewskie Łąki	1
Waldacker (Niemcy)	1
Warszawa	1

źródło: opracowanie własne

Najczęściej odwiedzany poza Tczewem i miejscowością zamieszkania jest Gdańsk. Miasto to – a szerzej aglomeracja trójmiejska – stanowi główny i dominujący punkt odniesienia pozalokalnego dla mieszkańców Rokitek i Bałdowa. Pozostałe kierunki mają znaczenie wtórne. Wyjazdy poza region mają charakter incydentalny.

Podsumowanie

Przeprowadzone analizy jednoznacznie wskazują, że mobilność przestrzenna mieszkańców Rokitek i Bałdowa ma **charakter bardzo intensywny i strukturalnie powiązany z otoczeniem zewnętrznym**, w szczególności z miastem Tczew. Zdecydowana większość badanych (87%) deklaruje codzienne lub prawie codzienne wyjazdy poza miejscowość zamieszkania, co oznacza, że Rokitki i Bałdowo pełnią przede wszystkim funkcję **miejscowości mieszkaniowych**, a kluczowe potrzeby życiowe realizowane są poza nimi.

Wysoka częstotliwość wyjazdów występuje niemal we wszystkich grupach społeczno-demograficznych, przy czym jej intensywność maleje wraz z wiekiem oraz brakiem aktywności zawodowej. Najsilniej mobilne są osoby młode i w średnim wieku, osoby pracujące oraz

respondenci z wykształceniem średnim i wyższym. Wśród osób starszych oraz niepracujących mobilność jest wyraźnie niższa, choć nadal znacząca.

Analiza powodów wyjazdów pokazuje, że **funkcja mobilności zmienia się wraz z cyklem życia**. Wśród młodszych respondentów dominuje mobilność zawodowo-edukacyjna, natomiast w wieku średnim coraz większe znaczenie zyskują zakupy i sprawy dnia codziennego. W najstarszych grupach wiekowych mobilność koncentruje się głównie wokół usług zdrowotnych, co potwierdza silny i statystycznie istotny gradient wieku w przypadku wizyt lekarskich. Różnice płciowe w strukturze powodów wyjazdów mają charakter wyłącznie opisowy i nie są istotne statystycznie.

Tczew pełni w tym układzie rolę **głównego węzła funkcjonalnego codziennej mobilności**. Częstotliwość przyjazdów do Tczewa jest niemal identyczna jak ogólna częstotliwość wyjazdów z miejscowości zamieszkania, co wskazuje, że znaczna część mobilności mieszkańców Rokitek i Bałdowa jest bezpośrednio lub pośrednio z nim związana. Tczew stanowi podstawowe zaplecze handlowe, rynek pracy, ośrodek edukacyjny oraz centrum usług publicznych i zdrowotnych. Najczęściej deklarowanym powodem przyjazdów do miasta są zakupy, częstsze nawet niż dojazdy do pracy lub szkoły, co podkreśla znaczenie Tczewa jako miejsca zaspokajania codziennych potrzeb konsumpcyjnych.

Tczew jest głównym zapleczem konsumpcyjnym i usługowym, natomiast rynek pracy i edukacji mieszkańców ma charakter bardziej policentryczny.

Jednocześnie analiza powodów przyjazdów do Tczewa pokazuje ograniczone znaczenie funkcji rekreacyjno-kulturalnej miasta – wyjazdy na koncerty, do kina czy inne wydarzenia kulturalne są deklarowane sporadycznie. Potrzeby rekreacyjne i kulturalne są realizowane rzadko w Tczewie i częściej przenoszone do innych ośrodków, w szczególności do aglomeracji trójmiejskiej (choć istnieją dane, które osłabiają kategoryczność tego stwierdzenia). Tczew jest zatem postrzegany przede wszystkim jako **ośrodek funkcjonalny**, a nie jako główna przestrzeń spędzania czasu wolnego. Pełni rolę miasta obsługowego, natomiast inne ośrodki – rolę przestrzeni atrakcyjności i wyboru.

Preferencje dotyczące spędzania czasu wolnego ujawniają wyraźne zróżnicowania lokalne i wiekowe. Mieszkańcy Bałdowa częściej lokują czas wolny w swojej miejscowości lub w Tczewie, natomiast mieszkańcy Rokitek znacznie częściej wybierają inne miejscowości. W przekroju wieku obserwuje się silny efekt cyklu życia: młodszy respondenci preferują formy pozalokalne, natomiast wraz z wiekiem rośnie znaczenie lokalnego modelu spędzania czasu wolnego, a rola Tczewa i innych miejscowości stopniowo maleje.

Uzupełniające dane dotyczące pracy, edukacji dzieci, zajęć pozalekcyjnych oraz lokalizacji grobów bliskich dodatkowo potwierdzają **silne, wielowymiarowe powiązania mieszkańców Rokitek i Baldowa z Tczewem**, obejmujące sferę zawodową, edukacyjną, instytucjonalną i symboliczną.

Na tle tych zależności Tczew jawi się jako **kluczowe centrum codziennego funkcjonowania**, natomiast Gdańsk – a szerzej aglomeracja trójmiejska – pełni rolę **drugiego, dominującego punktu odniesienia pozalokalnego**, szczególnie w zakresie pracy, handlu i usług wyższego rzędu. Pozostałe kierunki mają znaczenie wtórne, a wyjazdy poza region mają charakter incydentalny.

Całościowo uzyskane wyniki wskazują na **silną funkcjonalną integrację Rokitek i Baldowa z Tczewem**, przy jednoczesnym zróżnicowaniu form i intensywności mobilności w zależności od wieku i etapu życia mieszkańców. Mobilność ta nie osłabia lokalnego zakorzenienia, lecz współwystępuje z nim, tworząc układ codziennego „dojazdowego osadnictwa”, charakterystyczny dla obszarów podmiejskich i strefy oddziaływania miasta średniej wielkości.

9. Kręgi znajomych i więź sąsiedzka

Istotnym elementem więzi pomiędzy członkami zbiorowości jest zakres utrzymywanych dobrowolnie kontaktów społecznych. Dlatego kolejny z bloków pytań dotyczył liczby przyjaciół (przede wszystkim) i dobrych znajomych respondentów.

Mimo szczególnego zaakcentowania tej kwestii w treści pytania ankietowego, okazało się że niektórzy respondenci przyjmowali szeroką definicję „dobrego znajomego”. Podawane przez nich liczby „dobrych znajomych” sugerują, że taka definicja znacznie bliższa byłaby w wielu przypadkach znaczeniu „znajomego” z Facebooka niż słownikowemu znaczeniu słowa „przyjaciół” implikującemu intensywny i pogłębiony związek⁴³. Dotyczyło to szczególnie wypowiedzi na temat liczby znajomych spoza gminy. Przy ocenie zaprezentowanych danych tę kwestię należy mieć na uwadze.

Rozkład odpowiedzi na pytanie dotyczące ilości „dobrych znajomych” z Rokitek/Bałdowa przedstawia tabela 23.

Tab. 23 – Liczba „dobrych znajomych” w miejscowości zamieszkania respondenta

liczba „dobrych znajomych”		liczba	procent
	0	22	18
	1	16	13
	2	24	20
	3	9	8
	4	16	13
	5	9	8
	6	9	8
	7	3	3
	8	3	3
	9	1	1
	10	7	6
	braki danych	1	1

źródło: opracowanie własne

Ze względu na występowanie w rozkładzie ekstremalnych liczb „dobrych znajomych” podawanych przez niektórych badanych, silnie „zawyżających” średnią arytmetyczną, właściwszą miarą wartości przeciętnej jest mediana. W omawianym przypadku wyniosła ona 2

⁴³ Z drugiej strony może to być wskaźnik jakiejś przemiany obyczajów, zwłaszcza wśród osób należących do młodszych kategorii wiekowych, dla których intensywny i bliski związek może realizować się online bez bezpośrednich kontaktów. Zbadanie tak szerokiej kwestii wymagałoby innych badań i innych danych,

osoby (czyli przeciętna liczba „dobrych znajomych” wynosi 2 osoby – zatem połowa badanych ma 2 lub mniej przyjaciół, druga połowa 2 lub więcej). 18% badanych deklaruje, że nie ma żadnego przyjaciela/dobrego znajomego w Rokitkach/Bałdowie, co wskazuje na istnienie wyraźnej grupy mieszkańców funkcjonujących społecznie poza wąsko rozumianym lokalnym środowiskiem.

Połowa respondentów posiada od 1 do 5 przyjaciół lokalnych, a maksymalne deklarowane wartości sięgają 10 osób. Rozkład ma charakter prawostronnie asymetryczny, co oznacza, że większość badanych deklaruje niewielką liczbę przyjaciół, a wyższe wartości występują rzadziej.

Liczba przyjaciół w miejscowości zamieszkania poddano analizie pod kątem zależności ze zmiennymi społeczno-demograficznymi. Nie wykazuje ona jednak statystycznie istotnych związków z żadną z analizowanych cech społeczno-demograficznych. Oznacza to, że lokalne sieci przyjacielskie mają charakter indywidualny i relacyjny, a nie determinowany strukturalnie przez płeć, wiek, wykształcenie czy czas zamieszkiwania.

Istotną kwestią jest, na jakiej płaszczyźnie znajomości pomiędzy ludźmi powstają lub są kultywowane. Rozkład odpowiedzi na to pytanie w odniesieniu do miejscowości zamieszkania przedstawia tabela 24 i ryc. 23.

Tab. 24 – Czy bliscy znajomi z Rokitek/Baldowa to znajomi...? (możliwe kilka odpowiedzi)

	<i>częstość</i>	<i>procent*</i>
z pracy/szkoły	27	23
sąsiedzi	86	72
znajomi z wspólnej organizacji	12	10
znajomi, którzy mają takie samo hobby	52	43
z kościoła	18	15
dawni koledzy(koleżanki) ze szkoły/studiów	21	18
inne	0	0

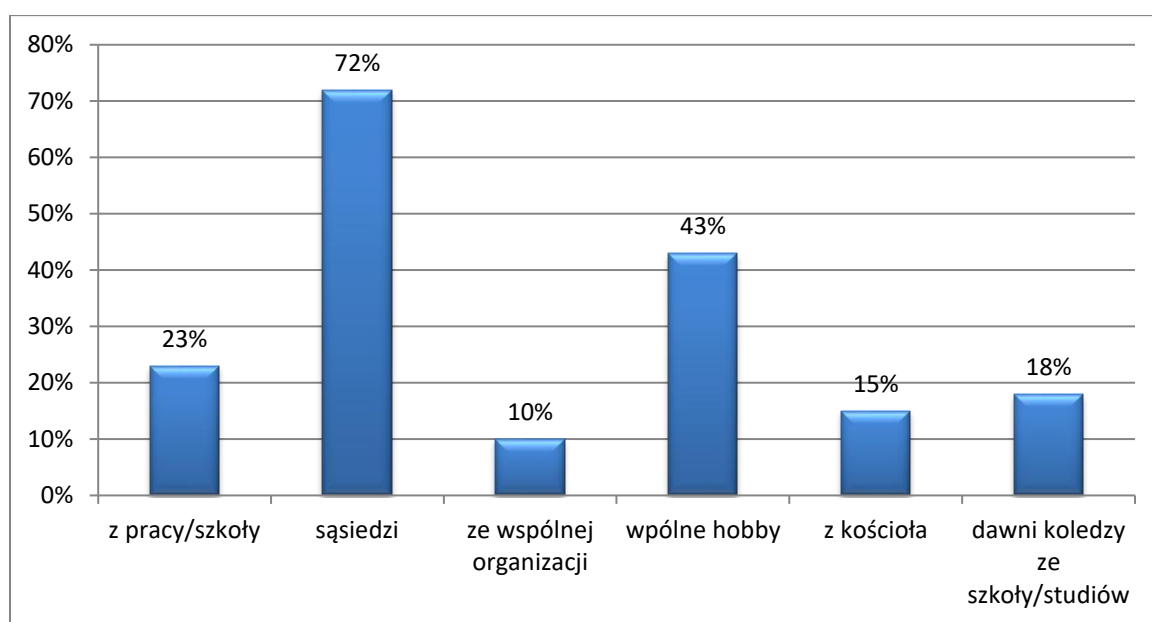
* w każdym wierszu procentowano do ogółu odpowiadających

źródło: opracowanie własne

Dane zaprezentowane w tab. 24 i na ryc. 23 sugerują, że w obrębie społeczności zamieszkiwanych wsi największy potencjał, jeśli chodzi o podstawę trwałych kontaktów społecznych ma sąsiedztwo. Na drugim miejscu znajduje się wspólne hobby. Każdy z wyróżnionych w pytaniu ankietowym układów społecznych stwarza okazję do nasilonych styczności osobistych, które mogą przekształcić się w bliższą znajomość. Relatywnie najmniej znaczenie (od

strony ilościowej) jako podstawa „dobrych znajomości” mają organizacje formalne. Stosunkowo niewielkie znaczenie w Rokitkach/Bałdowie mają kontakty z pracy (ponieważ miejsca pracy usytuowane są poza tymi miejscowościami) oraz znajomości wyniesione z instytucji edukacyjnych (ze względu na to, że w miejscu zamieszkania takich znajomych po prostu jest niewiele). W badanej zbiorowości również kościół nie odgrywa większej roli jako pole rekrutowania znajomych.

Ryc. 23 – Środowiska, z których rekrutują się przyjaciele z Rokitek/Baldowa

źródło: opracowanie własne

Rozkład liczby przyjaciół/dobrych znajomych z Tczewa podanych przez respondentów przedstawia tab. 25.

Mediana liczby „dobrych znajomych” posiadanych w Tczewie wynosi 4 i jest wyższa niż dla Rokitek/Bałdowa. Odsetek respondentów stwierdzających, że nie ma żadnego „dobrego znajomego” w badanym układzie pozostał bez zmian.

Nie stwierdzono istotnych statystycznie różnic w liczbie przyjaciół w Tczewie ze względu na płeć ani miejscowość zamieszkania (Bałdowo vs Rokitki). Oznacza to, że intensywność relacji towarzyskich z miastem nie jest uwarunkowana ani płcią, ani samym faktem zamieszkiwania w jednej z badanych miejscowości.

Różnice między mieszkańcami „od urodzenia” a osobami napływowymi nie osiągają poziomu istotności statystycznej, choć widoczna jest tendencja wskazująca, że osoby napływowe mają przeciętnie więcej przyjaciół w Tczewie.

Tab. 25 – Liczba „dobrych znajomych” respondenta w Tczewie

liczba „dobrych znajomych”		liczba	procent
	0	21	18
	1	15	13
	2	14	12
	3	6	5
	4	14	12
	5	15	13
	6	3	3
	7	1	1
	8	1	1
	9	1	1
	10	18	15
	12	3	3
	14	1	1
	15	4	3
	20	3	3
	braki danych	0	0

źródło: opracowanie własne

Analiza wykazała istotny statystycznie, umiarkowany i ujemny związek między wiekiem respondentów a liczbą przyjaciół w Tczewie⁴⁴. Oznacza to, że wraz ze wzrostem wieku maleje liczba relacji przyjacielskich utrzymywanych w mieście.

Również czas zamieszkiwania w miejscowości istotnie⁴⁵ różnicuje liczbę przyjaciół posiadanych w Tczewie. Najwyższe wartości obserwowane są wśród osób mieszkających w Rokitkach/Bałdowie od 5 do 9 lat (mediana = 8), co sugeruje, że jest to okres największej intensywności relacji na osi wieś – Tczew. Zarówno osoby mieszkające bardzo krótko, jak i najdłużej (20 lat i więcej oraz „od urodzenia”), deklarują mniejszą liczbę przyjaciół w Tczewie. Może to oznaczać, że relacje miejskie są szczególnie ważne w fazie „adaptacyjnej”, natomiast z biegiem czasu ich znaczenie maleje.

Ujawniły się także istotne statystycznie różnice w liczbie przyjaciół posiadanych w Tczewie ze względu na poziom wykształcenia⁴⁶. Oznacza to, że wykształcenie jest jednym z kluczowych czynników strukturyzujących miejskie sieci społeczne. Wynik ten może

⁴⁴ Korelacja rangowa Spearmana $\rho = -0,30$; $p < 0,01$

⁴⁵ Test Kruskala-Wallisa, $p < 0,05$.

⁴⁶ Test Kruskala-Wallisa, $p = 0,017$.

świadczą o silniejszym osadzeniu osób lepiej wykształconych w ponad wiejskich sieciach społecznych, często powiązanych z rynkiem pracy, edukacją i aktywnościami realizowanymi w mieście.

Zmienia się także w porównaniu z wewnątrz wiejską siecią struktura środowisk, z których rekrutują się dobrzy znajomi/przyjaciele w Tczewie.

Tab. 26 – Czy bliscy znajomi z Tczewa, to znajomi...? (możliwe kilka odpowiedzi)

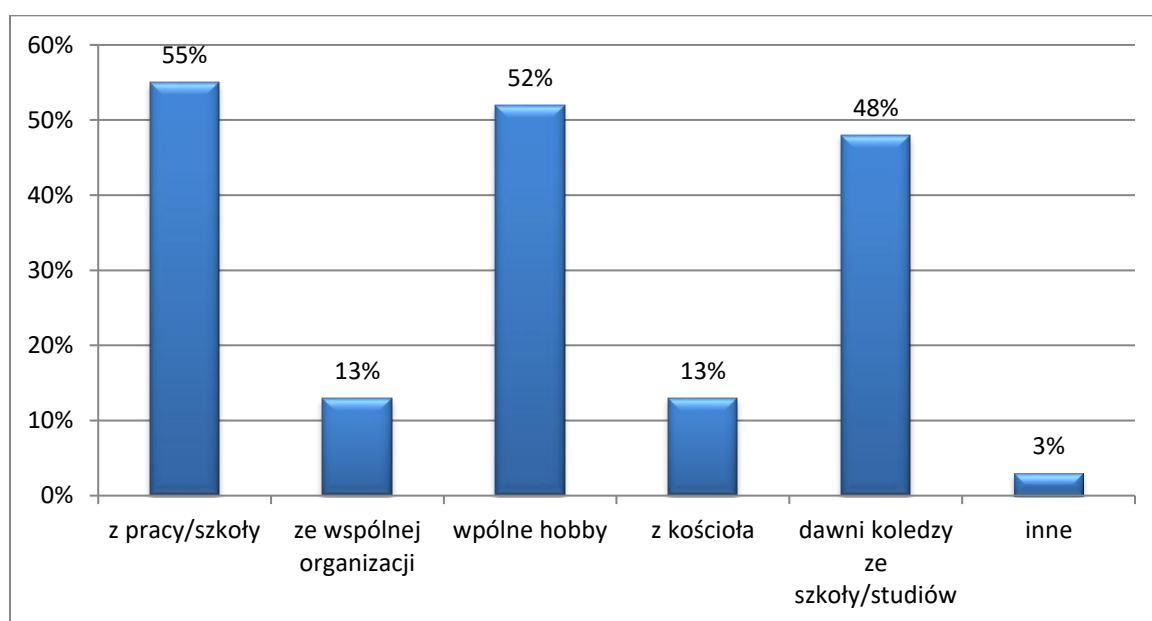
	<i>liczba</i>	<i>procent*</i>
z pracy/szkoły	66	55
znajomi z wspólnej organizacji	16	13
znajomi, którzy mają takie samo hobby	62	52
z kościoła	15	13
dawni koledzy(koleżanki) ze szkoły/studiów	57	48
inne	3	3

* w każdym wierszu procentowano do ogółu odpowiadających

źródło: opracowanie własne

Podstawową rolę jako środowiska dostarczającego „dobrych znajomych/przyjaciół” zaczyna odgrywać praca oraz kultywowanie wspólnych zainteresowań (hobby). Duże znaczenie zyskują „kombatanckie” więzi wyniesione ze wspólnego uczestnictwa w instytucjach edukacyjnych. Model kręgu dobrych znajomych/przyjaciół typu „sąsiedztwo-hobby” zastępowany jest przez wzór „praca-hobby-koleżeństwo ze szkoły/studiów”.

Ryc. 24 – Środowiska, z których rekrutują się przyjaciele z Tczewa

źródło: opracowanie własne

Rozkład liczby dobrych znajomych/przyjaciół z gminy, do której należą Rokitki/Bałdowo podanych przez ankietowanych przedstawia tab. 27.

Tab. 27 – Liczba „dobrych znajomych” respondenta z gminy wiejskiej, do której należą Rokitki/Bałdowo

<i>liczba „dobrych znajomych”</i>	<i>liczba</i>	<i>procent</i>
0	49	41
1	9	8
2	14	12
3	10	8
4	2	2
5	7	6
6	6	5
7	3	3
8	5	4
10	11	9
11	1	1
20	2	2

źródło: opracowanie własne

Liczba przyjaciół mieszkających w gminie jest relatywnie niewielka i silnie zróżnicowana indywidualnie. Mediana w całej próbie oscyluje wokół 1–2 osób, a pierwszy kwartył przyjmuje wartość 0, co oznacza, że znaczna część respondentów deklaruje brak lub bardzo ograniczoną liczbę bliskich znajomości na poziomie gminy. Jednocześnie trzeci kwartył sięga 5–6 osób, co wskazuje na istnienie mniejszej grupy mieszkańców o wyraźnie bardziej rozbudowanych, sieciach towarzyskich w gminie. Odsetek respondentów stwierdzających, że nie ma żadnego „dobrego znajomego” w gminie wiejskiej Tczew wzrasta do 41% i jest o ponad 23 p.p. wyższy niż w przypadku deklaracji dotyczących Tczewa.

Analiza rozkładu ze względu na zmienne metryczkowe wskazuje, że liczba przyjaciół w gminie nie jest w istotny sposób zróżnicowana przez podstawowe cechy społeczno-demograficzne respondentów. W przeciwieństwie do relacji strictly lokalnych (Rokitki/Bałdowo) oraz relacji miejskich (Tczew), sieci przyjacielskie na poziomie gminy nie wykazują silnych zależności od wieku, płci, statusu osiedleńczego czy wykształcenia.

Tab. 28 oraz ryc. 25 przedstawiają skąd rekrutują się dobrzy znajomi/przyjaciele respondentów z gminy wiejskiej Tczew (poza miejscowością zamieszkania).

Tab. 28 – Czy bliscy znajomi z gminy, do której należą Rokitki/Baldowo, to znajomi...?
(możliwe kilka odpowiedzi)

	<i>liczba</i>	<i>procent*</i>
z pracy/szkoły	38	32
znajomi z wspólnej organizacji	9	8
znajomi, którzy mają takie samo hobby	45	38
z kościoła	6	5
dawni koledzy(koleżanki) ze szkoły/studiów	40	33
inne	1	1

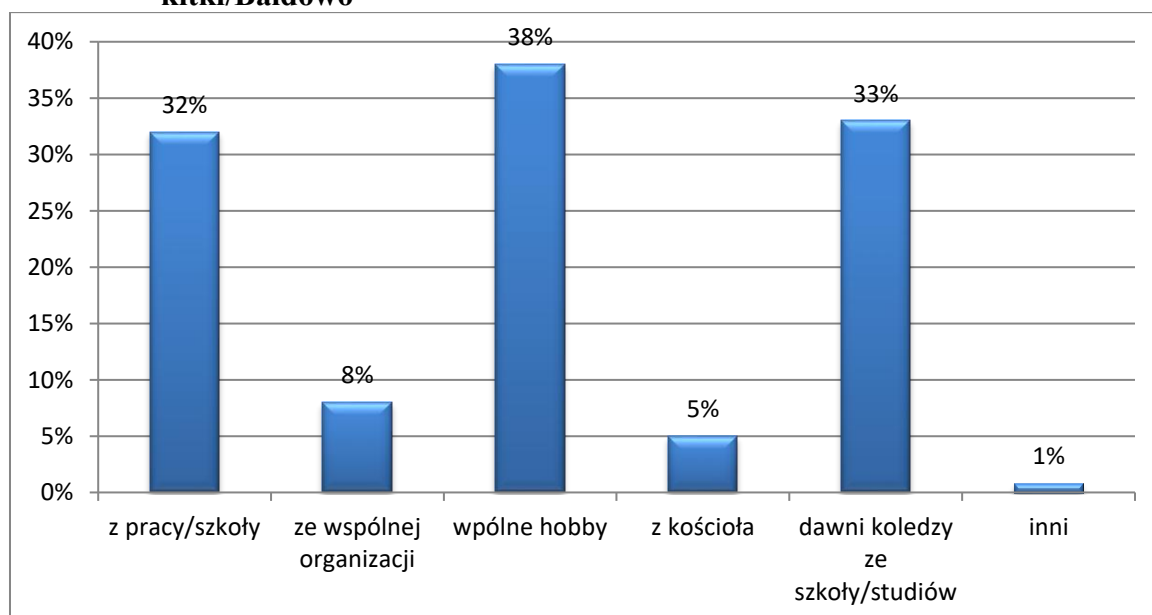
* w każdym wierszu procentowano do ogółu odpowiadających

źródło: opracowanie własne

W przypadku przyjaciół/dobrych znajomych z rozpatrywanej gminy na pierwszy plan wysuwa się wspólnota zainteresowań (hobby), mniejszą rolę w porównaniu z Tczewem odgrywa praca oraz koleżeństwo wyniesione ze szkoły.

Żadna z analizowanych cech metryczkowych (płeć, miejscowość, status osiedleńczy, wiek, wykształcenie) nie różnicuje w sposób istotny statystycznie liczby przyjaciół w gminie. Wyniki te sugerują, że więzi przyjacielskie na tym poziomie gminy mają charakter raczej ograniczony i nie stanowią dominującego obszaru budowania sieci społecznych mieszkańców

Ryc. 25 – Środowiska, z których rekrutują się przyjaciele z gminy, do której należą Rokitki/Baldowo

źródło: opracowanie własne

Rozkłady odpowiedzi respondentów odnośnie przyjaciół/dobrych znajomych spoza gminy przedstawione są w tab. 29 i 30 oraz na ryc.25.

Jeśli chodzi o krąg przyjaciół/dobrych znajomych spoza gminy, można zauważyć, że liczba respondentów wskazujących na brak przyjaciół wyraźnie się zmniejszyła w porównaniu z poprzednim układem i jest identyczna jak liczba deklarujących, że nie posiada przyjaciół/dobrych znajomych w miejscowości zamieszkania. Może to świadczyć o malejącej roli dystansów przestrzennych jako przeszkód w tworzeniu relacji pomiędzy ludźmi lub/i wzroście roli kontaktów zapośredniczonych. Wiarygodna ocena tego wyniku wymagałaby zebrania odrębnych danych.

Mediana liczby przyjaciół w omawianym układzie wynosi 3. Wyraźne uprzywilejowanie w wskazywaniu „okrągłych” liczb może wskazywać, że w tym przypadku liczba bliskich znajomych jest raczej szacowana niż wskazywana precyzyjnie.

Tab. 29 – Liczba „dobrych znajomych” respondenta spoza gminy

<i>liczba „dobrych znajomych”</i>	<i>liczba</i>	<i>procent</i>
0	25	21
1	10	8
2	16	13
3	9	8
4	7	6
5	15	13
6	6	5
8	3	3
9	1	1
10	21	18
11	2	2
12	1	1
15	2	2
21	1	1
braki	1	1

źródło: opracowanie własne

Nie stwierdzono istotnych statystycznie różnic w liczbie przyjaciół poza gminą i Tczewem pomiędzy kobietami a mężczyznami⁴⁷, występuje natomiast silna i istotna statystycznie

⁴⁷ Test Manna–Whitneya, $p = 0,63$

różnica⁴⁸ pomiędzy mieszkańcami Rokitek i Bałdowa. Mieszkańcy Rokitek deklarują zdecydowanie większą liczbę przyjaciół poza gminą i Tczewem (mediana = 5, średnia = 5,7) niż mieszkańcy Bałdowa (mediana = 1, średnia = 1,8). Wynik ten sugeruje, że sieci społeczne mieszkańców Rokitek mają znacznie bardziej ponadlokalny charakter, co może wiązać się z innymi trajektoriami migracyjnymi, szerszymi kontaktami zawodowymi lub większą mobilnością społeczną.

Również status osiedleńczy istotnie⁴⁹ różnicuje liczbę przyjaciół poza gminą i Tczewem. Respondenci napływowi deklarują wyraźnie liczniejsze ponadlokalne sieci społeczne (mediana = 4,5; średnia = 5,0) niż osoby mieszkające w miejscowości od urodzenia (mediana = 1; średnia = 2,45). Sugeruje to, że migracja do miejscowości zamieszkania wiąże się z zachowaniem relacji społecznych poza nowym miejscem osiedlenia.

W przypadku związku pomiędzy wiekiem respondentów a liczbą przyjaciół poza gminą i Tczewem choć kierunek korelacji sugeruje słabą tendencję do zmniejszania się liczby ponadlokalnych relacji wraz z wiekiem, efekt ten nie osiąga poziomu istotności statystycznej⁵⁰.

Środowiska skąd rekrutują się „dobrzy znajomi” w układzie ponadlokalnego przedstawione są w tab. 30 i na ryc. 26.

Tab. 30 – Czy bliscy znajomi spoza gminy, to znajomi...? (możliwe kilka odpowiedzi)

	<i>liczba</i>	<i>procent*</i>
z pracy/szkoły	50	42
znajomi z wspólnej organizacji	6	5
znajomi, którzy mają takie samo hobby	51	43
z kościoła	7	6
dawni koledzy(koleżanki) ze szkoły/studiów	65	54
inne	2	2

* w każdym wierszu procentowano do ogółu odpowiadających

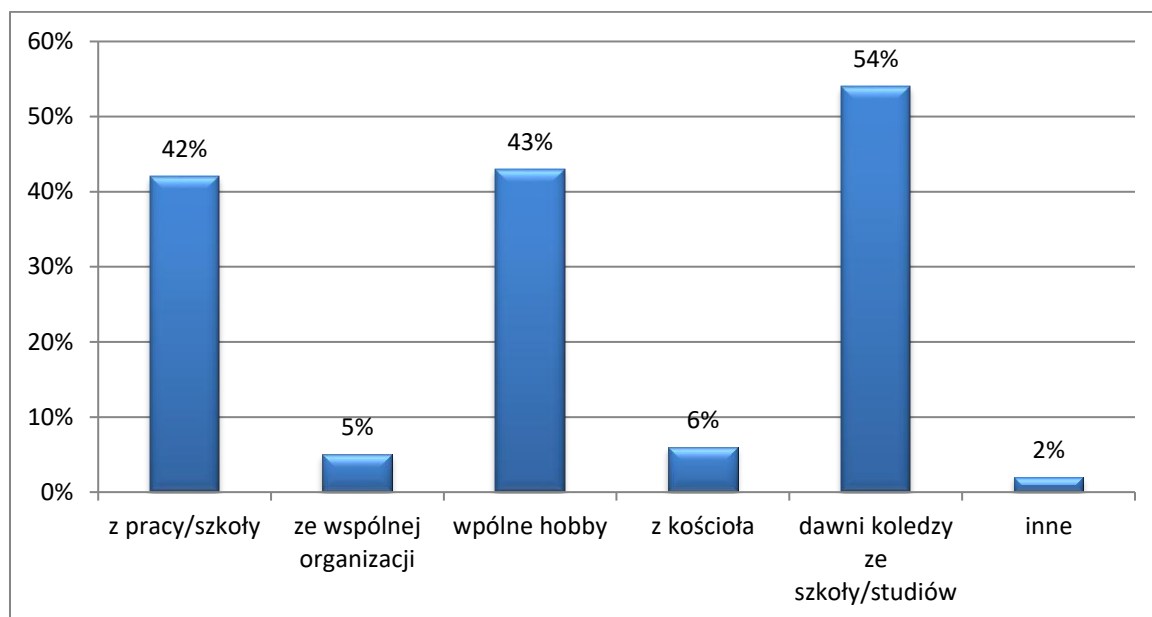
źródło: opracowanie własne

⁴⁸ Test Kruskala-Wallisa, $p < 0,001$.

⁴⁹ Test Kruskala-Wallisa, $p = 0,0055$.

⁵⁰ Korelacja rangowa Spearmana $\rho = -0,15$; $p = 0,11$.

Ryc. 26 – Środowiska, z których rekrutują się przyjaciele spoza gminy i Tczewa

źródło: opracowanie własne

Ranking (ze względu na ilość wskazań) płaszczyzn, na bazie których formują się przyjacielskie relacje to koleżeństwo ze szkoły/studiów – wspólne zainteresowania (hobby) i praca/szkoła (praktycznie *ex aequo*).

Łączna analiza zmiennych dotyczących liczby przyjaciół w różnych lokalizacjach sugeruje odmienne charakterystyki modeli sieci społecznych mieszkańców Rokitek i Bałdowa w badanych kontekstach społeczno-przestrzennych:

1. Poziom lokalny – umiarkowany, stabilny, słabo zróżnicowany; nie stanowi głównej przestrzeni budowania przyjaźni.
2. Poziom gminny – relatywnie najslabiej zaznaczony; relacje przyjacielskie rzadko organizują się na tym poziomie.
3. Poziom miejski – Tczew – kluczowy dla osób młodszych, lepiej wykształconych i w średniej fazie osiedlenia; silnie powiązany z cyklem życia.
4. Poziom ponadlokalny – szczególnie ważny dla osób napływowych i mieszkańców Rokitek; względnie niezależny od wieku i płci.

Wyniki te wskazują, że społeczna integracja mieszkańców ma charakter rozproszony i wielopoziomowy, z dominującą rolą Tczewa w zakresie relacji instytucjonalnych i sieciowych, przy jednocześnie silnym znaczeniu relacji pozalokalnych o charakterze biograficznym. Zamieszkiwanie w konkretnej miejscowości pełni raczej funkcję tła codziennego życia niż głównej przestrzeni relacji przyjacielskich.

Zestawienie odpowiedzi dotyczących pochodzenia „dobrych znajomych” w czterech skalach przestrzennych ujawnia systematyczną zmianę mechanizmów budowania relacji społecznych wraz z oddalaniem się od miejsca zamieszkania. Nie są to różnice przypadkowe, lecz tworzą wyraźny gradient od relacji sąsiedzkich do relacji selektywnych i instytucjonalnych.

1. Rokitki/Bałdowo – relacje sąsiedzkie i codzienne. W skali najbardziej lokalnej dominują relacje oparte na bliskości przestrzennej i rutynowych kontaktach. Relacje te mają charakter naturalny i niewyselekcjonowany – wynikają z faktu wspólnego zamieszkania, a nie z wyboru instytucjonalnego czy biograficznego. **Dominujący mechanizm więzi to sąsiedztwo i codzienność.**
2. Gmina – relacje przejściowe (lokalno-biograficzne). W skali gminnej widoczny jest już wyraźny spadek znaczenia czystej bliskości, a wzrost roli wspólnych doświadczeń i aktywności. **Dominujący mechanizm więzi to hobby i wspólna biografia.**
3. Tczew – relacje instytucjonalne i selektywne. W przypadku bliskich znajomych z Tczewa relacje wyraźnie przesuwają się w stronę instytucji i biografii. Tczew pełni funkcję miejskiego węzła relacyjnego, w którym więzi są efektem: aktywności zawodowej i edukacyjnej, wspólnych zainteresowań, wcześniejszych trajektorii życiowych (zwłaszcza edukacyjnych). Relacje mają charakter selektywny, funkcjonalny i sieciowy, typowy dla środowiska miejskiego. **Dominujący mechanizm więzi to praca, edukacja, selekcja.**
4. Poza gminą i Tczewem – relacje biograficzne i rozproszone. W skali ponadlokalnej (poza gminą) dominują relacje oparte na historii życia i długotrwałych więziach osobistych. Znaczenie codziennej bliskości jest tu minimalne; relacje są utrzymywane mimo dystansu przestrzennego, zapewne często dzięki mobilności i środkom komunikacji. **Dominujący mechanizm więzi to biografia i świadome kultywowanie więzi.**

Analiza czterech skal przestrzennych pokazuje, że mieszkańcy Rokitek i Bałdowa funkcjonują równocześnie w kilku porządkach społecznych, z których każdy opiera się na odmiennych mechanizmach tworzenia więzi. Im większa skala przestrzenna, tym mniejsze znaczenie bliskości terytorialnej, a większa rola biografii, instytucji i świadomego wyboru relacji. Lokalna wspólnota oparta jest na sąsiedztwie, natomiast relacje miejskie i pozalokalne mają charakter sieciowy i selektywny.

Problematyka jakości i kształtu relacji sąsiedzkich jako istotnego elementu więzi w społeczności lokalnej była badana za pomocą odrębnego bloku pytań ankietowych.

Respondenci zostali poproszeni o ogólną ocenę relacji z sąsiadami. Rozkład odpowiedzi zaprezentowany jest w tab. 31.

Tab. 31 – Jak na ogół układają się Pana(i) stosunki z sąsiadami?

		<i>liczba</i>	<i>procent</i>
	bardzo dobrze	45	38
	dobrze	46	38
	tak sobie, różnie bywa	20	17
	źle	1	1
	bardzo źle	0	0,0
	trudno powiedzieć	7	6
	Ogółem	120	100
Braki danych		0	
Ogółem		120	100

źródło: opracowanie własne

Jedynie 1 osoba z badanych wyraziła negatywną opinię o swoich relacjach z sąsiadami, a 17% respondentów ocenia je ambiwalentnie. Trzy czwarte badanych postrzega te relacje jako bardzo dobre lub dobre. Wyłania się z tego obraz społeczności, w której relacje sąsiedzkie wartościowane są bardzo wysoko (lub obowiązuje w niej silnie przestrzegana norma niemówienia źle o relacjach z sąsiadami).

Oceny relacji z sąsiadami nie różnicują zmienne metryczkowe.

Można zadać pytanie czy funkcjonująca, tak jak wyżej ją opisano, sieć relacji pomiędzy ludźmi może w opiniach respondentów odgrywać rolę zasobu, do którego można się odwołać w razie życiowych problemów?

Częstkowej odpowiedzi na to pytanie dostarczają wyniki zapytania respondentów o możliwość pozyskania finansowego wsparcia ze strony tej sieci w przypadku nagłych i nieplanowanych okoliczności.

Tab. 32 – Czy w razie pilnej potrzeby byłby(bylały) Pan(i) w stanie pożyczyć od rodziny i znajomych potrzebną kwotę pieniędzy?

		<i>liczba</i>	<i>procent</i>
	zdecydowanie tak	28	23
	raczej tak	38	32
	trudno powiedzieć	24	20
	raczej nie	14	12
	zdecydowanie nie	15	13
	Ogółem	119	99
Braki danych		1	1
Ogółem		120	100

Źródło: opracowanie własne

Około 55% badanych pozytywnie odpowiada na to pytanie. Odmiennego zdania jest jedna czwarta respondentów, co piąta osoba wybiera opcję „trudno powiedzieć”. Rozkładu tego nie różnicują charakterystyki społeczno-demograficzne badanych.

Podsumowanie

Analiza sieci znajomości i relacji sąsiedzkich pokazuje, że mieszkańcy Rokitek i Bałdowa funkcjonują jednocześnie w kilku kręgach społeczno-przestrzennych, a ich integracja ma charakter **rozproszony i wielopoziomowy**. Jednocześnie należy uwzględnić ograniczenie pomiarowe: część respondentów prawdopodobnie stosowała szerokie rozumienie kategorii „dobry znajomy” (zwłaszcza przy wskazaniach „spoza gminy”), co może zawyżać deklarowane liczebności i wzmacniać znaczenie wartości skrajnych. Z tego względu w interpretacji kluczowe są **miary pozycyjne (mediana)** oraz porównania między „kręgami”.

Krąg lokalny (Rokitki/Baldowo) cechuje się umiarkowaną liczbą bliskich relacji: mediana wynosi **2 osoby**, a **18%** respondentów deklaruje brak „dobrych znajomych” w miejscu zamieszkania. Rozkład jest prawostronnie asymetryczny (nieliczne wysokie wartości), a liczba lokalnych znajomych **nie różnicuje się istotnie** ze względu na płeć, wiek, wykształcenie czy czas zamieszkiwania. Oznacza to, że w skali miejscowości sieci towarzyskie mają raczej charakter indywidualny i sytuacyjny niż „strukturalnie” determinowany cechami społeczno-demograficznymi badanych. Mechanizmy budowania relacji lokalnych są w dużej mierze „codzienne” – dominują **sąsiedzi (72%)** oraz **wspólne hobby (43%)**, natomiast praca/szkoła i organizacje formalne mają wyraźnie mniejsze znaczenie.

Krąg miejski (Tczew) jest wyraźnie „gęstszy”: mediana liczby znajomych wynosi **4 osoby** (przy niezmiennym odsetku 18% deklarujących brak znajomych). W tej skali pojawiają się już istotne zależności społeczno-demograficzne: liczba przyjaciół w Tczewie **maleje wraz z wiekiem** (ujemna korelacja Spearmana), rośnie/zmienia się zależnie od **czasu zamieszkiwania** (najwyższe wartości w fazie 5–9 lat), a także **różnicuje ją wykształcenie** (istotny test Kruskala–Wallisa). Tczew pełni więc rolę miejskiego „węzła relacyjnego” szczególnie ważnego dla osób młodszych i w fazie adaptacji osiedleńczej. Zmienia się również profil źródeł tych relacji: dominują **praca/szkoła (55%)**, **hobby (52%)** i **dawne znajomości edukacyjne (48%)**, co wskazuje na bardziej selektywne i instytucjonalne mechanizmy tworzenia więzi niż w kręgu lokalnym.

Krąg gminny (poza miejscowością, ale w gminie wiejskiej) jest najslabiej zaznaczony. **mediana jest niska (ok. 1–2)**, a **pierwszy kwartył wynosi 0**, aż **41%** respondentów deklaruje brak bliskich relacji na tym poziomie. W przeciwieństwie do kręgu miejskiego, liczba znajomych w gminie **nie wykazuje istotnych związków** z społeczno-demograficznymi charakterystykami respondentów. Mechanizmy więzi w tej skali są „przejściowe”: relatywnie częściej wskazywane jest **hobby (38%)**, przy umiarkowanej roli pracy/szkoły (32%) i znajomości szkolnych (33%). Wynik sugeruje, że krąg gminny nie stanowi dla większości mieszkańców podstawowej przestrzeni budowania przyjaźni.

Krąg ponadlokalny (poza gminą i Tczewem) pozostaje istotny dla znacznej części mieszkańców: mediana liczby relacji wynosi **3 osoby**, a brak znajomych deklaruje **21%** respondentów. W tej skali ujawniają się istotne różnice między miejscowościami: mieszkańcy **Rokitek** deklarują zdecydowanie liczniejsze sieci ponadlokalne niż mieszkańcy **Baldowa**. Istotne jest również zróżnicowanie według **statusu osiedleńczego** – osoby napływowe utrzymują więcej relacji poza gminą i Tczewem niż mieszkańcy „od urodzenia”, co wskazuje na podtrzymywanie więzi sprzed migracji i większą „rozpiętość” sieci społecznej. Dominują tu mechanizmy biograficzne: najczęściej wskazywane są **dawne znajomości ze szkoły/studiów (54%)**, a następnie hobby (43%) i praca/szkoła (42%).

Łącznie wyniki potwierdzają, że więzi społeczne mieszkańców mają charakter **wielopoziomowy**: lokalnie opierają się głównie na sąsiedztwie i codzienności, w obszarze miasta Tczew – na instytucjach i selektywnych kontaktach (praca, edukacja, hobby), a ponadlokalnie – na relacjach biograficznych utrzymywanych mimo dystansu. W praktyce miejscowość zamieszkania stanowi częściej „bazę życia” niż jedyną przestrzeń kluczowych relacji.

W obszarze **więzi sąsiedzkiej** obraz jest jednoznacznie pozytywny: około **76%** respondentów ocenia stosunki z sąsiadami jako dobre lub bardzo dobre, a negatywne oceny są

marginalne. Jednocześnie warto brać pod uwagę możliwy wpływ norm społecznych (niechęć do deklarowania konfliktów). Oceny relacji sąsiedzkich nie różnicują zmienne społeczno-demograficzne respondentów. W wymiarze „zasobowym” sieci społecznej ok. **55%** badanych deklaruje możliwość pożyczenia potrzebnej kwoty od rodziny/znajomych w razie pilnej potrzeby, przy relatywnie dużym udziale odpowiedzi negatywnych (ok. 25%) oraz niepewności (ok. 20%). Także w tym przypadku charakterystyki społeczno-demograficzne nie różnicują odpowiedzi, co sugeruje, że dostęp do wsparcia ma charakter bardziej indywidualny niż wynikający z pozycji społeczno-demograficznej.

Zebrane dane pokazują rolę, jaką odgrywają w formowaniu się kręgów znajomości mieszkańców Rokitek/Bałdowa (choć zapewne stwierdzone prawidłowości mają ogólniejszy wymiar): miejsce pracy, organizacje, hobby, kościół, lata wspólnie spędzone w szkole oraz sąsiedztwo. Waga każdego z tych czynników zmienia się w zależności od układu, w którym jest rozpatrywany. Niektóre z nich mają znaczenie ściśle lokalne, ograniczone do miejscowości zamieszkania – jak sąsiedztwo. Inne odgrywają znaczącą rolę jako podstawa tworzenia się kręgu znajomych w każdym z układów: w miejscowości zamieszkania, w Tczewie, gminie wiejskiej i poza gminą – są nimi miejsce pracy czy „wspólnota absolwencka”. Organizacje formalne występują w każdym z układów, ale mają marginalne znaczenie ilościowe w porównaniu z pracą/szkolą, hobby oraz więziami biograficznymi. Omówione wyżej dane sugerują szczególną rolę pracy w funkcji podstawy przyjacielskich kontaktów. Ponieważ miejsca pracy są w dużej mierze zlokalizowane poza Rokitkami/Bałdowem, praca może pełnić funkcję mechanizmu sprzyjającego utrzymywaniu i tworzeniu więzi poza układem lokalnym, a często również poza gminą.

Szczególną rolę jako „dostarczyciela” przyjaciół/dobrych znajomych odgrywa społeczność Tczewa, ponieważ w tym mieście zlokalizowane są dla dużej części respondentów miejsca pracy. Dane sugerują, że Tczew jako przestrzeń zawiązywania przyjacielskich relacji z ludźmi ma większe znaczenie dla mieszkańców Rokitek/Bałdowa niż gmina, do której wieś należy – co więcej ponad 40% respondentów utrzymuje, że nie ma żadnego przyjaciela/dobrego znajomego w gminie wiejskiej.

Odpowiedzi respondentów ujawniają też rolę, jaką dla relacji przyjacielskich mogą odgrywać układy pozalokalne. Z drugiej jednak strony, dane pokazują też, że sąsiedztwo jako podstawa „dobrych znajomości” nie straciło na znaczeniu w badanej społeczności. Należy przypomnieć, że w odpowiedziach na pytania dotyczące kwestii identyfikacji lokalnej, respondenci wskazywali na wysoki poziom zaufania, którym obdarzają swoich sąsiadów.

10. Aktywność społeczna mieszkańców Rokitek i Bałdowa, członkostwo w organizacjach

Kolejny blok pytań dotyczył kwestii związanych z różnymi aspektami aktywności społecznej mieszkańców Rokitek i Bałdowa.

Członkostwo w organizacjach dobrowolnych, organizowanie zebrań, udział w takich zebraniach, zabieranie głosu na zebraniach i tym podobne mogą zostać potraktowane jako wskaźniki aktywności publicznej i społecznej mieszkańców⁵¹. Kwestii tych dotyczyły pytania ankietowe.

Tab. 33– Aktywność publiczna mieszkańców Rokitek/Bałdowa

<i>Czy obecnie lub w ciągu ostatniego roku...</i>	<i>tak</i>	<i>nie</i>	<i>trudno powiedzieć</i>
Należał(a) Pan(i) do jakichś organizacji lub stowarzyszeń (fundacji, klubów, grup wspólnie działających, wspólnot, itp.)?	20 17%*	100 73%	
Pełnił(a) Pan(i) funkcje kierownicze w organizacjach lub stowarzyszeniach?	3 3%	117 97%	
Organizował(a) Pan(i) jakieś zebranie?	5 4%	115 96%	
Brał(a) Pan(i) udział w jakichś zebraniach?	37 31%	83 69%	
Zabierał(a) Pan(i) głos na zebraniach?	26 22%	94 78%	
Pracował(a) Pan(i) dobrowolnie i nieodpłatnie na rzecz innych (spoza rodziny) lub dla społeczności?	18 15%	102 85%	
Interweniował(a) w imieniu mieszkańców w urzędach i u władz lokalnych?	7 6%	113 94%	

**procentowanie do całości próby – odsetki nie sumują się do stu – nie zostały w tabeli wyszczególnione braki danych
źródło: opracowanie własne*

Spośród 20 respondentów, którzy deklarowali przynależność do jakichś organizacji dwie osoby wskazały, że należą do dwóch organizacji, 17 osób, że do jednej. Skala

⁵¹ W celach porównawczych układ pytań był zbliżony do pytań używanych w *Diagnozie społecznej*.

deklarowanego uczestnictwa w organizacjach w Rokitkach/Bałdowie sytuuje się na nieco niższym poziomie niż 20-25% szacowane dla ogółu Polski⁵².

Typy organizacji, do których należeli respondenci w świetle ich deklaracji, zawiera tabela 34 (nie wszyscy respondenci wymienili typ organizacji, do których należą lub należeli).

Tabela 34 – Organizacje do których należeli (należą) respondenci

	<i>Typ organizacji</i>	<i>liczba wskazań</i>
1.	Organizacje działające na rzecz szkolnictwa, oświaty, np. komitet rodzicielski/rada rodziców	1
2.	Organizacje działające na rzecz szkolnictwa, oświaty, np. fundacja szkolna, STO, itp.	
3.	Związki zawodowe	3
4.	Organizacje sportowe (związki, kluby, stowarzyszenia)	2
5.	Organizacje, ruchy religijne, wspólnoty parafialne	4
6.	Ochotnicza Straż Pożarna	1
7.	Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe	
8.	Organizacje młodzieżowe: harcerstwo	
9.	Organizacje młodzieżowe: np. związki i stowarzyszenia studenckie, kluby młodzieżowe	1
10.	Organizacje charytatywne działające na rzecz osób potrzebujących, dzieci, ubogich, bezdomnych, chorych, niepełnosprawnych, ofiar klęsk żywiołowych, ofiar wojny, itp.	2
11.	Organizacje emerytów, kluby seniorów	3
12.	Organizacje na rzecz ochrony środowiska naturalnego	
13.	Organizacje, stowarzyszenia artystyczne, chór	
14.	Organizacje, stowarzyszenia artystyczne, orkiestra/zespół muzyczny	
15.	Organizacje, stowarzyszenia artystyczne, zespół taneczny	
16.	Organizacje, stowarzyszenia artystyczne, zespół teatralny	
17.	Organizacje wspierające placówki służby zdrowia	
18.	Organizacje samopomocowe, np. stowarzyszenia osób niepełnosprawnych, samotnych ojców, AA, bezrobotnych	2
19.	Organizacje kombatanatów, weteranów, ofiar wojen	
20.	Komitety starające się załatwienie konkretnej sprawy, grupy protestu	
21.	Samorządy gminne, powiatowe, wojewódzkie	
22.	Stowarzyszenia miłośników miejscowości, ochrona zabytków, rozwój kultury regionalnej	
23.	Stowarzyszenia miłośników regionu	
24.	Organizacje kobiece, np. koła gospodyń wiejskich, stowarzyszenie amazońek	1
25.	Partie polityczne	
26.	Innego typu	2

źródło: opracowanie własne

Pięciokrotnie jako siedziba organizacji, do których należą respondenci wymieniony został Tczew, dwukrotnie miejscowość zamieszkania, dwukrotnie inne miejscowości regionu. W pozostałych przypadkach respondenci nie podali siedziby organizacji.

Jedyna osoba, która zadeklarowała pełnienie funkcji kierowniczych stwierdziła, że zdarzyło jej się taką funkcję pełnić 3 razy.

⁵² Oszacowane na podstawie danych GUS. https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5490/3/9/1/dzialalnosc_stowarzyszen_i_innych_organizacji_spolecznych..._w_2020_r.-wyniki_wstepne.pdf

Każda z 5 osób organizujących zebrania podała inną liczbę organizowanych spotkań: 1, 3, 5, 7, 10.

Jeśli chodzi o udział w zebraniach, to dwoje respondentów zadeklarowało, że uczestniczyli w zebraniach ponad 10 razy, czworo, że w od 5 do 10, troje 3-4 razy, dziewięcioro w 2, pozostałe osoby (17) brały udział w jednym zebraniu. Zabierało głos na zebraniach do 3 razy – 17 respondentów, 5-6 razy – 4 respondentów, jedna osoba 10 razy i jedna 16 razy.

Jednokrotne interwencje u władz lokalnych zadeklarowało 3 osoby, trzykrotne i pięciokrotne po jednej.

Spośród osób deklarujących pracę społeczną pięciorgu z nich zdarzyło się to raz, siedmiorgu 2 do 5 razy, jedna osoba deklaruje sześciokrotny udział, trzy osoby, że 10 razy. Odsetek Polaków angażujących się w wolontariat w 2024 roku wynosił od 7% do 33%⁵³ (w zależności od przyjętej definicji wolontariatu i metodologii badania), a zatem odpowiedzi respondentów z Rokitek/Bałdowa mieszczą się w tym przedziale.

Dane wskazują na wysoki odsetek udziału w zebraniach (ponad 30%), co może świadczyć o organizowaniu takich zebrań na terenie wsi w ostatnim czasie.

Formą zaangażowania w życie społeczności jest udział w różnego rodzaju wydarzeniach i imprezach organizowanych we wsi. Rozkład odpowiedzi na pytanie dotyczące tej kwestii przedstawia tab. 35.

Tab. 35 – Czy w ciągu ostatnich 6 miesięcy uczestniczył(a) Pan(i) w którymś ze wskazanych wydarzeń w gminie?

	<i>liczba odpowie- dzi „tak”</i>	<i>procent*</i>
festynie/jarmarku	56	47
koncercie/przedstawieniu	23	19
spotkaniu z radnym	2	2
spotkaniu z wójtem gminy	6	5
spotkaniu z politykiem/kandydatem na radnego/burmistrza/wójta/posła/senatora/prezydenta (urzędnikiem) szczebla wojewódzkiego, krajowego	5	4
innym	5	4

*procentowane do całości próby

źródło: opracowanie własne

⁵³ <https://panelariadna.pl/news/czy-polacy-angazuja-sie-w-wolontariat> [dostęp: 11 marca 2025].

Blisko połowa badanych brała udział w imprezie definiowanej jako festyn organizowany na terenie gminy⁵⁴. Autorzy raportu *Stan i różnicowanie kultury wsi i małych miast w Polsce* argumentują, że festyny są wyrazem specyficznej, typowej dla „polskiej prowincji” formy praktykowania czy uczestniczenia w kulturze – ale zarazem wyrazem szerszych przemian w kulturze („wyjścia kultury na ulice”, „kultury iwentu”) (Bukraba-Rylska, Burszta 2011). W tym sensie uczestnictwo w kulturze „doświadczanej grupowo, wielozmysłowej, wprowadzonej do uniwersalnej, najprostszej symboliki” (tamże) jest jednym z najpowszechniej rozpowszechnionym doświadczeniem zbiorowego działania w gminie.

Analogiczne pytanie zostało zadane w odniesieniu do Tczewa.

Tab. 36 – Czy w ciągu ostatnich 6 miesięcy uczestniczył(a) Pan(i) w którymś ze wskazanych wydarzeń w Tczewie?

	<i>liczba odpowie- dzi „tak”</i>	<i>procent*</i>
festynie/jarmarku	49	41
koncercie/przedstawieniu	46	38
spotkaniu z radnym	0	0
spotkaniu z prezydentem miasta	2	2
spotkaniu z politykiem/kandydatem na radnego/burmistrza/wójta/posła/senatora/prezydenta (urzędnikiem) szczebla wojewódzkiego, krajowego	5	4
innym	1	1

*procentowane do całości próby

źródło: opracowanie własne

Blok pytań poświęconych problematyce zaangażowania społecznego zawierał także pytanie „Czy w ciągu ostatnich 6 miesięcy uczestniczył(a) Pan(i) w jakichś działaniach podjętych przez mieszkańców na rzecz swojej miejscowości zamieszkania?”, którego zasadniczym celem było zebranie informacji o ważnych z punktu widzenia respondentów działaniach mieszkańców na rzecz gminy, które nie zostały uwzględnione w pytaniach zamkniętych ankiety. Pytanie otwarte pozwala również rozpoznać, na czym z perspektywy respondentów polegają „działania mieszkańców na rzecz swojej miejscowości zamieszkania”. Nie uzyskano dużej ilości odpowiedzi – tylko 15 osób przyznało, że w ostatnim czasie uczestniczyło w tego rodzaju działaniach, a jeszcze mniejsza liczba respondentów szerzej wypowiedziała się na temat rodzaju tych

⁵⁴ Z drugiej strony jednak dane nie pozwalają ocenić, co respondenci rozumieją dokładnie pod pojęciem festynu/jarmarku.

działań. Pozyskane odpowiedzi respondentów zostały częściowo skategoryzowane i przedstawiają się następująco:

Tabela 37 – Typy działań mieszkańców na rzecz gminy, w których w ciągu ostatnich 6 miesięcy uczestniczyli respondenci.

<i>działanie</i>	<i>liczba wskazań</i>
spotkanie/zebranie wiejskie	5
remont drogi/nowa droga	2
sprzątanie okolicy/jezior	2
Dzień Dziecka	2
spotkania dotyczące przyłączenia Rokitek/Bałdowa do Tczewa	2
petycja w sprawie przyłączenia Bałdowa do Tczewa	1
zebranie dotyczące organizacji przestrzeni	1
poprawa przejezdności na ulicach	1

źródło: opracowanie własne

Na pierwszym miejscu ze względu na liczbę wskazań pojawiły się bliżej nieokreślone przez respondentów „spotkania wiejskie”, w drugiej kolejności formy działań wokół planowanego przyłączenia Rokitek/Bałdowa do Tczewa (trudno ocenić, czy wskazywane przez respondentów „spotkania wiejskie” nie dotyczyły także tej kwestii). Kolejne zaś miejsca zajęły różnego rodzaju działania i prace na rzecz kształtowania przestrzeni publicznej.

W celu syntetycznego ujęcia aktywności społecznej mieszkańców Rokitek i Bałdowa skonstruowano na podstawie omówionych wyżej pytań ankietowych sumaryczny Indeks Aktywności Społecznej (IAS).

Do budowy IAS wykorzystano następujące pytania ankietowe (odnoszące się do aktualnego okresu lub ostatniego roku):

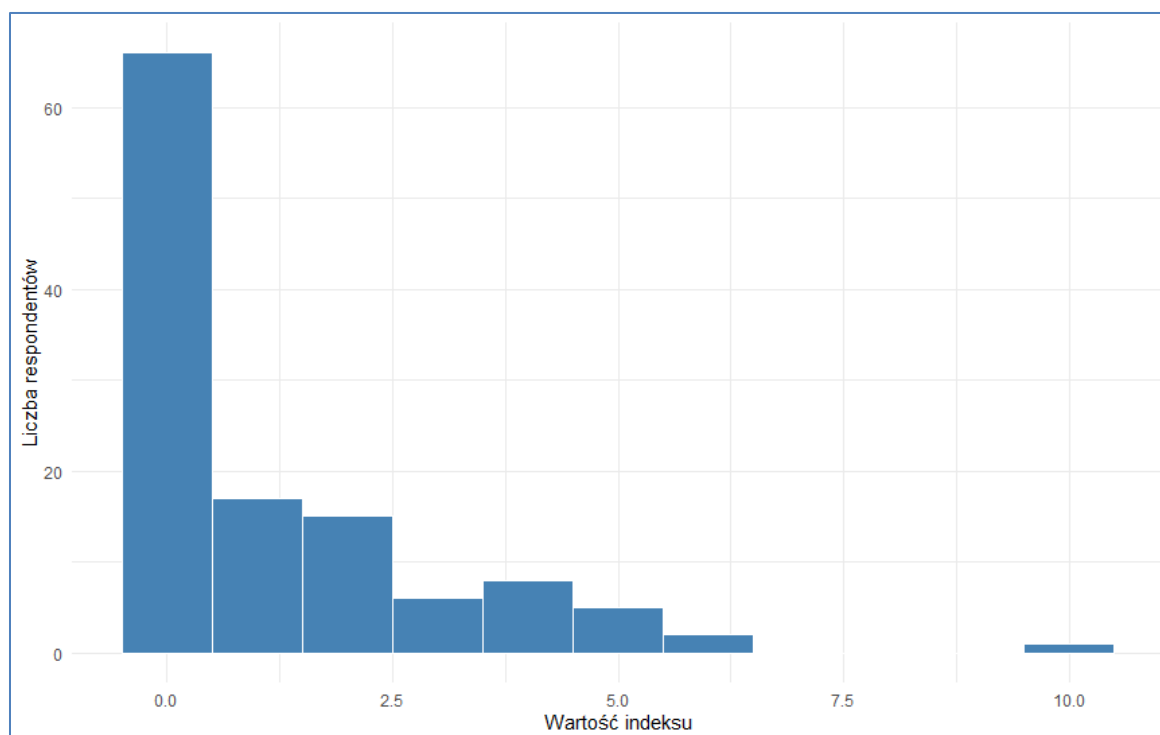
- członkostwo w organizacjach lub stowarzyszeniach,
- pełnienie funkcji kierowniczych w organizacjach,
- organizowanie zebrań,
- udział w zebraniach,
- zabieranie głosu na zebraniach,
- dobrowolna i nieodpłatna praca na rzecz innych lub społeczności,
- interwencje w imieniu mieszkańców w urzędach lub u władz lokalnych,
- udział w spotkaniu z radnym,
- udział w spotkaniu z wójtem gminy,
- udział w spotkaniu z politykiem,
- udział w działaniach podejmowanych przez mieszkańców na rzecz miejscowości.

Każda forma aktywności była kodowana dychotomicznie (1 – działanie wystąpiło, 0 – działanie nie wystąpiło). Wartość indeksu stanowi sumę punktów uzyskanych przez respondenta i mieści się w przedziale od 0 do 11, gdzie wyższe wartości oznaczają większą liczbę podejmowanych działań społecznych (na rzecz społeczności).

Każdemu respondentowi przypisano odpowiednią liczbę punktów zgodnie z jego odpowiedziami w ankiecie.

Rozkład IAS w badanej próbie przedstawia ryc. 27

Ryc. 27 – Rozkład Indeksu Aktywności Społecznej wśród mieszkańców Rokitek i Bąldowa

Analiza rozkładu indeksu wskazuje na wyraźną koncentrację niskich wartości. Mediana IAS wynosi 0 punktów, co oznacza, że co najmniej połowa respondentów nie wykazała żadnej z uwzględnionych w indeksie form aktywności społecznej w okresie objętym badaniem. Pierwszy kwartyl również przyjmuje wartość 0, a trzeci kwartyl 2 punkty, co potwierdza, że dominującym wzorcem w badanej populacji jest niski poziom aktywności obywatelskiej.

Średnia wartość indeksu wynosi 1,2 punktu, jednak ze względu na prawostronną asymetrię rozkładu średnia ta jest zawyżana przez niewielką grupę osób o relatywnie wysokim

poziomie aktywności. Maksymalna zaobserwowana wartość indeksu (10 punktów) występuje rzadko i dotyczy jednostek o bardzo szerokim zakresie zaangażowania społecznego.

W celu lepszej wizualizacji i interpretacji wyników Indeksu Aktywności Społecznej (IAS) wprowadzono trzy kategorie: brak aktywności (0 pkt), niska aktywność (1–2 pkt) oraz podwyższona aktywność (≥ 3 pkt). Kategoryzacja ta odpowiada empirycznemu rozkładowi indeksu (mediana = 0, Q3 = 2) i pozwala oddzielić osoby bierne od respondentów deklarujących bardziej zróżnicowane formy zaangażowania. W tab. 38 przedstawione są liczebności oraz odsetki respondentów w poszczególnych kategoriach.

Tabela 38 – Kategorie Indeksu Aktywności Społecznej (IAS)

<i>Kategoria IAO</i>	<i>liczba</i>	<i>procent</i>
0: brak aktywności	66	55
1–2: niska aktywność	32	27
3+: podwyższona/wysoka aktywność	22	18
Ogółem	120	100,0

źródło: opracowanie własne

Ponad połowa respondentów (55%) nie deklaruje żadnej z analizowanych form aktywności obywatelskiej, co oznacza, że ich relacja ze sferą działań społecznych ma charakter pasywny lub sporadyczny.

Jednocześnie około co czwarty badany (27%) wykazuje niską aktywność, ograniczającą się do jednej lub dwóch form zaangażowania. Grupa ta może być traktowana jako potencjalny zasób mobilizacyjny, zdolny do zwiększenia aktywności przy sprzyjających warunkach instytucjonalnych lub społecznych.

Relatywnie niewielki odsetek respondentów (18%) charakteryzuje się podwyższonym poziomem aktywności społecznej (co najmniej trzy formy działań). Oznacza to istnienie w społeczności wąskiej, lecz wyraźnej grupy aktywnych organizatorów i uczestników życia zbiorowego, którzy mogą pełnić funkcję animatorów, pośredników lub nośników kapitału społecznego.

Całościowo rozkład IAS potwierdza obraz społeczności, w której aktywność społeczna ma charakter selektywny i skoncentrowany. Taki układ jest typowy dla społeczności lokalnych, w których funkcjonuje wąska grupa osób zaangażowanych, przy jednoczesnym niskim poziomie aktywności większości mieszkańców.

Analiza wykazała brak istotnych statystycznie związków pomiędzy Indekssem Aktywności Społecznej a podstawowymi cechami społeczno-demograficznymi respondentów (płeć, wiek, wykształcenie, status osiedleńczy, czas zamieszkiwania). Może to sugerować, że aktywność społeczna w badanych miejscowościach nie ma charakteru strukturalnie selektywnego i nie jest domeną określonych kategorii społecznych (nie ma „elitarnego” wzorca aktywności społecznej „zmonopolizowanej” przez określoną grupę wiekową, wykształcenia, itp.). Oznacza to, że potencjał do działań społecznych jest rozproszony w całej populacji.

Jednocześnie analiza wykazała istotne statystycznie zróżnicowanie poziomu identyfikacji lokalnej mierzonej indeksem IIL w zależności od poziomu aktywności społecznej (IAS) respondentów⁵⁵. Dodatnia korelacja rang Spearmana wskazuje, że wraz ze wzrostem aktywności obywatelskiej rośnie także poziom identyfikacji z wspólnotą lokalną⁵⁶. Zatem osoby bardziej aktywne społecznie charakteryzują się także wyraźnie silniejszą identyfikacją z miejscowością i społecznością lokalną (mierzoną indeksem IIL). Można ująć to tak: ludzie są aktywni społecznie nie dlatego, że należą do jakichś określonych kategorii społeczno-demograficznych (wiek czy wykształcenie same z siebie nie aktywizują), ale działanie społeczne jest powiązane ze stopniem identyfikacji lokalnej. Dane typu ankietowego nie pozwalają rozstrzygnąć kierunku przyczynowego, ale można postawić hipotezę, że aktywność społeczna i identyfikacja lokalna tworzą spójny układ wzajemnie wzmacniających się postaw i praktyk.

Skategoryzowanie wartości obu indeksów umożliwiło wyodrębnienie spójnych, jakościowo odmiennych profili mieszkańców, opisujących jednocześnie poziom identyfikacji lokalnej oraz stopień aktywności społecznej.

Zestawienie uzyskanych profili (tab. 39) pokazuje, że identyfikacja lokalna i aktywność społeczna nie są tożsame: wysoki poziom przywiązania do miejsca zamieszkania nie zawsze przekłada się na realne zaangażowanie w działania społeczne. Najliczniejszą kategorię stanowią mieszkańcy o umiarkowanej identyfikacji lokalnej i braku aktywności społecznej (33% próby), tworzący swoiste „milczące zaplecze społeczne” – grupę identyfikującą się z miejscowością, lecz nieuczestniczącą aktywnie w działaniach zbiorowych.

Profil skrajny, łączący wysoką identyfikację lokalną z wysoką aktywnością społeczną, obejmuje około 11% badanych i reprezentuje rdzeń najbardziej zaangażowanych mieszkańców. Jednocześnie 55% respondentów pozostaje biernych społecznie, bez względu na poziom ich

⁵⁵ Test Kruskala-Wallisa, $p = 0,0187$.

⁵⁶ Korelacja rangowa Spearmana $\rho = 0,26$; $p < 0,01$

identyfikacji lokalnej, co wskazuje na obecność szerokiej grupy mieszkańców, którzy nie uczestniczą w działaniach społecznych mimo potencjalnych predyspozycji do zaangażowania.

Tabela 39 – Identyfikacja lokalna (IIL) × Aktywność społeczna (IAS)

<i>Profil IIL × IAO</i>	<i>N</i>	<i>% próby</i>
niska identyfikacja brak aktywności	15	13
niska identyfikacja niska aktywność	5	4
niska identyfikacja wysoka aktywność	3	3
umiarkowana identyfikacja brak aktywności	39	33
umiarkowana identyfikacja niska aktywność	14	12
umiarkowana identyfikacja wysoka aktywność	6	5
wysoka identyfikacja brak aktywności	12	10
wysoka identyfikacja niska aktywność	12	10
wysoka identyfikacja wysoka aktywność	13	11
Razem	119	100,0

źródło: opracowanie własne

Podsumowanie

Analiza wyników badań wskazuje, że **poziom sformalizowanej aktywności społecznej mieszkańców Rokitek i Baldowa jest umiarkowany**, natomiast **uczestnictwo w wybranych formach życia zbiorowego – zwłaszcza zebraniach oraz wydarzeniach lokalnych – relatywnie wysokie**.

Członkostwo w organizacjach i stowarzyszeniach deklarowało **17% respondentów**, co lokuje badane miejscowości **nieco poniżej ogólnopolskich szacunków (20–25%)**. Najczęściej wskazywano organizacje religijne i parafialne, związki zawodowe, kluby seniora, organizacje charytatywne oraz samopomocowe. Aktywność ta ma w większości charakter **pojedynczego członkostwa**, a pełnienie funkcji kierowniczych należy do rzadkości (3% badanych). Organizacje, w których uczestniczą respondenci, mają najczęściej siedziby poza samą wsią – głównie w Tczewie – co może ograniczać codzienną, lokalną intensywność zaangażowania.

Znacznie wyższy poziom aktywności ujawnia się w obszarze **uczestnictwa w zebraniach i spotkaniach**. Ponad **30% badanych brało udział w zebraniach**, a **22% zabierało na nich głos**, co należy uznać za istotny wskaźnik partycypacji publicznej. Jednocześnie tylko

niewielki odsetek mieszkańców organizował zebrania (4%) lub podejmował formalne interwencje w urzędach (6%), co sugeruje, że **aktywność koncentruje się raczej na uczestnictwie niż inicjowaniu działań.**

Praca społeczna i wolontariacka była udziałem **15% respondentów**, a deklarowana skala zaangażowania mieści się w szerokim przedziale obserwowanym w badaniach ogólnopolskich. Oznacza to, że pod względem nieodpłatnej pracy na rzecz innych mieszkańcy Rokitek i Bałdowa **nie odbiegają istotnie od średniej krajowej.**

Ważnym wymiarem aktywności społecznej jest **uczestnictwo w wydarzeniach i imprezach lokalnych.** Blisko **połowa badanych brała udział w festynach gminnych**, zarówno w gminie, jak i w Tczewie. Festyny i wydarzenia plenerowe stanowią zatem **najpowszechniejszą formę zbiorowego uczestnictwa**, wpisującą się w dominujący w Polsce model „kultury iwentu”. Uczestnictwo w spotkaniach z przedstawicielami władz lokalnych i politykami było natomiast marginalne.

Odpowiedzi na pytanie otwarte dotyczące działań mieszkańców na rzecz gminy potwierdza, że **zaangażowanie ma przede wszystkim charakter doraźny, problemowy i praktyczny.** Najczęściej wskazywano udział w spotkaniach i zebraniach wiejskich, działania infrastrukturalne (drogi, przejezdność), prace porządkowe oraz inicjatywy integracyjne, takie jak organizacja Dnia Dziecka. Wyraźnie zaznacza się także **mobilizacja wokół kwestii planowanego przyłączenia Rokitek i Bałdowa do Tczewa**, co pokazuje zdolność mieszkańców do aktywizacji w sytuacjach postrzeganych jako istotne dla przyszłości miejscowości.

Podsumowując, aktywność społeczna mieszkańców Rokitek i Bałdowa **częściej przybiera formę uczestnictwa niż trwałego, sformalizowanego zaangażowania organizacyjnego.** Najsilniej ujawnia się ona w kontekście zebrań wiejskich, wydarzeń integracyjnych oraz konkretnych problemów lokalnych, natomiast słabiej – w obszarze długofalowej aktywności obywatelskiej i instytucjonalnej.

Syntetyczny Indeks Aktywności Społecznej (IAS) potwierdza **stosunkowo niski poziom zaangażowania:** mediana indeksu wynosi 0, a średnia 1,2 punktu. **Ponad połowa respondentów (55%) nie wykazała żadnej z analizowanych form aktywności, 27% charakteryzowało się niską aktywnością (1–2 formy), a jedynie 18% osiągnęło podwyższony poziom aktywności (co najmniej 3 formy).** Aktywność społeczna ma zatem charakter selektywny i skoncentrowany w rękach niewielkiej grupy mieszkańców.

Nie stwierdzono istotnych statystycznie zależności między IAS a cechami społeczno-demograficznymi, co sugeruje, że **aktywność społeczna nie jest domeną określonych kategorii wieku, wykształcenia czy statusu osiedleńczego.** Jednocześnie wykazano istotną

dodatnią zależność między poziomem aktywności społecznej a identyfikacją lokalną – osoby bardziej aktywne silniej identyfikują się ze swoją miejscowością. **Wyniki te wskazują, że identyfikacja lokalna i aktywność społeczna tworzą wzajemnie wzmacniający się układ postaw i praktyk.**

Połączenie poziomu identyfikacji lokalnej i aktywności społecznej pozwoliło wyróżnić zróżnicowane profile mieszkańców. Najliczniejszą grupę stanowią **osoby o umiarkowanej identyfikacji lokalnej i braku aktywności (33%)**. Rdzeń najbardziej zaangażowanych mieszkańców, łączących **wysoką identyfikację lokalną z wysoką aktywnością społeczną, obejmuje około 11% próby**. Ponad połowa badanych (55%) nie podejmuje żadnych form aktywności społecznej, niezależnie od stopnia identyfikacji z miejscowością, co sugeruje istnienie znacznego, dotąd niewykorzystanego potencjału do uruchomienia działań zbiorowych.

11. Polityka na poziomie wsi i gminy

Przedmiotem tej części raportu będzie problematyka artykulacji ogólniejszych interesów mieszkańców Rokitek i Bałdowa i działań na rzecz ich realizacji. Zazwyczaj uwikłane są w nią organizacje formalne, w tym lokalne instytucje samorządu terytorialnego i państwa. Oczywiście, zwłaszcza na poziomie wsi i gminy, granice pomiędzy tymi zagadnieniami, a kwestiami omawianymi w poprzedniej sekcji raportu są płynne i do pewnego stopnia arbitralne.

Zapleczem konkretnych stanowisk, które mogą zajmować wobec spraw istotnych dla gminy jej mieszkańcy, jest zbiór uogólnionych postaw wobec publicznej sfery życia społecznego. Respondenci zostali zapytani o poziom zaufania do innych, o poczucie wpływu na społeczność lokalną, w której żyją, stosunek do polityków lokalnych, ocenę roli znajomości i „dojść” w lokalnych instytucjach i urzędach. Ważnym elementem tej części badania było zapytanie respondentów o ich stosunek do planów przyłączenia Rokitek i Bałdowa do Tczewa.

Pytanie o uogólnione zaufanie do innych w wielu badaniach jest traktowane jako jeden ze wskaźników poziomu kapitału społecznego.

Tab. 40 – Ogólnie rzecz biorąc, czy uważa Pan(i), że można ufać większości ludzi, czy też sądzi, że w postępowaniu z ludźmi ostrożności nigdy za wiele?

		<i>liczba</i>	<i>procent</i>
	większości ludzi można ufać	35	29
	ostrożności nigdy za wiele	66	55
	trudno powiedzieć	18	15
	Ogółem	112	93,3
Braki danych		6	5,0
Ogółem		120	

źródło: opracowanie własne

W badaniu CBOS, *Zaufanie społeczne* (CBOS *Komunikat z badań* nr 40/2024) z roku 2024 odnotowano że 24% respondentów sądzi, że większości ludzi można ufać. Odsetek deklarujących uogólniony brak zaufania wyniósł 73%. W badanej próbie z Rokitek i Bałdowa odsetek osób deklarujących zaufanie był nieco większy (29%), ale wyraźnie mniejszy odsetek osób wyrażający uogólniony brak zaufania (55%). Z kolei 15% badanych wybrało opcję „trudno powiedzieć”.

W danych ujawniło się statystycznie istotne zróżnicowanie postaw w zależności od grupy wiekowej. Zaufanie społeczne nie rozkłada się równomiernie wśród badanych grup wieku. Najwyższy poziom zaufania deklarują najmłodsi respondenci, natomiast wśród młodych dorosłych oraz osób starszych wyraźnie dominuje postawa ostrożności w relacjach z innymi ludźmi. W grupach wieku średniego obserwuje się bardziej zrównoważony rozkład odpowiedzi, z relatywnie częstszymi deklaracjami zaufania niż w sąsiednich kohortach.

Analiza rozkładów Indeksu Integracji Lokalnej IIL w poszczególnych kategoriach zaufania⁵⁷ ujawnia uporządkowany wzorec. Najniższe wartości IIL obserwowane są wśród respondentów deklarujących, że „ostrożności nigdy za wiele” (mediana = 3,57), nieco wyższe w grupie niezdecydowanej („trudno powiedzieć”, mediana = 3,64), natomiast najwyższe wartości IIL występują wśród osób przekonanych, że „większości ludzi można ufać” (mediana = 4,07). Wraz ze wzrostem zaufania rośnie również średnia wartość IIL. Różnice te są istotne statystycznie⁵⁸. Jednocześnie należy podkreślić, że ustalenie to dotyczy korelacji i nie sposób rozstrzygnąć, czy uogólnione zaufanie warunkuje wyższą integrację lokalną, czy odwrotnie. W praktyce zapewne te dwa czynniki wzajemnie się warunkują.

Nie odnotowano różnicującego wpływu poziomu pozostałych zmiennych metryczkowych (społeczno-demograficznych) na badany rozkład odpowiedzi.

Kolejne pytanie dotyczyło postrzeganego wpływu na lokalną rzeczywistość. Rozkład odpowiedzi respondentów zawiera tabela 39.

Tab. 41 – Postrzegany wpływ na rzeczywistość lokalną.

Która z przedstawionych niżej opinii jest bliższa Pana(i) poglądom?

	<i>liczba</i>	<i>procent</i>
Człowiek taki, jak ja ma niewielki wpływ na to, co się w tej miejscowości dzieje.	66	55*
Większość spraw ważnych dla mieszkańców tej miejscowości jesteśmy w stanie rozstrzygnąć we własnym zakresie.	53	44

**procentowanie do całości próby*

źródło: opracowanie własne

⁵⁷ W celu oceny związku pomiędzy IIL a ogólną postawą zaufania do ludzi zrekodowano zmienna Poziom zaufania do innych do postaci porządkowej (od postawy ostrożnej do postawy wysokiego zaufania).

⁵⁸ Test Kruskala-Wallisa $p = 0,039$. Analiza korelacji rang Spearmana potwierdza istnienie istotnego, dodatniego związku pomiędzy zaufaniem a IIL ($p = 0,20$; $p = 0,029$). Siła zależności jest od słabej do umiarkowanej.

Respondenci podzieli się w odpowiedzi na to pytanie prawie po połowie z lekka przewagą osób wątpiących o możliwości wpływu na lokalną rzeczywistość. Zmienne społeczno-demograficzne nie różnicują sposobu odpowiadania na to pytanie. Różnicuje go natomiast IIL.

Analiza wykazała bardzo silny i istotny statystycznie związek pomiędzy poczuciem lokalnej sprawczości a wartościami jakie respondenci uzyskują na skali IIL. Badani przekonani, że mieszkańcy są w stanie wspólnie rozstrzygać sprawy ważne dla miejscowości, osiągają istotnie wyższe⁵⁹ wartości Indeksu Integracji Lokalnej niż osoby deklarujące brak wpływu jednostki na lokalną rzeczywistość. Wynik ten wskazuje, że wysoki poziom integracji lokalnej mierzony indeksem IIL powiązany jest z wymiarem podmiotowości i poczucia obywatelskiego sprawstwa.

Następne pytanie dotyczyło opinii o nastawieniu lokalnych polityków do mieszkańców społeczności lokalnej.

Tab. 42 – Stosunek lokalnych polityków do wyborców.

Która z przedstawionych niżej opinii jest bliższa Pana(i) poglądom?

	<i>liczba</i>	<i>procent</i>
Tutejsi działacze i politycy nie przejmują się tym, co myślą tacy ludzie, jak ja.	50	42*
Lokalni politycy i działacze dość dobrze znają i rozumieją poglądy ludzi takich jak ja.	63	53

**procentowanie do całości próby, odsetki nie sumują się do 100 ze względu na braki danych*

źródło: opracowanie własne

W tej kwestii zaznaczyła się przewaga (53%) osób przekonanych, że lokalni politycy nie są wyalienowani ze swojego społecznego zaplecza i dobrze znają i rozumieją swoich wyborców.

Ponownie porównanie odpowiedzi na to pytanie z poziomem IIL ujawniło wyraźne i systematyczne różnice: Respondenci przekonani, że lokalni politycy znają i rozumieją ich poglądy, osiągają wyraźnie wyższy poziom IIL (mediana = 4,00, średnia $\approx$ 3,96), zaś osoby deklarujące brak zainteresowania ze strony lokalnych elit charakteryzują się niższym poziomem

⁵⁹ Test Manna–Whitneya, $p < 0,001$.

III (mediana = 3,43, średnia $\approx$ 3,44). Co więcej, różnica nie dotyczy tylko wartości przeciętnych, lecz całego rozkładu. Jest istotna statystycznie⁶⁰.

Kolejne pytanie dotyczyło przekonania o konieczności wykorzystywania znajomości w celu załatwienia spraw w lokalnych urzędach i instytucjach.

Tab. 43 – Opinia o bezstronności działania instytucji w gminie.

Która z przedstawionych niżej opinii jest bliższa Pana(i) poglądom?

	<i>liczba</i>	<i>procent</i>
Znajomości i nieformalne kontakty to najlepszy sposób na załatwienie spraw w tutejszych urzędach i instytucjach.	52	43*
Mówienie, że nie da się nic załatwić bez nieformalnych kontaktów w lokalnych instytucjach i urzędach to przesada.	63	52

**procentowanie do całości próby, odsetki nie sumują się do 100 ze względu na braki danych*

źródło: opracowanie własne

Rozkład odpowiedzi na to pytanie jest bardzo podobny do rozkładu odpowiedzi na pytanie poprzednie. Większość (63%) badanych jest przekonana o braku konieczności szukania „dojść” i wykorzystywania znajomości, aby załatwić sprawy w lokalnych instytucjach i urzędach. Jedynym czynnikiem ze zmiennych społeczno-demograficznych, który różnicuje w statystycznie istotny⁶¹ sposób odpowiedzi respondentów na to pytanie jest miejsce zamieszkania.

W Bałdowie 73% respondentów zgadza się ze stwierdzeniem, że znajomości i nieformalne kontakty są najlepszym sposobem załatwiania spraw w lokalnych urzędach, a tylko 27% uważa, że mówienie o konieczności „znajomości” to przesada. W Rokitkach zaś jedynie 32% podziela przekonanie o kluczowej roli nieformalnych kontaktów, a 68% respondentów uznaje, że teza o niezbędności znajomości jest przesadzona.

Zatem mieszkańcy Bałdowa znacznie częściej postrzegają lokalne instytucje jako funkcjonujące w logice nieformalnych układów i relacji osobistych, podczas gdy mieszkańcy Rokitek wyraźnie częściej deklarują zaufanie do formalnych procedur i dystans wobec narracji o konieczności „załatwiania spraw po znajomości”.

⁶⁰ Test Manna–Whitneya, $p < 0,001$, wielkość efektu $r \approx 0,42$ – efekt umiarkowany do dużego.

⁶¹ $\chi^2(1)=16,97$; $p < 0,001$; V Craméra = 0,38 – związek umiarkowanie silny.

Wskaźnikiem aktywności obywatelskiej jest uczestnictwo w wyborach: 77% (N = 92) badanych zadeklarowało, że brało udział w ostatnich wyborach samorządowych⁶². Z kolei 27% (N = 27) ankietowanych utrzymuje, że nie brało w nich udziału.

Kolejny blok pytań dotyczył stosunku respondentów do władz gminy i władz miasta Tczewa. W pierwszej kolejności respondenci zostali zapytani, czy się interesują ich działaniami.

Tab. 44 – Poziom zainteresowania działaniami władz gminy

		<i>liczba</i>	<i>procent</i>
	bardzo się interesuję	19	16
	trochę się interesuję	52	43
	trudno powiedzieć	12	10
	mało się interesuję	22	18
	nie interesuję się tym w ogóle	14	12
	Ogółem	119	99
Braki danych		1	1
Ogółem		120	100

źródło: opracowanie własne

Blisko 60% mieszkańców deklaruje zainteresowanie, a około 30% brak zainteresowania działaniami władz gminy. Ten rozkład odpowiedzi różnicuje miejsce zamieszkania.

Ramka 3. Poziom zainteresowania działaniami władz gminy w Baldowie i Rokitkach

Baldowo (N = 37)⁶³

Poziom zainteresowania działaniami władz gminy:

- 19% (N = 7) – „bardzo się tym interesuję”
- 41% (N = 15) – „trochę się tym interesuję”
- 24% (N = 7) – „trudno powiedzieć”
- 14% (N = 5) – „mało się tym interesuję”
- 3% (N = 1) – „nie interesuję się w ogóle”

Profil Baldowa:

- łącznie 59% (N=22) deklaruje zainteresowanie,
- brak zainteresowania ma charakter marginalny.
- bardziej „otwarty” lub refleksyjny stosunek do władz (zainteresowanie + ambiwalencja)

⁶² Jest to odsetek większy niż oficjalna frekwencja wyborcza. Tendencja do zawyżania swojej aktywności wyborczej przez respondentów jest zjawiskiem dobrze znanym badaczom społecznym.

⁶³ Wyniki dla Baldowa należy interpretować ostrożnie ze względu na niewielką liczebność próby: prezentowane wartości procentowe mają charakter orientacyjny.

Rokitki (N = 82)

Poziom zainteresowania działaniami władz gminy:

- 15% (N = 12) – „bardzo się tym interesuję ”
- 45% (N = 37) – „trochę się tym interesuję”
- 4% (N = 3) – „trudno powiedzieć”
- 21% (N = 17) – „mało się tym interesuję”
- 16% (N = 13) – „nie interesuję się w ogóle”

Profil Rokitek:

- aż 37% (N = 30) mieszkańców Rokitek deklaruje niski lub zerowy poziom zainteresowania działaniami władz gminy,
- częstszy niż w Bałdowie brak identyfikacji i dystans obywatelski.

To zróżnicowanie ma charakter istotny⁶⁴ statystycznie. Mieszkańcy Rokitek częściej deklarują niski poziom zainteresowania lub jego brak, natomiast w Bałdowie dominują postawy umiarkowanego zainteresowania lub ambiwalencji. Wynik ten wskazuje na zróżnicowaną relację obu miejscowości z poziomem władzy gminnej.

Identyczne pytanie dotyczyło zainteresowania respondentów działaniami władz miasta Tczewa.

Tab. 45 – Poziom zainteresowania działaniami władz miasta Tczewa

		<i>liczba</i>	<i>procent</i>
	bardzo się interesuję	9	8
	trochę się interesuję	50	42
	trudno powiedzieć	10	8
	mało się interesuję	28	23
	nie interesuję się tym w ogóle	23	19
	Ogółem	120	100
Braki danych			
Ogółem		120	

źródło: opracowanie własne

Deklarowany poziom zainteresowania działaniami władz miasta Tczewa jest nieco niższy niż działaniami władz gminy. Mniejszy jest odsetek „interesujących się bardzo”, większe są odsetki osób deklarujących niskie zainteresowanie lub brak (około 40%). Poziom

⁶⁴ $\chi^2(4) = 15,68$; $p = 0,0035$; $p_MC = 0,0035$; V Craméra = 0,36 – związek umiarkowanie silny.

zainteresowania działaniami władz miasta Tczewa powiązany jest dodatnio w poziomym wykształcenia – im jest on wyższy, tym częściej deklarowane wyższe poziomy zainteresowania⁶⁵.

Ujawniła się podobna do omówionej wyżej, o takim samym kierunku i zbliżonej sile zależność ujawniająca różnicę pomiędzy Bałdowem a Rokitkami. Ponownie mieszkańcy Rokitek deklarują niższe zainteresowanie działaniami władz lokalnych.

Pozostałe zmienne społeczno-demograficzne nie różnicują rozkładu zainteresowania.

Respondenci zostali poproszeni także o ocenę działań władz gminy. Rozkład odpowiedzi przedstawia tabela 46 zilustrowana wykresem.

Tab. 46 – Ocena działań władz gminy

		<i>liczba</i>	<i>procent</i>
	zdecydowanie dobrze	18	15
	raczej dobrze	45	38
	trudno powiedzieć	48	40
	raczej źle	7	6
	zdecydowanie źle	2	2
	Ogółem	120	100
Braki danych			
Ogółem		120	

źródło: opracowanie własne

Ponad połowa badanych formułuje ocenę pozytywną. Duży jest odsetek wybierających „unikową” odpowiedź „trudno powiedzieć”, których jest około 40%. Osoby decydujące się na sformułowanie negatywnej oceny stanowią zdecydowaną mniejszość – około 8%.

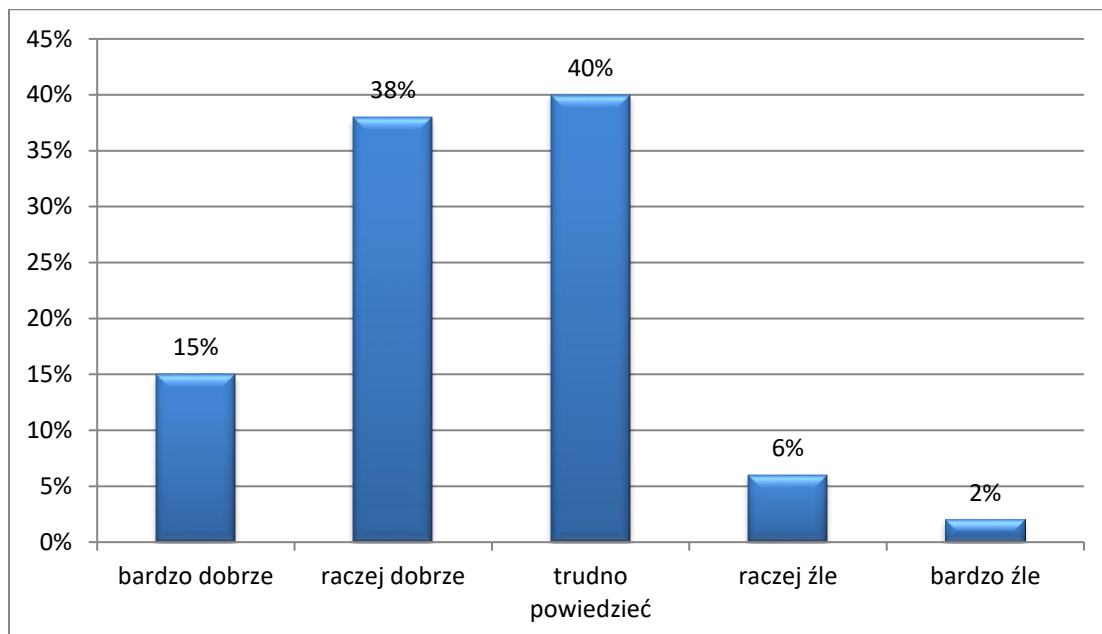
Analiza ujawniła istotną statystycznie zależność pomiędzy ogólną oceną działań władz gminy wiejskiej Tczew a czasem zamieszkiwania respondentów⁶⁶ co wskazuje, że sposób oceniania władz gminy różnicuje się w zależności od długości zamieszkiwania, choć relacja ta nie ma charakteru prostego ani liniowego (osoby mieszkające 5-9 lat dominują wśród oceniających „dobrze” i unikających oceny, „mieszkający od urodzenia” raczej formułują oceny pozytywne, skrajne oceny krytyczne z kolei pojawiły się wyłącznie u osób mieszkających 10-19 lat, krytycznie, ale w mniejszym stopniu wypowiadają się osoby mieszkające dłużej niż 20 lat). Jednak

⁶⁵ $\chi^2(12) = 22.51$; $p = 0.032$; $p_MC = 0,0035$; $V \text{ Craméra} = 0,26$ – związek umiarkowanie słaby

⁶⁶ $\chi^2(16) = 29,23$; $p_MC \approx 0,02$; $V \text{ Craméra} = 0,25$ – związek umiarkowanie słaby

ze względu na wysoki odsetek komórek o niskich liczebnościach wyniki należy interpretować ostrożnie, traktując je jako identyfikację tendencji, a nie jednoznacznych prawidłowości.

Ryc. 28 – Ocena działań władz gminy

źródło: opracowanie własne

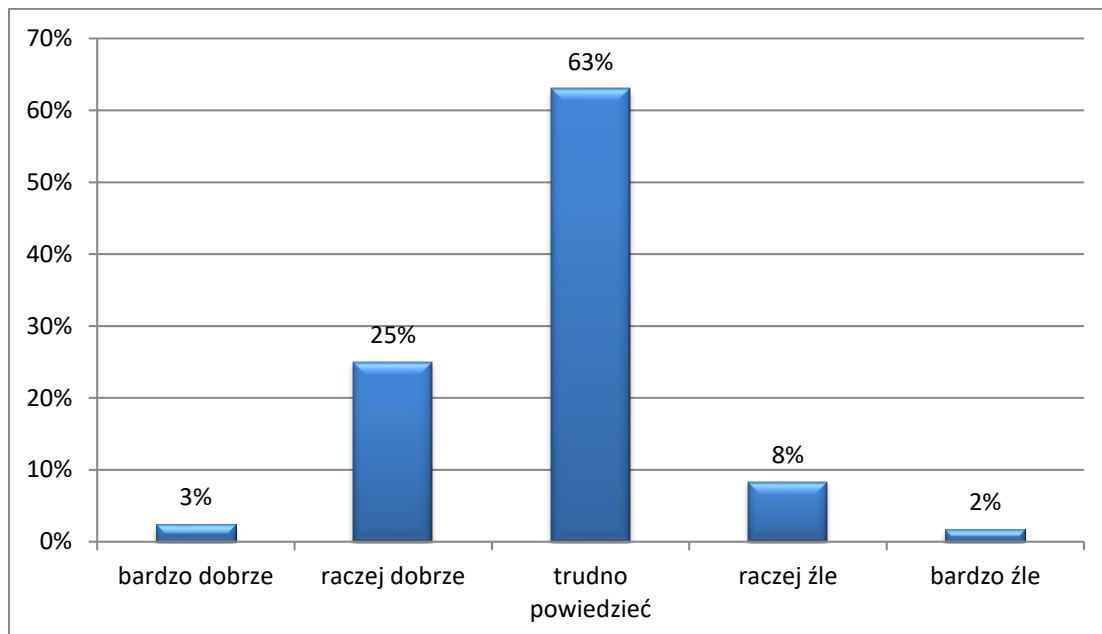
Ocen nie różnicują wyraźnie charakterystyki społeczno-demograficzne mieszkańców oprócz wykształcenia – im wyższe wykształcenie – tym relatywnie niższa ocena. Zależność ta jednak ujawnia się jedynie na poziomie tendencji statystycznej.

Rozkład odpowiedzi na pytanie dotyczące oceny działań władz miasta Tczewa przedstawiają tab. 47 i ryc. 29.

Tab. 47 – Ocena działań władz miasta Tczewa

		<i>liczba</i>	<i>procent</i>
	zdecydowanie dobrze	3	3
	raczej dobrze	30	25
	trudno powiedzieć	75	63
	raczej źle	10	8
	zdecydowanie źle	2	2
	Ogółem	119	99
Braki danych		1	1
Ogółem		120	100

źródło: opracowanie własne

Ryc. 29 – Ocena działań władz miasta Tczewa

źródło: opracowanie własne

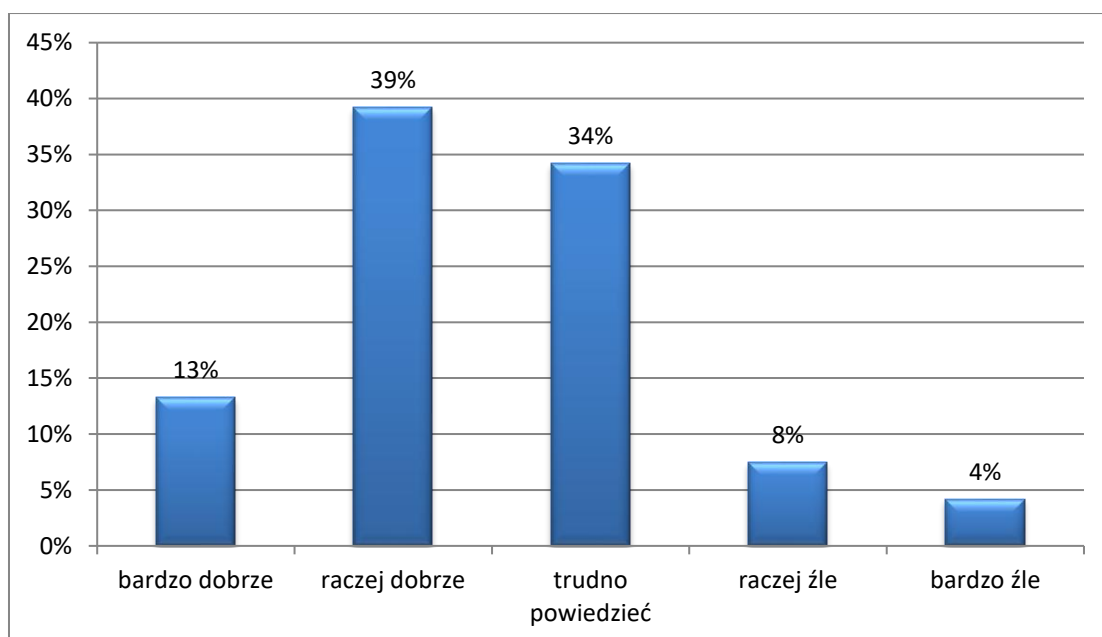
Mniej przychylnym okiem respondenci patrzą na działania władz miasta Tczewa – tylko około 28% badanych ocenia je pozytywnie. Blisko dwie trzecie badanych wybrało „unikową” odpowiedź „trudno powiedzieć” *de facto* uchylając się od sformułowania oceny. Rozkładu tego nie różnicują cechy społeczno-demograficzne respondentów.

Z kolei rozkład oceny działań wójta gminy przedstawia Tab.48 i ryc. 30.

Tab. 48 – Ocena działań wójta gminy

		<i>liczba</i>	<i>procent</i>
	zdecydowanie dobrze	16	13
	raczej dobrze	47	39
	trudno powiedzieć	41	34
	raczej źle	9	8
	zdecydowanie źle	5	4
	Ogółem	118	98
Braki danych		2	2
Ogółem		120	

źródło: opracowanie własne

Ryc. 30 – Ocena działań wójta gminy

źródło: opracowanie własne

W przypadku oceny działań wójta przewaga ocen pozytywnych (52%) nad ocenami negatywnymi (12%) jest podobna do rozkładu ocen władz gminy. Nieco mniejszy odsetek ankietowanych wybiera w porównaniu z tamtym rozkładem odpowiedź „trudno powiedzieć”.

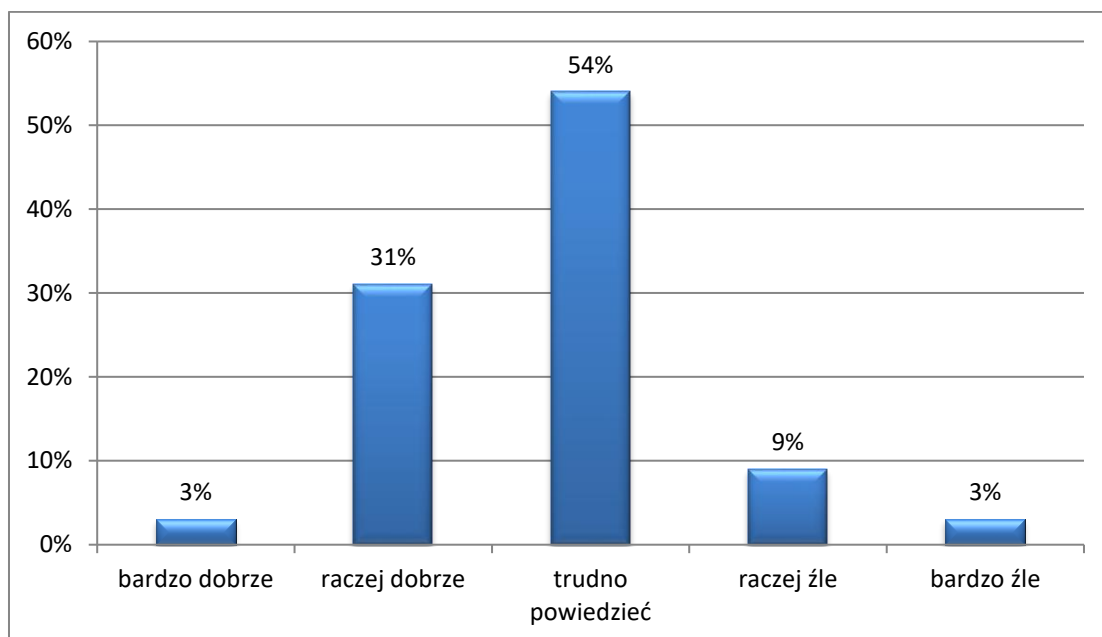
Rozkład oceny działań prezydenta miasta Tczewa przedstawia tab.49 oraz ryc. 31.

Tab. 49 – Ocena działań prezydenta miasta Tczewa

		<i>liczba</i>	<i>procent</i>
	zdecydowanie dobrze	3	3
	raczej dobrze	37	31
	trudno powiedzieć	65	54
	raczej źle	11	9
	zdecydowanie źle	3	3
	Ogółem	119	99
Braki danych		1	1
Ogółem		120	100

źródło: opracowanie własne

Tak, jak przy ocenie wójta powtórzyła się sytuacja z podobieństwem rozkładu odpowiedzi respondentów do rozkładu ocen organu kolegialnego. Ponownie można zauważyć dużą liczbę odpowiedzi „trudno powiedzieć”, które przede wszystkim mają charakter uchylenia się od odpowiedzi.

Ryc. 30 – Ocena działań prezydenta miasta Tczewa

źródło: opracowanie własne

Kolejną sprawą poruszaną w ankiecie był stosunek respondentów do planów przyłączenia Rokitek/Bałdowa do miasta Tczewa oraz wady i zalety takiego rozwiązania. Pytania dotyczące tych kwestii zadane były w sposób ogólny na początku ankiety oraz na jej końcu w postaci pytania wprost: „Ostatnio pojawiają się pomysły włączenia Pana(i) miejscowości do miasta Tczewa. Jaki jest Pana(i) stosunek do takiego rozwiązania?”

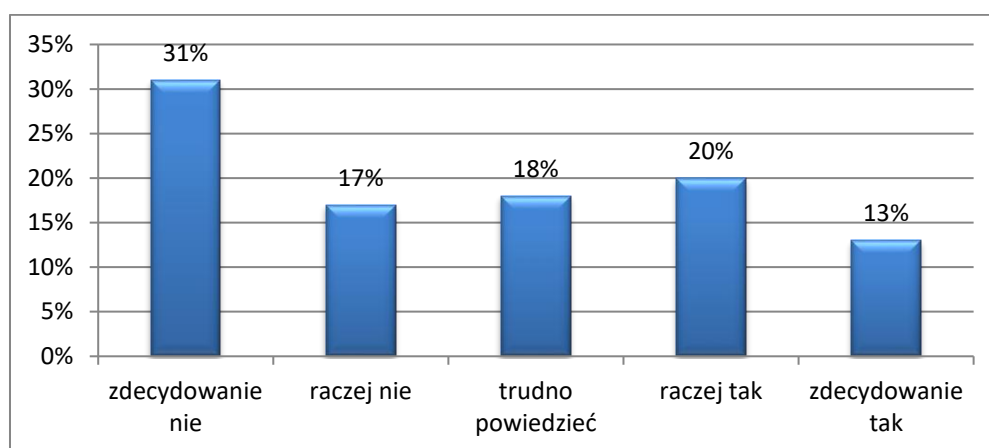
Najpierw zostaną omówione ogólne opinie na temat statusu Rokitek/Bałdowa zaprezentowane respondentom do oceny na początku ankiety. Rozkłady odpowiedzi zostały zaprezentowane w tab. 50.

Tab. 50 – Rozkłady opinii (w procentach)***Proszę powiedzieć, w jakim stopniu zgadza się Pan(i) z następującymi stwierdzeniami:***

		<i>zdecydowa- nie się nie zgadzam</i>	<i>raczej się nie zgadzam</i>	<i>trudno powie- dzieć</i>	<i>raczej się zgadzam</i>	<i>zdecydowanie się zgadzam</i>
8.	Najlepiej by było, gdyby wieś Rokitki/Baldowo została włączona do Tczewa	31%	17%	18%	20%	13%
9.	Bardziej czuję się związany z miastem Tczewem niż gminą wiejską.	23%	24%	16%	17%	18%
10.	Ważne jest, aby wieś Rokitki/Baldowo była niezależna od miasta Tczewa.	14%	15%	32%	21%	34%
11.	Nie ma większego znaczenia czy Rokitki/Baldowo należą do gminy wiejskiej, czy do miasta Tczewa.	33%	24%	18%	16%	9%

*źródło: opracowanie własne***„Najlepiej by było, gdyby wieś Rokitki/Baldowo została włączona do Tczewa”.**

Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiony został na ryc. 31.

**Ryc. 31 – „Najlepiej by było, gdyby wieś Rokitki/Baldowo została włączona do Tczewa”.
Rozkład odpowiedzi.***źródło: opracowanie własne*

Blisko połowa respondentów odrzuca omawiane stwierdzenie, jedna trzeci aprobuje. Około 18% nie ma zdania w tej kwestii.

Postawy wobec włączenia Rokitek i Bałdowa do Tczewa istotnie różnią się⁶⁷ w zależności od miejscowości zamieszkania ($\chi^2(4)=11,59$; $p\approx 0,02$; V Craméra = 0,31). Mieszkańcy Bałdowa prezentują bardziej zróżnicowane i względnie przychylne opinie, natomiast w Rokitkach dominuje wyraźny sprzeciw wobec integracji z Tczewem, często przybierający formę zdecydowanej dezaprobaty.

Ramka 4. „Najlepiej by było, gdyby wieś została włączona do Tczewa”

Bałdowo (N = 37)⁶⁸ Rozkład postaw: • 43% (N = 16) – „zdecydowanie/raczej się nie zgadzam” • 16% (N = 6) – „trudno powiedzieć” • 41% (N = 15) – „zdecydowanie/raczej się zgadzam” Profil Bałdowa: • brak jednoznacznego konsensusu, polaryzacja opinii, • relatywnie wysoki poziom akceptacji przyłączenia do Tczewa.
Rokitki (N = 82) Rozkład postaw: • 50% (N = 41) – „zdecydowanie/raczej się nie zgadzam” w tym 39% „zdecydowanie się nie zgadzam” • 20% (N = 16) – „trudno powiedzieć” • 31% (N = 25) – „zdecydowanie/raczej się zgadzam” Profil Rokitek: • sprzeciw silniejszy i bardziej jednoznaczny, zwłaszcza w formie silnej dezaprobaty

Pozostałe czynniki społeczno-demograficzne nie różnicują odpowiedzi na to pytanie.

„Bardziej czuję się związany z miastem Tczewem niż gminą wiejską”. Rozkład odpowiedzi prezentuje Ryc. 32.

Blisko połowa respondentów odrzuca to stwierdzenie, aprobuje 36%.

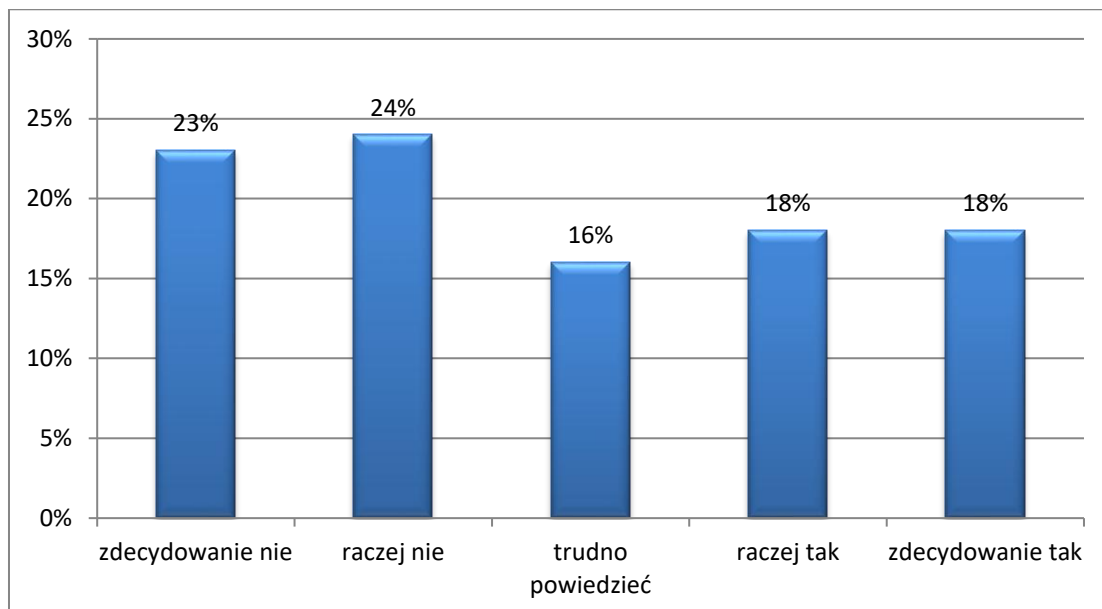
W tym przypadku analiza wykazała istotną statystycznie i umiarkowanie silną zależność pomiędzy wiekiem respondentów⁶⁹ a ich poczuciem związku z miastem Tczewem w porównaniu z gminą wiejską. Młodszy mieszkańcy znacznie częściej deklaruje silniejszą identyfikację z miastem, podczas gdy w starszych grupach wiekowych dominuje przywiązanie do gminy wiejskiej.

⁶⁷ $\chi^2(4)=11,59$; $p\approx 0,02$; V Craméra = 0,31 – związek umiarkowanie silny

⁶⁸ Wyniki dla Bałdowa należy interpretować ostrożnie ze względu na niewielką liczebność próby: prezentowane wartości procentowe mają charakter orientacyjny.

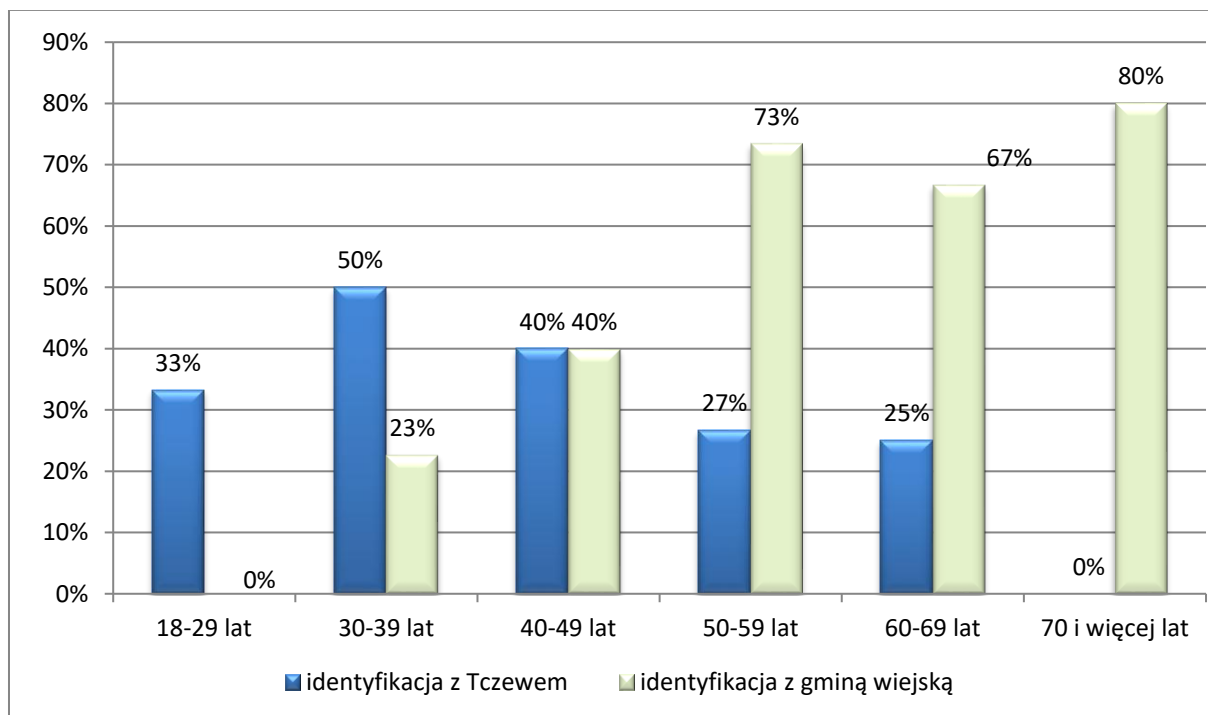
⁶⁹ $\chi^2(24)=52,8$; $p<0,001$; V Craméra=0,33.

Ryc. 32 – „Bardziej czuję się związany z miastem Tczewem niż gminą wiejską”. Rozkład odpowiedzi

źródło: opracowanie własne

Ryc. 33 – Identyfikacja terytorialna według grup wieku (pominięciem odpowiedzi „trudno powiedzieć”)

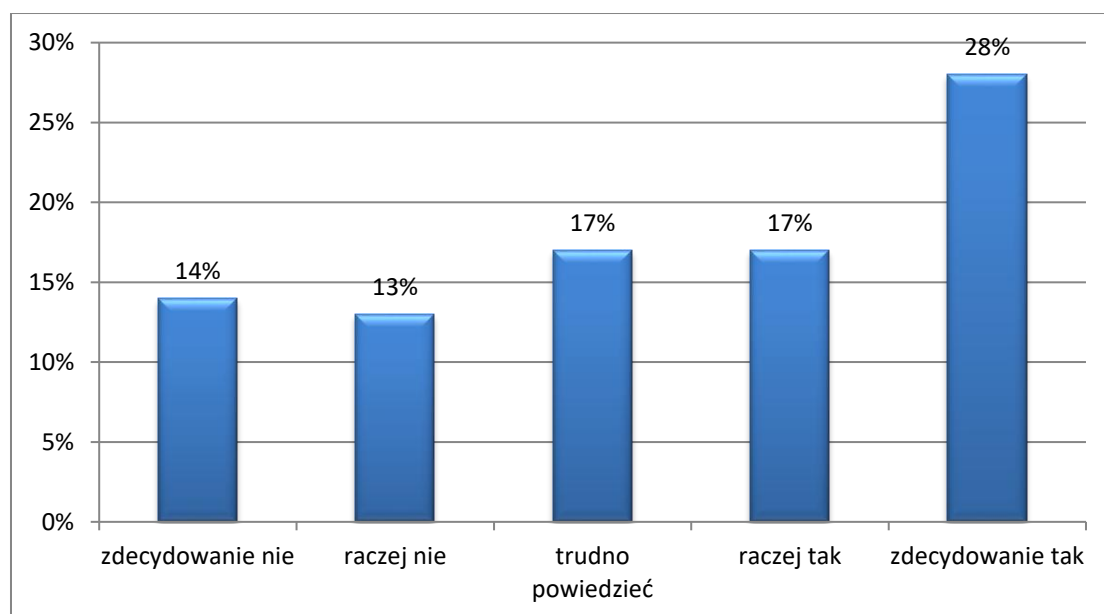

źródło: opracowanie własne

Ujawniła się także zależność pomiędzy czasem zamieszkiwania w miejscowości a poczuciem silniejszego związku z miastem Tczewem niż z gminą wiejską⁷⁰. Osoby o najkrótszym stażu zamieszkiwania częściej identyfikują się z miastem, natomiast respondenci mieszkający od urodzenia lub od ponad 20 lat wyraźnie silniej identyfikują się z gminą wiejską. Relacja ta ma jednak charakter złożony i nieliniowy, a wyniki należy interpretować ostrożnie ze względu na wysoką liczbę komórek o niskich liczebnościach.

„Ważne jest, aby wieś Rokitki/Baldowo była niezależna od miasta Tczewa”. Rozkład odpowiedzi prezentuje Ryc. 34

Ryc. 34 – „Ważne jest, aby wieś Rokitki/Baldowo była niezależna od miasta Tczewa”. Rozkład odpowiedzi

źródło: opracowanie własne

Analiza rozkładu odpowiedzi ze względu na zmienne metryczkowe nie wniosła nic nowego do nakreślonego wyżej obrazu. Ujawniły się podobne zależności tylko o odwróconym kierunku ze względu na sformułowanie pytania. Ponownie ujawniło się istotne zróżnicowanie w zależności od miejscowości zamieszkania⁷¹. Mieszkańcy Rokitek znacznie częściej i bardziej zdecydowanie opowiadają się za zachowaniem niezależności od miasta, podczas gdy w Baldowie dominują postawy umiarkowane i ambiwalentne. Można także w danych zaobserwować

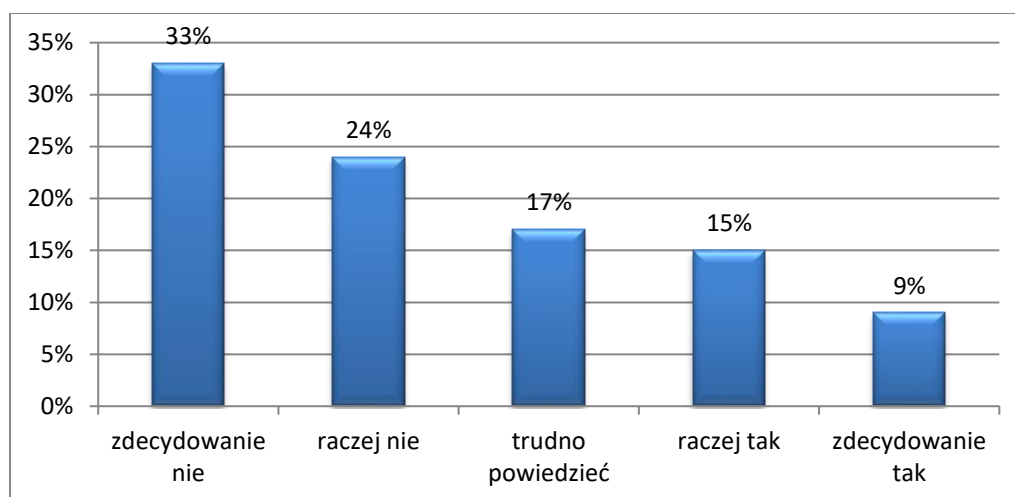
⁷⁰ $\chi^2(16)=27,34$; $p_MC \approx 0,04$; $V \text{ Craméra} = 0,24$ – związek umiarkowany, bliski słabego.

⁷¹ $\chi^2(4)=10,79$; $p \approx 0,03$; $V \text{ Craméra}=0,30$ – związek o umiarkowanej sile.

związek czasu zamieszkiwania i postaw wobec niezależności zamieszkiwanej wsi od Tczewa⁷². Krótszy staż zamieszkiwania sprzyja postawom bardziej otwartym na miasto, natomiast średni i długi staż wiąże się z silniejszym akcentowaniem lokalnej niezależności, przy czym najwyższy poziom zdecydowanych deklaracji nie występuje wśród najdłużej zamieszkujących, lecz w grupach o średnim czasie zamieszkiwania.

„Nie ma większego znaczenia czy Rokitki/Baldowo należy do gminy wiejskiej, czy do miasta Tczewa”. Pytanie to mierzyło poziom obojętności wobec budzącej kontrowersję kwestii. Rozkład odpowiedzi prezentuje Ryc. 35.

Ryc. 35 – „Nie ma większego znaczenia czy Rokitki/Baldowo należy do gminy wiejskiej, czy do miasta Tczewa”. Rozkład odpowiedzi

źródło: opracowanie własne

Większość badanych (57%) odrzuca to stwierdzenie uznając, że problem jest ważny. Również i w tym przypadku ujawniły się zależności spójne z omawianymi wyżej relacjami pomiędzy miejscem i stażem zamieszkiwania a postawami wobec Tczewa i niezależności wsi.

Z analiz dotyczących kwestii niezależności wsi i ich relacji do Tczewa wyłania się między innymi obraz, że Rokitki i Baldowo nie tworzą jednorodnej wspólnoty społecznej, mimo formalnej przynależności do tej samej gminy różniąc się istotnie postawami mieszkańców. Różnice te nie mają one charakteru ani jednorodnego, ani przypadkowego. Kluczową rolę wydaje się tu odgrywać identyfikacja terytorialna, która różnicuje się systematycznie ze względu na wiek oraz czas zamieszkiwania w miejscowości. Młodszy respondenci oraz osoby o krótszym

⁷² $\chi^2(16) = 27,81$; $p_MC \approx 0,03$; V Craméra = 0,245 – związek umiarkowany, bliski słabego.

stażu zamieszkiwania częściej deklarują silniejszy związek z Tczewem, natomiast starsze kohorty i mieszkańcy dłużej zakorzenieni lokalnie wyraźniej identyfikują się z gminą wiejską. Identyfikacja ta może stanowić istotny mechanizm pośredniczący w kształtowaniu dalszych ocen i postaw.

Na tym tle ujawniają się spójne różnice między Rokitkami i Bałdowem w podejściu do ewentualnego przyłączenia do Tczewa oraz do kwestii niezależności wsi. W Rokitkach dominuje wyraźny sprzeciw wobec przyłączenia oraz silna afirmacja niezależności wobec miasta, natomiast w Bałdowie postawy są bardziej zróżnicowane i częściej ambiwalentne. Sprzeciw wobec integracji z Tczewem i poparcie dla zachowania niezależności tworzą dwa komplementarne wymiary tego samego kontinuum postaw zakorzenionego w identyfikacjach mieszkańców.

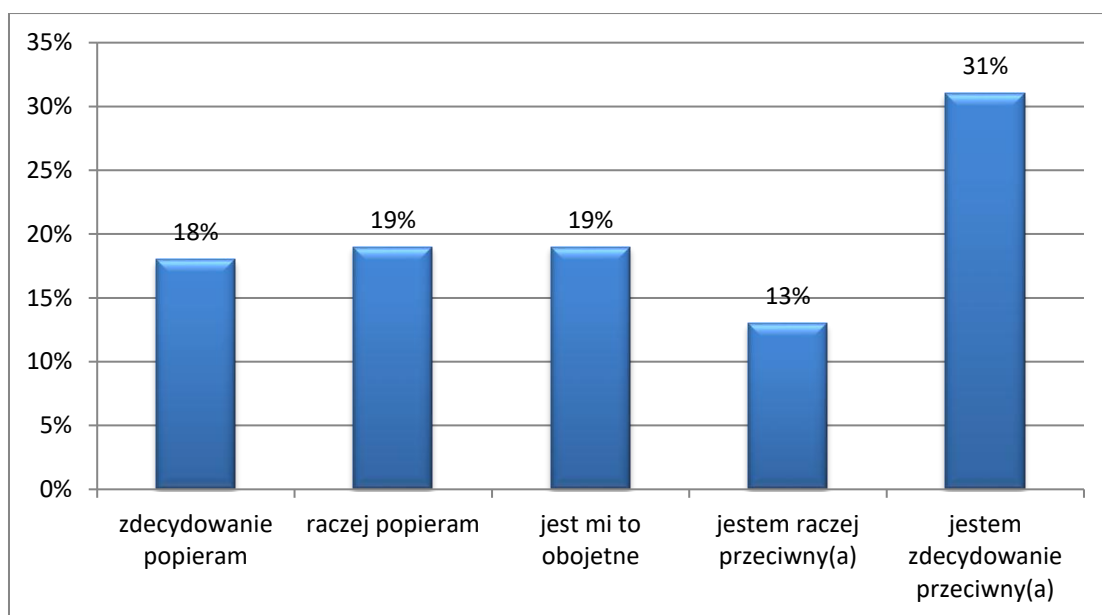
Odpowiedzi badanych na bezpośrednie pytanie dotyczące stopnia poparcia planów przyłączenia Rokitek/Bałdowa do Tczewa przedstawia tab. 51 i ryc. 36.

Tab. 51– Stosunek do planu przyłączenia Rokitek/Bałdowa do Tczewa (wyniki surowe)

		<i>liczba</i>	<i>procent</i>
	zdecydowanie popieram	21	18
	raczej popieram	23	19
	jest mi to obojętne	23	19
	jestem raczej przeciwny(a)	15	13
	jestem zdecydowanie przeciwny(a)	37	31
	Ogółem	119	99
Braki danych		1	1
Ogółem		120	100

źródło: opracowanie własne

Rozkład odpowiedzi wskazuje, że postawy mieszkańców wobec planu przyłączenia do Tczewa są wyraźnie spolaryzowane, przy czym przewagę liczebną mają przeciwnicy tego rozwiązania (około 44%), z których znaczna część wyraża sprzeciw w formie zdecydowanej (około 31%). Oznacza to, że opór wobec integracji z miastem ma charakter nie tylko częsty, ale także stosunkowo silnie ugruntowany.

Ryc. 36 – Stosunek do planu przyłączenia Rokitek/Bałdowa do Tczewa. Wyniki surowe.

źródło: opracowanie własne

Jednocześnie stosunkowo duży odsetek badanych (ok. 35%) popiera przyłączenie, co wskazuje na istnienie istotnej grupy mieszkańców dostrzegających potencjalne korzyści takiego rozwiązania. Znaczący jest również wysoki odsetek postaw neutralnych – niemal co piąty respondent deklaruje obojętność wobec planu. Może to świadczyć o braku jednoznacznie ukształtowanej opinii, ograniczonej wiedzy o konsekwencjach przyłączenia lub niedostrzeganie wpływu takiej decyzji na codzienne funkcjonowanie.

Całościowo wyniki potwierdzają, że kwestia przyłączenia Rokitek/Bałdowa do Tczewa stanowi temat społecznie kontrowersyjny, dzielący lokalną społeczność na wyraźne frakcje zwolenników i przeciwników, przy jednoczesnym istnieniu szerokiej reprezentacji osób neutralnych wobec planu przyłączenia. Taki układ opinii wskazuje na istnienie pola zmiany lub wykrystalizowania opinii, a jednocześnie wskazuje na trwałość sprzeciwu wśród znaczącej grupy respondentów.

Korekta struktury próby ze względu na status osiedleńczy i miejscowość prowadzi do niewielkiego obniżenia poziomu deklarowanego poparcia dla przyłączenia oraz do wzrostu udziału postaw neutralnych. Nie obserwuje się natomiast istotnego wzrostu sprzeciwu. Oznacza to, że nadreprezentacja określonych kategorii respondentów w próbie wpływała przede wszystkim na intensywność deklarowanych stanowisk, a nie na ogólny kierunek opinii.

Tab. 52 – Stosunek do planu przyłączenia Rokitek/Baldowa do Tczewa. Wyniki surowe i po korekcie wagowej (status osiedleńczy × miejscowość)

<i>Kategoria odpowiedzi</i>	<i>Wynik surowy (%)</i>	<i>Wynik po korekcie wagowej (%)</i>	<i>Zakres („widelki”)</i>
zdecydowanie popieram	18	15,1	15–18
raczej popieram	19	19,4	19–20
Poparcie łącznie (1+2)	37	34,5	34–37
obojętne	19	21,8	20–22
raczej przeciwny	13	15,9	13–16
zdecydowanie przeciwny	31	27,8	28–31
Sprzeciw łącznie (4+5)	41	43,7	44–45

źródło: opracowanie własne

Tabela 52 przedstawia porównanie rozkładu postaw wobec przyłączenia miejscowości do Tczewa w wersji surowej oraz po zastosowaniu korekty wagowej⁷³. Zastosowanie wag miało służyć uwzględnieniu odchylenia struktury próby od struktury populacji, w szczególności nadreprezentację mieszkańców napływowych.

Różnice pomiędzy wynikami surowymi i ważonymi są umiarkowane, lecz kierunkowo spójne. Korekta wagowa prowadzi do nieznacznego obniżenia poziomu deklarowanego poparcia oraz wzrostu udziału postaw neutralnych, przy względnie stabilnym poziomie sprzeciwu.

W efekcie realny poziom poparcia dla przyłączenia można szacować w przedziale ok. 34–36%, natomiast udział przeciwników w przedziale ok. 44–45%⁷⁴. Oznacza to, że niezależnie od przyjętych założeń korekcyjnych w badanej populacji przeważają postawy sceptyczne lub negatywne, a różnice pomiędzy wariantami nie zmieniają zasadniczego obrazu opinii mieszkańców.

Stosunek do pomysłu włączenia Rokitek/Baldowa do miasta Tczewa istotnie różni się w zależności od miejscowości zamieszkania respondentów⁷⁵. Mieszkańcy Rokitek znacznie częściej i bardziej zdecydowanie sprzeciwiają się temu rozwiązaniu, podczas gdy w Baldowie postawy są bardziej umiarkowane i częściej neutralne. Wynik ten jest spójny z wcześniej przeprowadzonymi analizami.

Inne zmienne społeczno-demograficzne nie różnicują go sposób istotny.

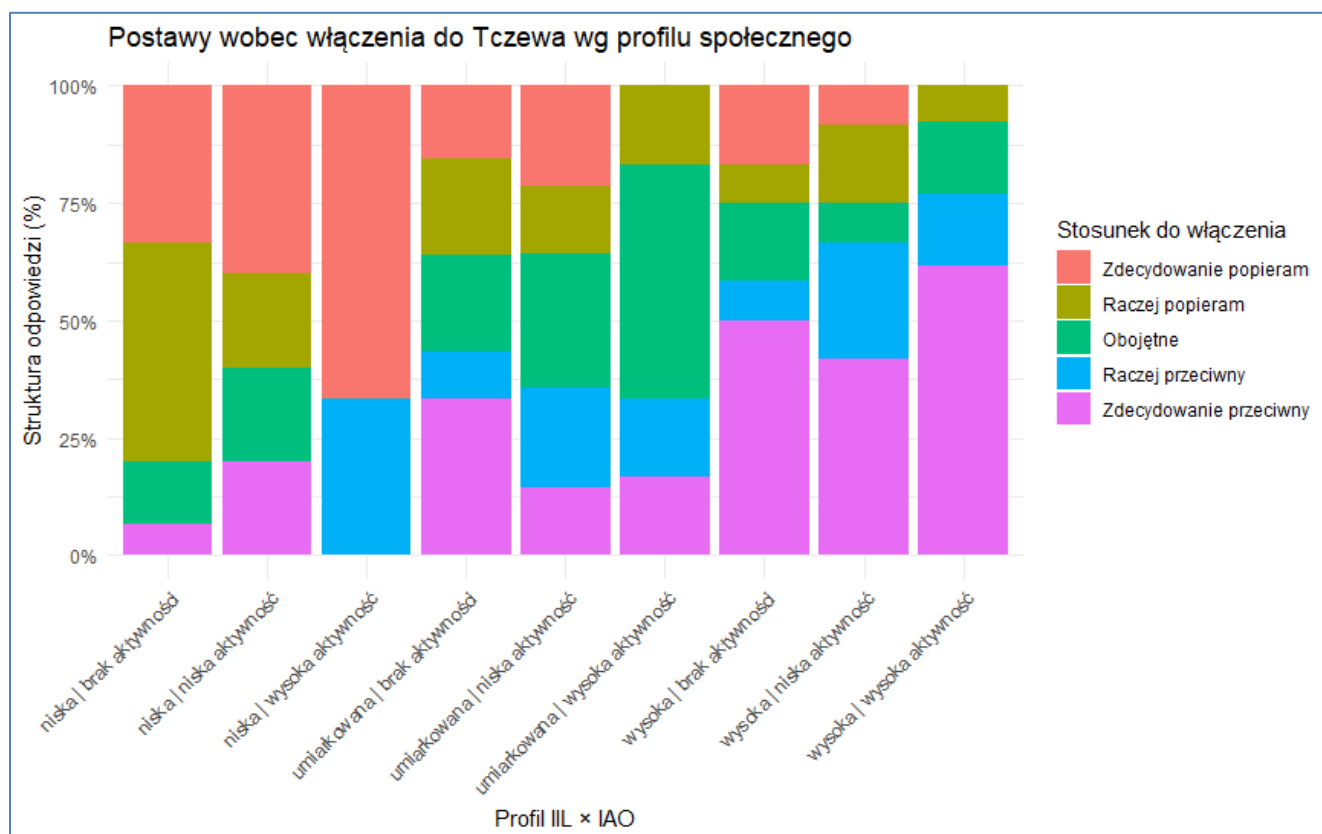
⁷³ zob. Aneks metodologiczny 2.

⁷⁴ Odsetek taki także pojawia się w pytaniach pośrednio odnoszących się do decyzji administracyjnej dotyczących kwestii tożsamościowych (zob. tab. 56), które niezależnie mogą być użyte do szacowania skali sprzeciwu i poparcia ewentualnej decyzji administracyjnej. Pytania te stanowią więc rodzaj kontroli otrzymanego wyniku.

⁷⁵ $\chi^2(4)=10,72$; $p\approx 0,03$; $V \text{ Craméra}=0,30$ – umiarkowana siła związku.

Przedmiotem badania był także związek pomiędzy stosunkiem do planu przyłączenia Rokitek/Bałdowa do Tczewa a profilami Indeksu Identyfikacji Lokalnej i Indeksu Aktywności Społecznej. Zależność pomiędzy nie osiągnęła istotności statystycznej⁷⁶, co przy bardzo wysokim rozdrobnieniu tablicy wymaga ostrożnej interpretacji. Rozkłady odpowiedzi wskazują jednak na kierunkową tendencję statystyczną (ryc. 37).

Ryc. 37

Legenda:

niska/brak aktywności = niska identyfikacja lokalna/brak aktywności społecznej
niska/niska aktywność = niska identyfikacja lokalna/niska aktywność społeczna
itd.

Analiza postaw wobec ewentualnego włączenia Rokitek/Bałdowa do miasta Tczewa ze względu na profile społeczne (IIL x IAS) wskazuje, że sprzeciw wobec tego rozwiązania jest najdobitniej artykułowany przez osoby jednocześnie silnie identyfikujące się z miejscem zamieszkania oraz aktywne społecznie. W tej grupie dominują odpowiedzi wyrażające zdecydowany lub raczej zdecydowany sprzeciw wobec planów administracyjnego włączenia wsi do miasta Tczewa, co sugeruje, że połączenie wysokiej identyfikacji lokalnej z aktywnością

⁷⁶ $\chi^2(32)=43,22$; $p_{MC}\approx 0,08$; V Craméra = 0,30. Wartość p mieści się pomiędzy 0,05 a 0,1, co pozwala mówić o tendencji statystycznej.

społeczną sprzyja postawom niechętnym lub wręcz obronnym wobec proponowanych zmian administracyjnych.

Odmienny wzorzec ujawnia się wśród respondentów o niskiej identyfikacji lokalnej i niskiej aktywności społecznej, wśród których relatywnie częściej pojawiają się odpowiedzi popierające włączenie do Tczewa lub wskazujące obojętność wobec tego rozwiązania. Może to oznaczać, że w tej grupie więź z miejscowością zamieszkania jest słabsza, a ocena potencjalnych korzyści lub kosztów integracji ma bardziej pragmatyczny i instrumentalny charakter.

Uzyskane wyniki sugerują, że aktywność obywatelska nie sprzyja automatycznie akceptacji procesów administracyjnej integracji z miastem. Przeciwnie – w warunkach silnej identyfikacji lokalnej aktywność społeczna może wzmacniać zdolność mieszkańców do artykułowania sprzeciwu oraz obrony autonomii i symbolicznej odrębności miejscowości zamieszkania.

Dane te (ale też inne wyniki analiz zawartych w Raporcie) sugerują, że postawy wobec ewentualnego włączenia Rokitek/Bałdowa do Tczewa mają w dużej mierze charakter tożsamościowy i mobilizacyjny, a nie wyłącznie pragmatyczny. Oznacza to, że decyzje i opinie mieszkańców w tej kwestii są silnie związane z poczuciem przynależności, sprawczości na poziomie lokalnym oraz gotowości do aktywnego działania na zbiorowości, a nie jedynie w kalkulacji potencjalnych zysków administracyjnych czy infrastrukturalnych.

Respondenci byli także poproszeni za pomocą pytania otwartego (bez sugestii możliwych odpowiedzi) o wskazanie potencjalnych wad i zalet przyłączenia Rokitek/Bałdowa do Tczewa. Nie wszyscy chcieli szerzej się na ten temat wypowiadać.

Częściowo skategoryzowane zalety i wady wskazywane przez respondentów wyliczone są odpowiednio w tab. 53 i 54. Respondenci mogli wskazać trzy zalety i trzy wady.

Tab. 53 – Zalety przyłączenia Rokitek/Bałdowa do Tczewa
(częściowo skategoryzowane)

<i>Kategoria główna</i>	<i>Kategoria szczegółowa</i>	<i>Liczba wskazań</i>
Transport i komunikacja	Lepsza komunikacja miejska (ogólnie)	52
	Darmowa / bezpłatna komunikacja miejska, darmowe autobusy	23
	Częstsze kursy, nowe linie, lepsza lokalizacja przystanków	14
	Lepszy dojazd do Tczewa / centrum	11
	Transport publiczny (ogólnie), rozwój transportu	12
	Strefa miejskich taksówek	1

Infrastruktura i przestrzeń publiczna	Lepsze drogi, remonty, utrzymanie dróg	17
	Chodniki (budowa, poprawa)	12
	Oświetlenie uliczne	9
	Rozwój / poprawa infrastruktury (ogólnie)	13
	Utrzymanie infrastruktury, odśnieżanie	3
	Kanalizacja	1
	Ścieżki rowerowe	1
Rozwój i inwestycje	Większe inwestycje, większy budżet na rozwój	11
	Rozwój miejscowości, urbanizacja	7
	Więcej usług, sklepów, instytucji	8
	Tańsze podatki od nieruchomości	1
Usługi społeczne i jakość życia	Lepszy dostęp do szkół i edukacji	6
	Więcej możliwości dla dzieci (zajęcia, place zabaw)	6
	Dostęp do kultury (biblioteki, instytucje kultury)	4
	Szybszy dostęp do lekarza i służb	3
	Bezpieczeństwo	1
Status i korzyści miejskie	Wzrost wartości nieruchomości	8
	Przynależność do miasta / prestiż	6
	Karta Mieszkańca Tczewa, zniżki	6
	Tańsze / darmowe parkingi	2
	Lepsza administracja / zarządzanie	2
Inne pojedyncze wskazania	Dostęp do wody	1
	Tańszy dowóz jedzenia	1
Brak dostrzeganych zalet	Odpowiedź „brak / brak zalet”	23

Uwaga: odpowiedzi miały charakter otwarty; pojedynczy respondent mógł wskazać więcej niż jedną zaletę, dlatego liczby wskazań nie sumują się do liczby respondentów

Źródło: opracowanie własne

Najważniejszą i zdecydowanie dominującą zaletą włączenia Rokitek i Bałdowa do Tczewa, wskazywaną przez respondentów, jest poprawa komunikacji i transportu publicznego, w szczególności dostęp do komunikacji miejskiej, jej częstotliwość oraz bezpłatne przejazdy. Drugim kluczowym obszarem oczekiwań są infrastruktura techniczna i przestrzeń publiczna – przede wszystkim drogi, chodniki i oświetlenie.

Znacznie rzadziej, choć wciąż zauważalnie, pojawiają się argumenty związane z rozwojem inwestycyjnym, dostępem do usług publicznych oraz wzrostem wartości nieruchomości i prestiżem przynależności do miasta. Jednocześnie relatywnie wysoki odsetek odpowiedzi „brak zalet” wskazuje na istnienie wyraźnej grupy mieszkańców na tyle sceptycznych wobec potencjalnego włączenia wsi do Tczewa, że nieograniczających się do pominięcia zagadnienia milczeniem lub zdawkową odpowiedzią.

Tab. 57 –Wady przyłączenia Rokitek/Bąldowa do Tczewa
(częściowo skategoryzowane)

<i>Kategoria główna</i>	<i>Kategoria szczegółowa</i>	<i>Liczba wskazań</i>
Koszty życia i obciążenia finansowe	Wyższe podatki (ogólnie)	49
	Wyższe opłaty komunalne / rachunki (woda, śmieci, czynsz, media)	28
	Wzrost kosztów życia (ogólnie)	16
	Droższe nieruchomości / mieszkania / działki	5
Hałas, ruch i uciążliwości	Hałas	22
	Większy ruch samochodowy / korki / natężenie ruchu	10
	Więcej ludzi, autobusów	5
Urbanizacja i zabudowa	Błokowiska / budowa bloków	18
	Rozwój deweloperki / zabudowa mieszkaniowa	11
	Utrata terenów zielonych / natury	6
Utrata wiejskiego charakteru i tożsamości	Utrata spokoju / ciszy	14
	Zanik wiejskiego stylu życia / tożsamości	9
	Przywiązanie do tradycji wiejskich	3
Zarządzanie i decyzyjność	Mniejszy wpływ mieszkańców / utrata niezależności	13
	Decyzyjność miasta zamiast mieszkańców	9
	Obawa przed marginalizacją sołectw	4
Administracja i formalności	Zmiany / wymiana dokumentów, adresów	7
	Większa biurokracja	4
Bezpieczeństwo i relacje społeczne	Obawy o bezpieczeństwo	2
	Utrata więzi sąsiedzkich	2
Infrastruktura i usługi publiczne (obawy)	Brak wiary w poprawę infrastruktury	3
	Ograniczenia rozbudowy infrastruktury drogowej	2
	Więcej dzieci w szkołach / przeciążenie usług	2
Inne pojedyncze wskazania	Brak sensu włączenia	1
	Złe zarządzanie przestrzenią	1
Brak dostrzeganych wad	„Brak”, „brak wad”,	20

Uwaga: odpowiedzi miały charakter otwarty; pojedynczy respondent mógł wskazać więcej niż jedną zaletę, dlatego liczby wskazań nie sumują się do liczby respondentów *źródło: opracowanie własne*

Analiza wskazywanych przez respondentów wad włączenia Rokitek i Bąldowa do Tczewa pokazuje, że obawy mieszkańców koncentrują się wokół kilku wyraźnych i powtarzalnych obszarów, związanych przede wszystkim z kosztami życia, zmianą charakteru miejscowości oraz ograniczeniem lokalnej podmiotowości.

Najczęściej artykułowaną grupą obaw są konsekwencje finansowe. Respondenci wyraźnie wskazują na ryzyko wzrostu podatków, opłat komunalnych oraz ogólnych kosztów utrzymania, w tym rachunków za media i kosztów mieszkaniowych. Dla wielu mieszkańców włączenie do miasta oznacza więc przede wszystkim pogorszenie sytuacji ekonomicznej

gospodarstw domowych, przy jednoczesnej niepewności co do realnych korzyści rekompensujących te obciążenia.

Drugim kluczowym obszarem są uciążliwości związane z intensyfikacją ruchu i zagęszczeniem zabudowy. Często wskazywane są hałas, wzrost natężenia ruchu samochodowego, korki oraz zwiększona liczba mieszkańców. Obawy te są ściśle powiązane z wizją rozwoju zabudowy blokowej i deweloperskiej, która w percepcji respondentów prowadzi do pogorszenia warunków życia oraz chaosu przestrzennego.

Silnie obecny jest także wątek utraty wiejskiego charakteru i tożsamości miejscowości. Mieszkańcy obawiają się zaniku spokoju, ciszy, terenów zielonych oraz tradycyjnego stylu życia, a także osłabienia więzi sąsiedzkich i lokalnych form samorządności (rola sołtysa, organizacji wiejskich). W tym sensie włączenie do miasta postrzegane jest nie tylko jako zmiana administracyjna, lecz jako głęboka transformacja kulturowa i społeczna.

Kolejnym istotnym źródłem niepokoju jest spadek sprawczości mieszkańców. Respondenci wskazują na mniejszy wpływ na decyzje, przejęcie kontroli przez władze miejskie oraz ryzyko marginalizacji dawnych sołectw w strukturze dużego miasta. Obawy te wzmacnia nieufność wobec skuteczności miejskiej administracji oraz brak wiary w rzeczywistą poprawę infrastruktury lokalnej.

Wśród wad pojawiają się również problemy administracyjne, takie jak konieczność wymiany dokumentów, zmiany adresów oraz wzrost biurokracji, które – choć rzadziej wskazywane – stanowią dodatkowy czynnik zniechęcający.

Podsumowując, wady włączenia wsi do Tczewa są przez mieszkańców postrzegane przede wszystkim jako zagrożenia dla codziennej jakości życia, stabilności finansowej oraz lokalnej tożsamości i autonomii. Mają one w dużej mierze charakter trwałe i trudny do odwrócenia, co sprawia, że dla części respondentów przeważają nad potencjalnymi, bardziej instrumentalnymi korzyściami wynikającymi z integracji z miastem.

Porównanie zestawień zalet i wad włączenia Rokitek i Bałdowa do Tczewa pokazuje, że oceny mieszkańców nie mają charakteru jednoznacznego, lecz układają się wokół kilku kluczowych osi ambiwalencji, w których te same obszary życia są jednocześnie źródłem oczekiwanych korzyści i istotnych obaw.

Najważniejszą z nich jest komunikacja i transport. Po stronie zalet stanowi ona zdecydowanie dominujący argument przemawiający za włączeniem do miasta, natomiast po stronie wad wyraża się w obawie przed wzrostem hałasu, natężeniem ruchu i utratą spokoju.

Drugą istotną osią jest wymiar ekonomiczny. Z jednej strony respondenci dostrzegają potencjalne korzyści w postaci wzrostu wartości nieruchomości oraz większych możliwości inwestycyjnych, z drugiej zaś wyraźnie dominują obawy związane z wyższymi podatkami, opłatami i kosztami życia. W tym sensie włączenie do Tczewa postrzegane jest jako bilans ryzyk i zysków finansowych, przy czym dla wielu mieszkańców krótkoterminowe i pewne koszty wydają się bardziej realne niż długoterminowe, niepewne korzyści.

Kolejnym obszarem porównania jest charakter przestrzeni i styl życia. W zestawieniu zalet pojawiają się oczekiwania dotyczące rozwoju infrastruktury i dostępu do miejskich usług, natomiast w zestawieniu wad silnie zaznaczona jest obawa przed urbanizacją, blokowiskami i zanikiem wiejskiej tożsamości. Pokazuje to, że dla części mieszkańców rozwój rozumiany w kategoriach miejskich nie jest wartością neutralną, lecz wiąże się z utratą cech, które obecnie definiują atrakcyjność wsi jako miejsca zamieszkania.

Istotna różnica dotyczy również postrzegania władzy i sprawczości. Zalety włączenia odnoszą się często do większego budżetu, sprawniejszej administracji i dostępu do przywilejów miejskich, podczas gdy wady koncentrują się na utracie lokalnego wpływu, marginalizacji społeczeństwa i oddaleniu procesów decyzyjnych od mieszkańców. W tym ujęciu porównanie obu zestawień ujawnia napięcie między efektywnością a partycypacją, które jest kluczowe dla społecznej akceptacji ewentualnych zmian.

Należy stwierdzić, że wymienianych zalet i wad nie można traktować jako prostych przeciwieństw, lecz raczej jako różne interpretacje tych samych procesów. To, co dla jednych mieszkańców jest szansą na poprawę funkcjonowania i dostępności usług, dla innych stanowi zagrożenie dla spokoju, tożsamości i autonomii lokalnej.

Porównanie wad i zalet wymienianych przez mieszkańców wzmacniać mogą wnioski, że ocena włączenia wsi do Tczewa przez mieszkańców zależeć będzie od praktycznego przebiegu tego procesu oraz od tego, czy uda się pogodzić spodziewane usprawnienia funkcjonalne z zachowaniem lokalnego charakteru i specyfiki miejscowości.

Podsumowanie

Celem tej części raportu było przynajmniej częściowa rekonstrukcja zarówno poziomu kapitału społecznego (zaufanie), jak i wymiaru podmiotowości obywatelskiej (poczucie wpływu, oceny władz, postrzeganie bezstronności instytucji) oraz opis kluczowego konfliktu lokalnego związanego z planami włączenia wsi w granice administracyjne miasta.

W zakresie **zaufania społecznego** dominuje postawa ostrożności: ponad połowa respondentów uważa, że „ostrożności nigdy za wiele”, natomiast niespełna jedna trzecia deklaruje, że „większości ludzi można ufać”. W porównaniu z danymi ogólnopolskimi odsetek deklarujących zaufanie jest nieco wyższy, a odsetek deklarujących brak zaufania wyraźnie niższy, co wskazuje na relatywnie korzystniejszy (choć nadal umiarkowanie niski) profil zaufania uogólnionego. Jednocześnie wykazano **istotne zróżnicowanie zaufania według wieku**: najwyższe wartości pojawiają się u najmłodszych, a postawa ostrożności dominuje u młodych dorosłych i w starszych kohortach. Zaufanie jest także systematycznie powiązane z **Indeksem Identyfikacji Lokalnej (IIL)**: częstość deklarowania zaufania wobec innych rośnie wraz wyższym poziomem identyfikacji lokalnej.

Wyniki dotyczące **poczucia wpływu na sprawy lokalne** pokazują podział opinii niemal po połowie, z lekką przewagą przekonania o niskiej sprawczości jednostki. Kluczowym ustaleniem jest tu jednak silny związek poczucia sprawczości z IIL: osoby wierzące, że „większość spraw ważnych dla miejscowości można rozstrzygnąć we własnym zakresie”, osiągają wyraźnie wyższy poziom identyfikacji lokalnej.

W odniesieniu do **opinii mieszkańców o relacji lokalnych elit politycznych z wyborcami** zauważalna jest umiarkowanie korzystna ocena: nieco ponad połowa badanych uważa, że lokalni politycy „dość dobrze znają i rozumieją poglądy ludzi takich jak ja”. Jednocześnie ponownie ujawnia się związek z IIL: respondenci pozytywnie oceniający relację z lokalnymi politykami cechują się istotnie wyższą identyfikacją lokalną.

Z kolei w przypadku przekonań o „**dojściach**” i **roli znajomości** w załatwianiu spraw w urzędach kluczowe jest zróżnicowanie między miejscowościami: **Bałdowo znacznie częściej postrzega lokalne instytucje jako działające w logice nieformalnych układów**, podczas gdy w Rokitkach częściej deklarowane jest przekonanie o wystarczalności formalnych procedur. To ustalenie wskazuje na różny „klimat instytucjonalny” w percepcji mieszkańców obu wsi.

Analizy dotyczące **zainteresowania działaniami i ocen władz** pokazują, około 60% mieszkańców wyraża przynajmniej deklaratywnie zainteresowanie działaniami władz gminy, przy czym występuje wyraźna różnica między miejscowościami: w Bałdowie zainteresowanie jest częściej deklarowane, natomiast w Rokitkach znacznie większa jest grupa wykazująca niski poziom zainteresowania lub jego brak. Zainteresowanie działaniami władz Tczewa jest ogólnie niższe niż działaniami władz gminy i rośnie wraz z poziomem wykształcenia. Oceny władz gminy oraz wójta są w większości pozytywne, ale jednocześnie bardzo wysoki jest udział odpowiedzi „trudno powiedzieć”, co wskazuje na znaczący komponent ostrożności/unikowości

w formułowaniu ocen. W przypadku władz Tczewa i prezydenta miasta dominuje natomiast **brak jednoznacznej oceny** (wyrażna przewaga „trudno powiedzieć”), a odsetek ocen pozytywnych jest znacznie niższy niż w odniesieniu do władz gminy.

Centralnym wątkiem tej części analiz jest stosunek mieszkańców do **planu przyłączenia Rokitek i Baldowa do Tczewa**. Dane wskazują na **wyrażną polaryzację postaw**, z przewagą przeciwników przyłączenia (około 44–45% po korekcie wagowej) nad zwolennikami (około 34–36%), przy jednocześnie znaczącym udziale postaw neutralnych (około 20–22%). Korekta wagowa nie zmienia zasadniczego obrazu – wpływa raczej na intensywność deklaracji (mniej poparcia, więcej obojętności), niż na kierunek opinii.

Analiza postaw wobec ewentualnego włączenia Rokitek/Baldowa do miasta Tczewa ze względu na profile społeczne (IIL x IAS) wskazuje, że **sprzeciw wobec tego rozwiązania jest najdobitniej artykułowany przez osoby jednocześnie silnie identyfikujące się z miejscem zamieszkania oraz aktywne społecznie**. Odmienny wzorzec ujawnia się wśród respondentów o niskiej identyfikacji lokalnej i niskiej aktywności społecznej, wśród których relatywnie częściej pojawiają się odpowiedzi popierające włączenie do Tczewa lub wskazujące obojętność wobec tego rozwiązania. Ustalenie to sugeruje istnienie mechanizmu, w którym **identyfikacja lokalna pośredniczy w kształtowaniu opinii o pożądanym statusie administracyjnym wsi**.

Jednocześnie wyraźnie ujawnia się **zróźnicowanie między Rokitkami i Baldowem**: w Rokitkach dominuje sprzeciw wobec włączenia wsi do miasta i silna afirmacja niezależności, natomiast w Baldowie postawy są bardziej rozproszone, częściej ambiwalentne i relatywnie częściej przychylne przyłączeniu.

Wyniki jakościowe (pytania otwarte o zalety i wady) dopełniają obrazu konfliktu. Po stronie zalet dominuje **oczekiwanie poprawy komunikacji i transportu publicznego**, a następnie infrastruktury (drogi, chodniki, oświetlenie). Po stronie wad zdecydowanie najczęściej wskazywane są **ryzyka finansowe** (podatki, opłaty, koszty życia), a także **urbanizacja, hałas, wzrost ruchu oraz utrata wiejskiego charakteru i lokalnej autonomii**. Porównanie obu zestawień pokazuje, że mieszkańcy oceniają włączenie w granice miasta poprzez te same obszary życia, ale nadają im odmienne znaczenia: transport jest jednocześnie obietnicą usprawnień i źródłem obaw o uciążliwość, a „rozwój” bywa postrzegany zarówno jako szansa infrastrukturalna, jak i zagrożenie dla tożsamości oraz sprawczości lokalnej.

Analiza danych sugeruje, że **polityka lokalna w Rokitkach i Baldowie jest silnie osadzona w wymiarze tożsamościowym**, a nie tylko w kalkulacji korzyści administracyjnych. Postawy wobec przyłączenia do Tczewa są elementem szerszego układu zależności

obejmującego zaufanie, poczucie sprawczości oraz **kompleks postaw składający się na identyfikację lokalną**.

12. Podsumowanie

Pomiarowi poddano cztery podstawowe płaszczyzny przejawiania się więzi lokalnej

- A. Płaszczyznę więzi psychospołecznych;
- B. Płaszczyznę kontaktów społecznych mieszkańców gminy;
- C. Relacje z lokalnymi organizacjami formalnymi (w tym stowarzyszeniami);
- D. Aktywność i partycypację w lokalnej sferze publicznej.

Ad. A.

Analiza świadomościowych i emocjonalnych komponentów więzi lokalnych dotyczyła poziomu satysfakcji lokalnej mieszkańców oraz ich identyfikacji z miejscem zamieszkania i mieszkańcami tego obszaru. Wskazuje ona, że mieszkańcy Rokitek i Bałdowa charakteryzują się **wysokim poziomem satysfakcji lokalnej oraz relatywnie silnym zakorzenieniem w miejscu zamieszkania**. Łącznie **74% badanych deklaruje zadowolenie z życia w swojej miejscowości**, w tym 40% – bardzo zadowolonych i 34% – raczej zadowolonych. Jednocześnie nie odnotowano żadnych deklaracji skrajnie negatywnych. Poziom ten jest nieco niższy od średniej ogólnopolskiej, ale mieści się w typowych wartościach obserwowanych w badaniach lokalnych.

Satysfakcja lokalna jest **wyraźnie zróżnicowana terytorialnie**. Mieszkańcy Rokitek prezentują bardzo wysoki poziom zadowolenia (85% ocen pozytywnych), przy marginalnym udziale ocen neutralnych i negatywnych. W Bałdowie natomiast rozkład odpowiedzi jest bardziej zróżnicowany – jedynie 51% ocen pozytywnych, 32% neutralnych i 16% negatywnych – co wskazuje na słabszą i mniej jednoznaczną więź z miejscowością. Poza miejscem zamieszkania satysfakcja lokalna nie różnicuje się istotnie według płci, wieku, wykształcenia, sytuacji materialnej ani aktywności zawodowej.

Deklarowany **potencjał migracyjny** mieszkańców ma charakter umiarkowany. **57% respondentów nie interesuje możliwość wyprowadzki**, 28% dopuszcza taką możliwość, a 14% pozostaje niezdecydowanych. Analizy wskazują, że rozpatrywanie możliwości przeprowadzki migracyjna ma w dużej mierze **charakter warunkowy**, co nie może dziwić w świetle faktu, że dla dużej części badanych miejscowość zamieszkania była stosunkowo niedawno celem migracji.

Identyfikacja lokalna została zbadana w trzech komplementarnych ujęciach. Zastosowanie indeksu Pawła Starosty pokazało, że **ok. 58% respondentów prezentuje pozytywną identyfikację z miejscowością** (emocjonalną lub adaptacyjną), przy czym dominującą postawą jest **identyfikacja pragmatyczna** – akceptacja miejsca jako funkcjonalnego i „wystarczająco dobrego” do życia. Idealizujące, silnie emocjonalne przywiązanie ma charakter mniejszościowy (ok. 10%), a jednoznacznie negatywne postawy wobec miejscowości występują sporadycznie (ok. 5%).

Ujęcie wielowymiarowe potwierdza ten obraz. W poszczególnych wymiarach więzi lokalnej (zaufanie społeczne, identyfikacja społeczna, identyfikacja emocjonalna, przywiązanie do miejsca, sprawczość lokalna, bezpieczeństwo lokalne) dominują postawy pozytywne lub umiarkowanie pozytywne, przy wyraźnym zróżnicowaniu ich natężenia. **Najsilniej zaznacza się poczucie bezpieczeństwa** (ponad 90% odpowiedzi pozytywnych), a także zakorzenienie i duma z miejsca zamieszkania. **Najslabszym elementem więzi jest poczucie lokalnej sprawczości**, które cechuje wysoki odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć” oraz relatywnie niski poziom jednoznacznej zgody.

Dla syntetycznego ujęcia wyników skonstruowano **Indeks Identyfikacji Lokalnej (IIL)** ujmujący syntetycznie wyliczone wyżej wymiary identyfikacji lokalnej. Jego średnia wartość wyniosła **3,69 w skali 1–5**, przy umiarkowanym zróżnicowaniu odpowiedzi i rozkładzie zbliżonym do symetrycznego. Połowa respondentów uzyskała wartości indeksu w przedziale 3,17–4,14 (co zgodnie z przyjętą kategoryzacją, można uznać za przedział od średnio umiarkowanego do wysokiego). Analizy wykazały, że **wiek jest jedyną zmienną istotnie różnicującą poziom identyfikacji lokalnej** – wraz z jego wzrostem rośnie ogólny poziom więzi z miejscem zamieszkania. Płeć, wykształcenie, miejscowość zamieszkania oraz czas zamieszkiwania nie różnicują istotnie wartości indeksu, że różnice między różnymi kategoriami respondentów widoczne są głównie na poziomie pojedynczych wymiarów (np. sprawczość lokalna), a nie w ujęciu syntetycznym.

Podsumowując, mieszkańcy badanych miejscowości tworzą **społeczności o wysokim poziomie zadowolenia z miejscowości i o dość wysokim stopniu identyfikacji z miejscem zamieszkania**. Wiąż ta ma przede wszystkim **charakter pragmatyczno-adaptacyjny**, a nie idealizujący, co oznacza, że mieszkańcy dobrze funkcjonują w obecnych warunkach, ale jednocześnie są wrażliwi na zmiany wpływające na codzienną jakość życia.

Ad B.

Badaną zbiorowość charakteryzuje duże natężenie ruchliwości przestrzennej związanej z przekraczaniem granic miejscowości. Analizy dotyczące mobilności przestrzennej jednoznacznie wskazują, że **codzienne funkcjonowanie mieszkańców Rokitek i Baldowa jest silnie powiązane z otoczeniem zewnętrznym**, w szczególności z miastem Tczew. **87% respondentów deklaruje codzienne lub prawie codzienne wyjazdy poza miejscowość zamieszkania**, co potwierdza, że obie wsie pełnią przede wszystkim funkcję **miejscowości mieszkaniowych**, a kluczowe aktywności zawodowe, edukacyjne, zakupowe i usługowe realizowane są poza nimi.

Wysoka intensywność mobilności występuje niemal we wszystkich grupach społeczno-demograficznych, choć **maleje wraz z wiekiem oraz brakiem aktywności zawodowej**. Najbardziej mobilne są osoby młodsze i w wieku średnim, osoby pracujące oraz respondenci z wykształceniem średnim i wyższym. Analiza powodów wyjazdów pokazuje wyraźny **efekt cyklu życia**: u osób młodszych dominuje mobilność związana z pracą i edukacją, w wieku średnim rośnie znaczenie zakupów i spraw codziennych, natomiast w najstarszych grupach kluczowe stają się wizyty u lekarza i korzystanie z usług zdrowotnych.

Tczew pełni w tym układzie rolę głównego węzła funkcjonalnego codziennej mobilności. Częstotliwość przyjazdów do miasta niemal pokrywa się z ogólną częstotliwością wyjazdów poza miejscowość zamieszkania, co oznacza, że znaczna część codziennych przepływów mieszkańców jest bezpośrednio lub pośrednio skierowana do Tczewa. Miasto to stanowi podstawowe zaplecze zakupowe, usługowe, instytucjonalne i zdrowotne, przy czym **zakupy są najczęściej deklarowanym powodem przyjazdów**, częstszym nawet niż dojazdy do pracy lub szkoły. Jednocześnie rynek pracy i edukacji mieszkańców ma charakter bardziej policentryczny – część aktywności realizowana jest także poza Tczewem.

Analiza sugeruje natomiast (niejednoznacznie!) **ograniczoną rolę Tczewa jako ośrodka rekreacyjno-kulturalnego**. Wyjazdy do kina, na koncerty czy inne wydarzenia kulturalne są deklarowane rzadko w kategorii częstych przyjazdów do Tczewa, a potrzeby czasu wolnego relatywnie częściej realizowane są poza miastem, zwłaszcza w aglomeracji trójmiejskiej. W tym sensie Tczew funkcjonuje przede wszystkim jako **miasto obsługowe**, natomiast inne ośrodki wydają się pełnić rolę przestrzeni atrakcyjności i wyboru.

Preferencje dotyczące spędzania czasu wolnego są **zróżnicowane lokalnie i wiekowo**. Mieszkańcy Baldowa częściej spędzają czas wolny w swojej miejscowości lub w Tczewie, podczas gdy mieszkańcy Rokitek wyraźnie częściej wybierają inne miejscowości. Wraz z

wiekem rośnie znaczenie lokalnego modelu spędzania czasu wolnego, a maleje rola Tczewa i innych ośrodków, co ponownie potwierdza silny wpływ cyklu życia na wzorce mobilności i aktywności.

Dane dotyczące **sieci znajomości i relacji społecznych** wskazują, że mieszkańcy funkcjonują jednocześnie w kilku kręgach społeczno-przestrzennych, a ich integracja ma charakter **wielopoziomowy i zróżnicowany**. Krąg lokalny (Rokitki/Bałdowo) cechuje się umiarkowaną liczbą bliskich relacji (mediana 2 osoby), przy czym niemal co piąty respondent deklaruje brak „dobrych znajomych” w swojej miejscowości. Relacje te opierają się przede wszystkim na **sąsiedztwie i codziennych kontaktach**, a w mniejszym stopniu na pracy, szkole czy organizacjach formalnych.

W znacznie **gęstsze sieci społeczne respondenci włączają się w Tczewie** (mediana 4 osoby), gdzie liczba znajomych z Tczewa jest wyraźnie powiązana z wiekiem, wykształceniem i fazą osiedleńczą. Tczew pełni rolę **miejskiego węzła relacyjnego**, szczególnie istotnego dla osób młodszych i będących w fazie adaptacji osiedleńczej. W tym kręgu dominują relacje oparte na pracy, edukacji i hobby, a więc mechanizmy bardziej selektywne i instytucjonalne niż w skali lokalnej.

Krąg gminny (poza miejscowością, lecz w gminie wiejskiej) jest najsłabszy – aż **41% respondentów nie deklaruje żadnych bliskich relacji** na tym poziomie. Z kolei krąg ponadlokalny (poza gminą i Tczewem) pozostaje istotny, zwłaszcza dla mieszkańców Rokitek i osób napływowych, co wskazuje na **utrzymywanie relacji biograficznych** powstałych przed osiedleniem się w obecnym miejscu.

Pomimo wielowymiarowości sieci społecznych, **relacje sąsiedzkie są oceniane bardzo pozytywnie** – około 76% badanych określa je jako dobre lub bardzo dobre, a negatywne oceny są marginalne. Jednocześnie dostęp do realnego wsparcia (np. możliwość pożyczania pieniędzy w sytuacji kryzysowej) deklaruje około 55% respondentów, co wskazuje na umiarkowany, ale nie powszechny poziom kapitału wsparcia.

Całościowo wyniki pokazują, że Rokitki i Bałdowo funkcjonują w modelu **„dojazdowego osadnictwa podmiejskiego”**, w którym wysoka mobilność przestrzenna i rozproszone sieci społeczne **nie osłabiają lokalnego zakorzenienia**, lecz współwystępują z nim. Miejscowość zamieszkania pełni rolę stabilnej „bazy życia”, natomiast Tczew stanowi kluczowe centrum funkcjonalne i relacyjne codziennego funkcjonowania mieszkańców, wyraźnie ważniejsze niż poziom gminy wiejskiej.

Ad. C.

Wyniki badań pokazują, że **aktywność społeczna mieszkańców Rokitek i Baldowa ma przede wszystkim charakter uczestnictwa**, a znacznie rzadziej – inicjowania działań i trwałego zaangażowania organizacyjnego. Jednocześnie ujawnia się istotne zróżnicowanie pomiędzy formami aktywności: **uczestnictwo w wydarzeniach i zebraniach jest relatywnie częste**, natomiast aktywność sformalizowana (organizacje, funkcje, interwencje) pozostaje ograniczona i skoncentrowana w rękach niewielkiej grupy mieszkańców.

Członkostwo w organizacjach lub stowarzyszeniach deklaruje **17% respondentów**, co lokuje badane miejscowości **nieco poniżej poziomu ogólnopolskiego**. Wskazywane są przez respondentów organizacje religijne i parafialne, związki zawodowe, kluby sportowe, kluby seniora oraz organizacje charytatywne i samopomocowe. Zaangażowanie ma zwykle charakter członkostwa w jednej organizacji, a pełnienie funkcji kierowniczych jest rzadkie (**3% badanych**). W praktyce część aktywności organizacyjnej jest „wyniesiona” poza wieś – organizacje, do których należą respondenci, mają siedziby w Tczewie – co może ograniczać lokalny wymiar uczestnictwa.

Wyraźnie częściej ujawnia się aktywność związana z **uczestnictwem w zebraniach i spotkaniach**: ponad **30%** badanych brało udział w zebraniach, a **22%** zabierało na nich głos. Jest to istotny wskaźnik partycypacji publicznej na poziomie lokalnym. Jednocześnie jedynie **4%** organizowało zebrania, a **6%** interweniowało formalnie w urzędach lub u władz lokalnych, co wskazuje, że dominującą formą aktywności jest udział, a nie organizacja lub reprezentowanie interesów mieszkańców.

Praca społeczna i wolontariat deklarowane są przez **15% respondentów**, co oznacza poziom mieszczący się w szerokim przedziale spotykanym w badaniach ogólnopolskich. Z kolei w sferze wydarzeń lokalnych widoczna jest wysoka frekwencja: blisko **połowa** badanych uczestniczyła w festynach (zarówno na terenie gminy, jak i w Tczewie). Festyny pełnią rolę najbardziej powszechnej formy uczestnictwa zbiorowego, podczas gdy udział w spotkaniach z politykami i przedstawicielami władz ma charakter marginalny.

Odpowiedzi na pytanie otwarte o działania na rzecz wsi potwierdzają, że aktywność ma często wymiar **doraźny i problemowy**: dominują spotkania i zebrania wiejskie, sprawy infrastrukturalne (drogi, przejezdność), prace porządkowe oraz inicjatywy integracyjne (np. Dzień Dziecka). Zaznacza się również mobilizacja związana z tematem przyłączenia Rokitek i Baldowa do Tczewa.

Na bazie pytań ankietowych skonstruowany syntetyczny Indeks Aktywności Społecznej (IAS) mierzący ogólnie aktywność społeczną badanych w skali od 0 – 11. Pomiar indeksem potwierdza, że aktywność ma charakter selektywny: **mediana IAS = 0**, średnia **1,2 punktu**. Ponad połowa mieszkańców (**55%**) nie wykazała żadnej z badanych form aktywności, **27%** cechuje się niską aktywnością (1–2 formy), a **18%** osiąga podwyższony poziom aktywności (co najmniej 3 formy). Nie stwierdzono istotnych zależności IAS z cechami społeczno-demograficznymi, co sugeruje, że bierność/aktywność nie jest „własnością” jednej kategorii wieku, wykształcenia czy statusu osiedleńczego.

Jednocześnie ujawniono istotną dodatnią zależność między aktywnością społeczną a identyfikacją lokalną mierzoną indeksem IIL. Łączne zastosowanie obu indeksów pozwoliło na wyróżnienie spójnych, jakościowo odmiennych profili mieszkańców ze względu na poziom identyfikacji lokalnej oraz aktywności społecznej. Analiza pokazała, że osoby bardziej aktywne **silniej identyfikują się z miejscowością**, co wskazuje na układ wzajemnego wzmacniania się identyfikacji lokalnej i aktywności społecznej. **Profilowo najliczniejsza jest grupa osób o umiarkowanej identyfikacji i braku aktywności (ok. 33%)**, a rdzeń najbardziej zaangażowanych (wysoka identyfikacja + wysoka aktywność) obejmuje ok. **11% próby**. Ponad połowa badanych pozostaje nieaktywna niezależnie od poziomu identyfikacji, co oznacza, że istnieje znaczący – dotąd niewykorzystany – potencjał do uruchomienia szerszej partycypacji.

Ad. D.

W obszarze uogólnionego zaufania w badanej społeczności dominuje postawa ostrożności: ponad połowa respondentów uważa, że „ostrożności nigdy za wiele”, a niespełna jedna trzecia deklaruje, że „większości ludzi można ufać”. W porównaniu do danych ogólnopolskich profil zaufania wypada relatywnie korzystniej (wyższy odsetek ufających i niższy odsetek nieufnych), ale nadal pozostaje umiarkowanie niski. Zaufanie różnicuje wiek (najwyższe u najmłodszych, ostrożność dominuje u młodych dorosłych i starszych) oraz jest powiązane z identyfikacją lokalną (częstsze deklaracje zaufania przy wyższym IIL).

Poczucie wpływu na sprawy lokalne jest **podzielone niemal po połowie**, z lekką przewagą przekonania o niskiej sprawczości jednostki. Jednocześnie poczucie sprawczości wyrażanie współwystępuje z identyfikacją lokalną: osoby przekonane, że mieszkańcy są w stanie wspólnie rozstrzygać ważne sprawy, osiągają wyższe wartości IIL. W odniesieniu do relacji z lokalnymi politykami przeważa umiarkowanie korzystna opinia: nieco ponad połowa uważa,

że lokalni politycy znają i rozumieją poglądy mieszkańców, a ocena ta również rośnie wraz z identyfikacją lokalną.

Badanie percepcji funkcjonowania instytucji na poziomie lokalnym pokazało, że mieszkańcy **Bałdowa częściej postrzegają instytucje jako działające w logice nieformalnych układów**, podczas gdy w Rokitkach częściej deklarowana jest wiara w formalne procedury.

Podobnie w obszarze zainteresowania działaniami władz w Bałdowie częściej deklarowane jest zainteresowanie, natomiast w Rokitkach większa jest grupa wykazująca niski poziom zainteresowania lub dystans obywatelski. Oceny władz gminy i wójta są częściej pozytywne, lecz wysoki udział odpowiedzi „trudno powiedzieć” wskazuje na ostrożność w formułowaniu ocen; wobec władz Tczewa dominuje brak jednoznacznej oceny.

Centralnym tematem politycznym jest stosunek do przyłączenia Rokitek i Bałdowa do Tczewa. Po korekcie wagowej sprzeciw wynosi ok. **44–45%**, poparcie ok. **34–36%**, a postawy neutralne **20–22%**. Wyniki wskazują na trwałą polaryzację, przy istnieniu znaczącej grupy neutralnej, w której opinie mogą się krystalizować. Mieszkańców Rokitek charakteryzuje bardziej jednoznacznie sprzeciwianie się włączeniu i silniejsze akcentowanie niezależności, natomiast w Bałdowie postawy są bardziej rozproszone i częściej ambiwalentne. Dodatkowo identyfikacja terytorialna różnicuje się według wieku i stażu zamieszkania: młodszy i krócej mieszkający częściej identyfikują się z Tczewem, starsi i bardziej zakorzenieni – z gminą wiejską, co pośredniczy w podejściu do planów włączenia wsi w granice administracyjne miasta.

Analiza postaw wobec ewentualnego włączenia Rokitek/Bałdowa do miasta Tczewa ze względu na profile społeczne (IIL x IAS) wskazuje, że **sprzeciw wobec tego rozwiązania jest najdobitniej artykułowany przez osoby jednocześnie silnie identyfikujące się z miejscem zamieszkania oraz aktywne społecznie**. Odmienny wzorzec ujawnia się wśród respondentów o niskiej identyfikacji lokalnej i niskiej aktywności społecznej, wśród których relatywnie częściej pojawiają się odpowiedzi popierające włączenie do Tczewa lub wskazujące obojętność wobec tego rozwiązania. Ustalenie to sugeruje istnienie mechanizmu, w którym **identyfikacja lokalna pośredniczy w kształtowaniu opinii o pożądanym statusie administracyjnym wsi**.

Wypowiedzi otwarte o zaletach i wadach pokazują, że mieszkańcy oceniają włączenie przez te same obszary życia, ale przypisują im odmienne znaczenia. Po stronie zalet dominuje poprawa transportu i komunikacji oraz infrastruktury, natomiast po stronie wad – obawy finansowe (podatki, opłaty, koszty życia), urbanizacja (bloki, deweloperka), hałas i ruch oraz utrata wiejskiego charakteru i lokalnej autonomii. Potwierdza to, że spór ma nie tylko wymiar pragmatyczny, lecz w dużej mierze **tożsamościowy i związany z poczuciem sprawczości**.

* * *

Analiza czterech płaszczyzn przejawiania się więzi lokalnej pokazuje, że kwestia ewentualnego włączenia Rokitek i Bałdowa do miasta Tczew nie ma charakteru jednoznacznego. Dane empiryczne pozwalają wskazać **dwie grupy racji**: argumenty przemawiające za formalnym dostosowaniem granic administracyjnych do istniejących powiązań funkcjonalnych oraz argumenty wskazujące na istotne ryzyka społeczne i tożsamościowe związane z takim procesem. Zestawienie tych argumentów nie ma charakteru normatywnych rekomendacji, a służy celom opisowo-diagnostycznym.

Argumenty „za” przyłączeniem.

Podstawowym argumentem „za” jest **faktyczna, silna integracja funkcjonalna badanych miejscowości z miastem Tczewem** nadająca kształt życie codziennemu mieszkańców już teraz niezależnie od formalnej przynależności administracyjnej. Zdecydowana większość respondentów (87%) deklaruje codzienne lub niemal codzienne wyjazdy poza miejscowość zamieszkania, a Tczew jest ich głównym kierunkiem. Częstotliwość przyjazdów do miasta niemal pokrywa się z ogólną częstotliwością wyjazdów, co wskazuje, że granica administracyjna nie odpowiada realnym wzorcom mobilności.

Integracja ma charakter wielowymiarowy. Po pierwsze, obejmuje **integrację mobilnościową i funkcjonalną**: praca, edukacja dzieci, zakupy, opieka zdrowotna oraz znaczna część kontaktów społecznych realizowane są w Tczewie. Po drugie, widoczna jest **integracja relacyjna** – miasto pełni rolę „węzła”, w którym koncentrują się sieci znajomości i relacje zawodowe; mediana liczby „dobrych znajomych” w Tczewie jest wyższa niż w gminie wiejskiej. Po trzecie, mamy do czynienia z **integracją ekonomiczną**: źródła dochodów gospodarstw domowych są w przeważającej mierze pozalokalne, wsie pełnią funkcję mieszkaniową nie stanowiąc samodzielnych systemów gospodarczych.

Argument ten wzmacnia **podmiejski/miejski profil społeczno-zawodowy mieszkańców**. Ponad 80% badanych to osoby napływowe, głównie z Tczewa i regionu, o wysokiej aktywności zawodowej, pozarolniczym charakterze zatrudnienia i relatywnie wysokim poziomie wykształcenia. Struktura ta jest typowa dla podmiejskich „sypialni” i sprzyja orientacji na miasto jako główny punkt odniesienia funkcjonalnego.

Kolejnym elementem są **oczekiwania infrastrukturalne**, które w dużej mierze odpowiadają modelowi miejskiemu. W odpowiedziach na pytanie otwarte dotyczące zalet ewentualnego przyłączenia się do miasta wskazywano poprawę komunikacji miejskiej (częstotliwość, dostępność, bezpłatność), rozwój infrastruktury technicznej (drogi, chodniki, oświetlenie) oraz większe możliwości inwestycyjne i sprawniejszą administrację. Wysoki poziom mobilności wzmacnia znaczenie transportu zbiorowego, a miasto dysponuje większymi możliwościami w tym zakresie.

Istotne jest również, że – mimo przewagi sprzeciwu – **istnieje znacząca grupa mieszkańców otwartych lub neutralnych** wobec przyłączenia. Po korekcie wagowej około 34–36% respondentów deklaruje poparcie, a 20–22% pozostaje obojętnych. W Bałdowie postawy są wyraźnie bardziej ambiwalentne niż w Rokitkach. Oznacza to, że istnieje realne pole do dialogu i negocjacji społecznych.

Wysoka mobilność przestrzenna oraz silne powiązania funkcjonalne z miastem występują w badanej zbiorowości z wysokim poziomem satysfakcji z zamieszkiwania i identyfikacji lokalnej (średnia IIL = 3,69; 74% ocen zadowolenia). Współwystępowanie wysokiej mobilności i wysokiej identyfikacji lokalnej może być interpretowane dwojako. (I tu dochodzimy do kwestii ryzyka związanego z planowaną decyzją administracyjną.) Z jednej strony dane nie wskazują na automatyczną erozję więzi lokalnych w warunkach intensywnych powiązań z miastem. Może to sugerować, że decyzja administracyjna sankcjonująca niejako stan faktyczny „nie nie zmieni”, to znaczy **nie naruszy satysfakcji z miejsca zamieszkiwania ani identyfikacji lokalnej**.

Z drugiej jednak strony równie uprawniona jest interpretacja, zgodnie z którą wysoki poziom satysfakcji z zamieszkiwania na wsi wynika z wyraźnego rozdzielenia funkcji: miasto pełni rolę przestrzeni pracy i obowiązków, natomiast wieś – przestrzeni zamieszkania, spokoju i wycofania z presji życia miejskiego. W tym ujęciu zachowanie odrębności administracyjnej i symbolicznej **może być jednym z warunków** utrzymania obecnego poziomu zadowolenia i identyfikacji lokalnej

Interpretacje te zostały zestawione w Ramce analitycznej.

Ramka analityczna

Mobilność, integracja funkcjonalna a więź lokalna – dwie możliwe interpretacje

dane empiryczne → współwystępowanie bardzo wysokiej mobilności przestrzennej mieszkańców Rokitek i Bałdowa oraz integracji funkcjonalnej z miastem i wysokiego poziomu satysfakcji z zamieszkania oraz identyfikacji lokalnej

Możliwość interpretacji na dwa sposoby, niewykluczające się wzajemnie, akcent na odmiennych mechanizmach społeczno-przestrzennych

Interpretacja A – współwystępowanie mobilności i zakorzenienia.

Wysoka mobilność i silne powiązania funkcjonalne z miastem nie prowadzą automatycznie do erozji więzi lokalnych. Mieszkańcy funkcjonują równolegle w dwóch porządkach: miejskim (praca, usługi, instytucje) oraz lokalnym (zamieszkanie, bezpieczeństwo, sąsiedztwo). Porządki te są względnie niezależne. Mobilność i integracja funkcjonalna oraz identyfikacja lokalna **nie są zjawiskami konkurencyjnymi, lecz współlistniejącymi** → możliwość zmian administracyjnych bez natychmiastowej dezintegracji społecznej.

Interpretacja B – wieś jako przestrzeń kompensacyjna wobec miasta („hipoteza azylu”).

Wysoki poziom satysfakcji i identyfikacji lokalnej jest możliwy właśnie dlatego, że miejsce zamieszkania pozostaje odrębne od miasta. Wieś pełni funkcję przestrzeni wycofania z presji pracy, intensywności relacji zawodowych i instytucjonalnych oraz tempa życia miejskiego. W tym ujęciu **rozdzielenie funkcji**: miasto jako przestrzeń aktywności, a wieś jako przestrzeń zamieszkania i spokoju, może stanowić **istotny warunek** utrzymania wysokiego poziomu zadowolenia z życia lokalnego. Administracyjna integracja wsi i miasta nie musi osłabić więzi lokalnych **sama w sobie, ale może to zrobić**, jeśli naruszy funkcję wsi jako przestrzeni odrębnej od miasta.

Zmiana administracyjna → zagrożenie „azylu”⁷⁷.

⁷⁷ Warto zauważyć, że „hipoteza azylu” jeśli była słuszna przynajmniej w odniesieniu do części badanych mogłaby wyjaśniać tę część sprzeciwu wobec planów przyłączenia, która niekoniecznie jest tłumaczona „motywacją tożsamościową”.

Dane empiryczne nie pozwalają jednoznacznie rozstrzygnąć, która z interpretacji ma charakter dominujący. Wskazują jednak, że ewentualne zmiany administracyjne mogą mieć odmienne konsekwencje w zależności od tego, czy naruszają funkcjonalną i symboliczną odrębność wsi jako przestrzeni zamieszkania.

Argumenty „przeciwko” przyłączeniu.

Istotnym ryzykiem jest **przewaga sprzeciwu wobec przyłączenia oraz jego zakorzeniony charakter**. Po korekcie wagowej 44–45% mieszkańców sprzeciwia się inkorporacji, przy czym znaczna część tej grupy wyraża sprzeciw zdecydowany. Sprzeciw ten jest szczególnie silny w Rokitkach oraz wśród osób silnie identyfikujących się z miejscowością, aktywnych społecznie i dłużej w niej zamieszkujących. Oznacza to, że nie jest to opór marginalny ani doraźny, lecz osadzony w względnie trwałych cechach biograficznych i tożsamościowych.

Kolejnym ryzykiem identyfikowanym w danych jest **możliwe osłabienie lokalnej sprawczości i zaufania instytucjonalnego**. Już obecnie poczucie wpływu na sprawy lokalne jest wyraźnie podzielone, a wśród przeciwników przyłączenia dominują obawy przed marginalizacją sołectw, oddaleniem procesów decyzyjnych od mieszkańców oraz utratą realnego wpływu na najbliższe otoczenie. W Bałdowie szczególnie silnie obecne jest przekonanie o konieczności „załatwiania spraw po znajomości”, co może wzmacniać nieufność wobec większych, bardziej złożonych struktur administracyjnych.

Bardzo istotne są także **obawy finansowe i jakościowe**, które w percepcji mieszkańców mają charakter bardziej pewny i trwały niż potencjalne korzyści. Najczęściej wskazywane wady to wzrost podatków i opłat, wzrost kosztów życia, urbanizacja, hałas, zwiększony ruch oraz utrata spokoju, zieleni i wiejskiego charakteru miejscowości. W tym sensie bilans kosztów i zysków jest oceniany asymetrycznie: koszty są postrzegane jako bezpośrednie i nieodwracalne, korzyści – jako warunkowe i odłożone w czasie.

Dodatkowym czynnikiem ryzyka jest **rola aktywności społecznej jako potencjalnego źródła oporu**. Najbardziej zaangażowana grupa mieszkańców (ok. 11%), łącząca wysoką identyfikację lokalną z wysoką aktywnością społeczną, to jednocześnie grupa najczęściej artykułująca sprzeciw wobec przyłączenia. Oznacza to, że aktywność obywatelska nie musi sprzyjać akceptacji integracji administracyjnej, lecz może wzmacniać mobilizację obronną i zdolność do długotrwałego konfliktu lokalnego.

Wreszcie, dane pokazują **niejednorodność społeczną Rokitek i Bąldowa**. Miejscowości te różnią się poziomem satysfakcji, zaufania, zainteresowania polityką lokalną, ocen instytucji oraz strukturą postaw wobec Tczewa. W praktyce oznacza to, że jednolite rozwiązanie administracyjne może nie odpowiadać zróżnicowanym lokalnym konfiguracjom interesów i tożsamości.

Zestawienie argumentów „za” i „przeciw” pokazuje, że ewentualne przyłączenie Rokitek i Bąldowa do Tczewa nie jest prostą alternatywą „korzyści versus straty”. Dane empiryczne ujawniają **napięcie między wysokim stopniem integracji funkcjonalnej a silnym zakorzenieniem lokalnym i obawami o utratę sprawczości**. Kluczowe wydaje się to, że potencjalne ryzyka społeczne nie wynikają z samego faktu zmiany granic administracyjnych, lecz z **sposobu jej przeprowadzenia** oraz z tego, czy proces ten będzie w stanie pogodzić usprawnienia funkcjonalne z ochroną lokalnej tożsamości, podmiotowości i jakości życia mieszkańców.

Literatura

- Babbie Earl (2003) *Badanie społeczne w praktyce*, Warszawa: PWN
- CBOS (2023) *Zadowolenie z życia w roku 2023 Raport* (BS/1/2014) ; dostępne na stronie internetowej http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2024/K_006_24.PDF
- CBOS (2024) *Zaufanie społeczne. Komunikat z badań*; dostępne na stronie internetowej http://cbos.pl/SPISKOM.POL/2024/K_040_24.PDF
- Creswell John (2013) *Projektowanie badań naukowych. Metody jakościowe, ilościowe i mieszane* Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego
- panelariadna.pl/news/czy-polacy-angazuja-sie-w-wolontariat
- Rybicki Paweł (1979) *Struktura społecznego świata* Warszawa: PWN
- Schuman Howard (2013) *Metoda i znaczenie w badaniach sondażowych*, Warszawa: Oficyna Naukowa
- Stan i zróżnicowanie kultury wsi i małych miast w Polsce* (2011), Bukraba-Rylska Izabella, Burszta Wojciech J. (red.) Warszawa: Narodowe Centrum Kultury
- stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5490/3/9/1/dzialalnosc_stowarzyszen_i_innych_organizacji_spolecznych..._w_2020_r.-wyniki_wstepne.pdf
- Starosta Paweł (1995) *Poza metropolią. Wiejskie i małomiasteczkowe zbiorowości lokalne a wzory porządku makrospołecznego*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
- Szreder Mirosław (2004) *Metody i techniki sondażowych badań opinii*, Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne
- Turowski Jan (1993) *Socjologia. Małe struktury społeczne* Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL

Aneks: kwestionariusz ankiety

Nr respondenta:

--	--	--	--	--	--

Nr ankietera:

--	--	--	--

ANKIETA T_12_2025

Szanowna Pani! Szanowny Panie!

Nazywam się _____ i jestem ankieterem z ramienia Spółki Celowej OPEN UP sp. z o.o. Uniwersytetu Pomorskiego w Słupsku. Obecnie prowadzimy badania socjologiczne wśród mieszkańców gminy. Interesują nas ich opinie dotyczące ich miejscowości, ich życia i ich problemów. Wszystkie Pani/Pana wypowiedzi zostaną potraktowane jako materiał poufny i nie trafią do nikogo spoza zespołu badawczego a prezentowane będą jedynie w zbiorczych zestawieniach statystycznych. Chcielibyśmy Panią/Pana prosić o wzięcie udziału w naszej ankiecie i szczerą odpowiedź na zadane pytania.

Dziękujemy

*Zespół
Badawczy*

1. Proszę powiedzieć, czy ogólnie rzecz biorąc, jest Pan(i) zadowolony(a) z zamieszkiwania w? (Ankieter: wpisać nazwę miejscowości)	1. jestem bardzo zadowolony(a) 2. jestem raczej zadowolony(a) 3. trudno powiedzieć 4. jestem raczej niezadowolony(a) 5. jestem bardzo niezadowolony(a)
---	---

2. Które z poniższych określeń najlepiej oddaje Pana(i) stosunek do miejscowości, w której Pan(i) mieszka? Proszę wybrać tylko jedna z nich. (Ankieter: wręczyć respondentowi KARTĘ 1 i odczytać wszystkie możliwości) 1. Tu każdy ma wszystko, co najlepsze 2. Tu czuję się jak u siebie, a w większej miejscowości raczej obco. 3. Tu można sobie jakoś radzić, przykładowo: nawet ogród ułatwia życie. 4. Nie ma tu rozrywek, ale zawsze można po to dojechać do większej miejscowości. 5. Teraz wszędzie jest coraz trudniej, co za różnica gdzie się mieszka. 6. Tu jest życie i praca tylko dla pewnych grup ludności, i tym jest tu dobrze. 7. Życie jest tu mniej ciekawe. 8. Większa miejscowość daje jakieś perspektywy, tu człowiek się marnuje. 9. Mam dość tej dziury.
--

3. Gdyby miał Pan(i) taką możliwość, czy wyprowadził(a)by się Pan(i) na stałe z (Ankieter: wpisać nazwę miejscowości)	1. tak 2. nie-----→przejsć do pyt. 5 (tego nie czytamy) 3. trudno powiedzieć -----→przejsć do pyt. 5
---	---

4. Gdzie chciałby Pan(i) wtedy zamieszkać?	Ankieter: dopytać starannie – w przypadku wskazania zagranicy zanotować kraj i ewentualnie miejscowość.
---	---

5. Proszę powiedzieć, w jakim stopniu poniższe sformułowania odpowiadają Pana(i) odczuciom w stosunku do (.....): (Ankieter: wpisać nazwę miejscowości i przeczytać skalę z tabeli, co jakiś czas ją przypominać)

	zdecydowanie się nie zgadzam	raczej się nie zgadzam	trudno powiedzieć	raczej się zgadzam	zdecydowanie się zgadzam
1) Na ludzi, którzy tu mieszkają, można na ogół liczyć.	1	2	3	4	5
2) Sprawy, którymi się interesują ludzie mieszkający wokół mnie, tak naprawdę mało mnie obchodzą.	1	2	3	4	5
3) Czuję się tu zakorzeniony(a).	1	2	3	4	5
4) Mam poczucie, że w tej miejscowości jestem w stanie coś zmienić na lepsze.	1	2	3	4	5
5) Tutaj czuję się bezpiecznie	1	2	3	4	5
6) Tak naprawdę czuję się tu obco	1	2	3	4	5
7) Jestem dumny(a) z tego miejsca, w którym mieszkam.	1	2	3	4	5
8) Najlepiej by było, gdyby wieś, w której mieszkam została włączona do Tczewa.	1	2	3	4	5
9). Bardziej czuję się związany z miastem Tczewem niż gminą wiejską.	1	2	3	4	5
10) Ważne jest, aby wieś, w której mieszkam była niezależna od miasta Tczewa.	1	2	3	4	5
11) Nie ma większego znaczenia czy wieś, w której mieszkam należy do gminy wiejskiej, czy do miasta Tczewa.	1	2	3	4	5

6. Jak często zdarza się Panu(i) wyjeżdżać poza miejscowość zamieszkania? (Ankieter: zaznaczyć tylko **jedną** odpowiedź):

1. codziennie/kilka razy w tygodniu
2. kilka razy w miesiącu
3. mniej więcej raz na miesiąc
4. raz, albo kilka razy w roku
5. rzadziej
6. praktycznie wcale

7. Co jest najczęstszym powodem takich wyjazdów? (Ankieter: zaznaczyć *nie więcej niż dwie* odpowiedzi):

1. praca/szkoła
2. zakupy
3. spotkania i uroczystości rodzinne
4. załatwianie spraw w urzędach
5. wizyty u lekarzy
6. wyjazdy na koncerty, do kina, itp.
7. inne

jakie?.....

8. A jak często zdarza się Panu(i) przyjeżdżać do Tczewa? (Ankieter: zaznaczyć tylko *jedną* odpowiedź):

1. codziennie/kilka razy w tygodniu
2. kilka razy w miesiącu
3. mniej więcej raz na miesiąc
4. raz, albo kilka razy w roku
5. rzadziej
6. praktycznie wcale

9. Co jest najczęstszym powodem przyjazdów do Tczewa? (Ankieter: zaznaczyć *nie więcej niż dwie* odpowiedzi)

1. jestem tam tylko przejazdem
2. praca/szkoła
3. zakupy
4. spotkania i uroczystości rodzinne
5. załatwianie spraw w urzędach
6. wizyty u lekarzy
7. wyjazdy na koncerty, do kina, itp.
8. inne

jakie?.....

10. Czy Pana(i) rodzina/krewni mieszkają w Tczewie?

1. tak
2. nie

11. Czy Pana(i) dzieci chodzą do żłobka w Tczewie?

1. tak
2. nie
3. *nie dotyczy* – nie mam dzieci/dzieci w tym wieku

12. Czy Pana(i) dzieci chodzą do przedszkola lub uczą się w Tczewie?

4. tak
5. nie
6. *nie dotyczy* – nie mam dzieci/dzieci w tym wieku

13. Gdzie Pana(i) dzieci korzystają z zajęć pozalekcyjnych?

1. w miejscowości zamieszkania (..... Ankieter: wpisać nazwę miejscowości)
2. w Tczewie
3. nigdzie nie korzystają
4. *nie dotyczy* – nie mam dzieci/dzieci w tym wieku

14. Czy pracuje Pan(i) w Tczewie?

1. tak
2. nie
3. trudno powiedzieć, czasami (Ankieter: tego nie czytamy)

15. Czy inni członkowie Pana(i) gospodarstwa domowego pracują w Tczewie?

1. tak
2. nie

16. W jakiej miejscowości najchętniej spędza Pan(i) czas wolny:

1. w miejscowości zamieszkania
2. w Tczewie
3. w innej miejscowości (jakiej?.....).

17. W jakiej miejscowości poza..... (Ankieter: wpisać nazwę miejscowości zamieszkania respondenta) i Tczewem najczęściej Pan(i) bywa?
(Ankieter: wpisać nazwę podaną przez respondenta)

Jest to:

18. W jakiej miejscowości znajdują się groby Pana(i) bliskich?

(Ankieter: wpisać nazwę podaną przez respondenta)

Jest to:

19. Jedni ludzie utrzymują szerokie kontakty towarzyskie, inni nie mają takiej potrzeby. Ile osób określiłby(aby) Pan(i) mianem PRZYJACIÓŁ ALBO BARDZO DOBRYCH ZNAJOMYCH (Z KTÓRYMI SPĘDZA PAN(I) WOLNY CZAS, ZAPRASZA DO DOMU, ITP.) spośród...

	liczba
1. osób mieszkających w tej samej miejscowości?	
2. osób mieszkających w Tczewie?	
3. osób mieszkających w gminie poza..... (Ankieter: wpisać nazwę miejscowości zamieszkania respondenta)?	
4. osób mieszkających poza gminą?	

20. Czy bliscy znajomi z tej samej miejscowości to znajomi...

	Pyt. 20		Pyt. 21		Pyt. 22		Pyt. 23	
	tak	nie	tak	nie	tak	nie	tak	nie
1. Z pracy/ze szkoły.	1	2	1	2	1	2	1	2
2. Sąsiedzi.	1	2						
3. Znajomi ze wspólnej organizacji.	1	2	1	2	1	2	1	2
4. Znajomi, którzy mają takie samo hobby.	1	2	1	2	1	2	1	2
5. Z kościoła.	1	2	1	2	1	2	1	2
6. Dawni koledzy ze szkoły/ze studiów.	1	2	1	2	1	2	1	2
7. Inne:(jakie?).....	1	2						
7. Inne:(jakie?).....			1	2				
7. Inne:(jakie?).....					1	2		
7. Inne: (jakie?).....							1	2

21. A jeśli chodzi o znajomych z Tczewa, to są znajomi...

(Ankieter: odpowiedź odnotować w odpowiednich kolumnach tabeli pod pytaniem 20)

22. A jeśli chodzi o znajomych z gminy, ale spoza miejscowości zamieszkania, to są znajomi...

(Ankieter: odpowiedź odnotować w odpowiednich kolumnach tabeli pod pytaniem 20)

23. Jeszcze chcielibyśmy się dowiedzieć, czy bliscy znajomi spoza gminy, to są znajomi...

(Ankieter: odpowiedź odnotować w odpowiednich kolumnach tabeli pod pytaniem 20)

24. Jak na ogół układają się Pana(i) stosunki z sąsiadami? (Ankieter: zaznaczyć tylko jedną odpowiedź):

1. bardzo dobrze
2. dobrze
3. tak sobie, różnie bywa
4. źle
5. bardzo źle
6. trudno powiedzieć (Ankieter: tego nie czytamy)

25. Czy w razie pilnej potrzeby byłby(byłaby) Pan(i) w stanie pożyczyć od rodziny i znajomych w miejscowości zamieszkania potrzebną kwotę pieniędzy?

1. zdecydowanie tak
2. raczej tak
3. trudno powiedzieć
4. raczej nie
5. zdecydowanie nie

26. Ogólnie rzecz biorąc, czy uważa Pan(i), że można ufać większości ludzi, czy też sądzi, że w postępowaniu z ludźmi ostrożności nigdy za wiele?	1. Większości ludzi można ufać 2. Ostrożności nigdy za wiele 3. Trudno powiedzieć
--	---

27. Poniżej przedstawione są pary przeciwstawnych opinii. Proszę wybrać z każdej pary tę opinię (tylko jedną), która jest bliższa Pana(i) poglądom. (Ankieter: wręczyć respondentowi KARTĘ 2)

1.

A. Człowiek taki jak ja ma niewielki wpływ na to, co się w tej miejscowości dzieje.	B. Większość spraw ważnych dla mieszkańców tej miejscowości jesteśmy w stanie rozstrzygnąć we własnym zakresie.
---	---

2.

A. Tutejsi działacze i politycy nie przejmują się tym, co myślą tacy ludzie jak ja.	B. Lokalni politycy i działacze dość dobrze znają i rozumieją poglądy ludzi takich jak ja.
---	--

3.

A. Znajomości i nieformalne kontakty to najlepszy sposób na załatwienie spraw w tutejszych urzędach i instytucjach.	B. Mówienie, że nic nie da się załatwić bez nieformalnych kontaktów w lokalnych urzędach i instytucjach to przesada.
---	--

28. Czy obecnie lub w ciągu ostatniego roku:		tak	do ilu?	nie	trudno powiedzieć																																																																																	
1) Należał(a) Pan(i) do jakichś organizacji lub stowarzyszeń (fundacji, klubów, grup wspólnie działających, wspólnot, itp.)?		1		2	3																																																																																	
do jakich? (Ankieter: zadać pytanie, gdy w podpunkcie 1 odpowiedź „tak”)	a) były to: (Ankieter: nie czytać, przyporządkować do poniższych typów, w razie potrzeby dopytać, możliwy jest wybór wielokrotny, zapytać o nazwy i zapisać je w wolnym miejscu zaznaczając jaki to jest typ organizacji) <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Typ organizacji/institucji</th> <th>Siedziba organizacji/institucji</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>1.</td><td>Organizacje działające na rzecz szkolnictwa, oświaty, np. komitet rodzicielski/rada rodziców</td><td></td></tr> <tr><td>2.</td><td>Organizacje działające na rzecz szkolnictwa, oświaty, np. fundacja szkolna, STO, itp.</td><td></td></tr> <tr><td>3.</td><td>Związki zawodowe</td><td></td></tr> <tr><td>4.</td><td>Organizacje sportowe (związki, kluby, stowarzyszenia)</td><td></td></tr> <tr><td>5.</td><td>Organizacje, ruchy religijne, wspólnoty parafialne</td><td></td></tr> <tr><td>6.</td><td>Ochotnicza Straż Pożarna</td><td></td></tr> <tr><td>7.</td><td>Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe</td><td></td></tr> <tr><td>8.</td><td>Organizacje młodzieżowe: harcerstwo</td><td></td></tr> <tr><td>9.</td><td>Organizacje młodzieżowe: np. związki i stowarzyszenia studenckie, kluby młodzieżowe</td><td></td></tr> <tr><td>10.</td><td>Organizacje charytatywne działające na rzecz osób potrzebujących, dzieci, ubogich, bezdomnych, chorych, niepełnosprawnych, ofiar klęsk żywiołowych, ofiar wojny, itp.</td><td></td></tr> <tr><td>11.</td><td>Organizacje emerytów, kluby seniorów</td><td></td></tr> <tr><td>12.</td><td>Organizacje na rzecz ochrony środowiska naturalnego</td><td></td></tr> <tr><td>13.</td><td>Organizacje, stowarzyszenia artystyczne, chór</td><td></td></tr> <tr><td>14.</td><td>Organizacje, stowarzyszenia artystyczne, orkiestra/zespół muzyczny</td><td></td></tr> <tr><td>15.</td><td>Organizacje, stowarzyszenia artystyczne, zespół taneczny</td><td></td></tr> <tr><td>16.</td><td>Organizacje, stowarzyszenia artystyczne, zespół teatralny</td><td></td></tr> <tr><td>17.</td><td>Organizacje wspierające placówki służby zdrowia</td><td></td></tr> <tr><td>18.</td><td>Organizacje samopomocowe, np. stowarzyszenia osób niepełnosprawnych, samotnych ojców, AA, bezrobotnych</td><td></td></tr> <tr><td>19.</td><td>Organizacje kombatanatów, weteranów, ofiar wojen</td><td></td></tr> <tr><td>20.</td><td>Komitety starające się załatwienie konkretnej sprawy, grupy protestu</td><td></td></tr> <tr><td>21.</td><td>Samorządy gminne, powiatowe, wojewódzkie</td><td></td></tr> <tr><td>22.</td><td>Stowarzyszenia miłośników miejscowości, ochrona zabytków, rozwój kultury regionalnej</td><td></td></tr> <tr><td>23.</td><td>Stowarzyszenia miłośników regionu</td><td></td></tr> <tr><td>24.</td><td>Organizacje kobiece, np. koła gospodyń wiejskich, stowarzyszenie amatezek</td><td></td></tr> <tr><td>25.</td><td>Partie polityczne</td><td></td></tr> <tr><td>26.</td><td>Innego typu (jakie?).....</td><td></td></tr> </tbody> </table> (tego nie czytamy b) nie pamiętam						Typ organizacji/institucji	Siedziba organizacji/institucji	1.	Organizacje działające na rzecz szkolnictwa, oświaty, np. komitet rodzicielski/rada rodziców		2.	Organizacje działające na rzecz szkolnictwa, oświaty, np. fundacja szkolna, STO, itp.		3.	Związki zawodowe		4.	Organizacje sportowe (związki, kluby, stowarzyszenia)		5.	Organizacje, ruchy religijne, wspólnoty parafialne		6.	Ochotnicza Straż Pożarna		7.	Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe		8.	Organizacje młodzieżowe: harcerstwo		9.	Organizacje młodzieżowe: np. związki i stowarzyszenia studenckie, kluby młodzieżowe		10.	Organizacje charytatywne działające na rzecz osób potrzebujących, dzieci, ubogich, bezdomnych, chorych, niepełnosprawnych, ofiar klęsk żywiołowych, ofiar wojny, itp.		11.	Organizacje emerytów, kluby seniorów		12.	Organizacje na rzecz ochrony środowiska naturalnego		13.	Organizacje, stowarzyszenia artystyczne, chór		14.	Organizacje, stowarzyszenia artystyczne, orkiestra/zespół muzyczny		15.	Organizacje, stowarzyszenia artystyczne, zespół taneczny		16.	Organizacje, stowarzyszenia artystyczne, zespół teatralny		17.	Organizacje wspierające placówki służby zdrowia		18.	Organizacje samopomocowe, np. stowarzyszenia osób niepełnosprawnych, samotnych ojców, AA, bezrobotnych		19.	Organizacje kombatanatów, weteranów, ofiar wojen		20.	Komitety starające się załatwienie konkretnej sprawy, grupy protestu		21.	Samorządy gminne, powiatowe, wojewódzkie		22.	Stowarzyszenia miłośników miejscowości, ochrona zabytków, rozwój kultury regionalnej		23.	Stowarzyszenia miłośników regionu		24.	Organizacje kobiece, np. koła gospodyń wiejskich, stowarzyszenie amatezek		25.	Partie polityczne		26.	Innego typu (jakie?).....	
	Typ organizacji/institucji	Siedziba organizacji/institucji																																																																																				
1.	Organizacje działające na rzecz szkolnictwa, oświaty, np. komitet rodzicielski/rada rodziców																																																																																					
2.	Organizacje działające na rzecz szkolnictwa, oświaty, np. fundacja szkolna, STO, itp.																																																																																					
3.	Związki zawodowe																																																																																					
4.	Organizacje sportowe (związki, kluby, stowarzyszenia)																																																																																					
5.	Organizacje, ruchy religijne, wspólnoty parafialne																																																																																					
6.	Ochotnicza Straż Pożarna																																																																																					
7.	Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe																																																																																					
8.	Organizacje młodzieżowe: harcerstwo																																																																																					
9.	Organizacje młodzieżowe: np. związki i stowarzyszenia studenckie, kluby młodzieżowe																																																																																					
10.	Organizacje charytatywne działające na rzecz osób potrzebujących, dzieci, ubogich, bezdomnych, chorych, niepełnosprawnych, ofiar klęsk żywiołowych, ofiar wojny, itp.																																																																																					
11.	Organizacje emerytów, kluby seniorów																																																																																					
12.	Organizacje na rzecz ochrony środowiska naturalnego																																																																																					
13.	Organizacje, stowarzyszenia artystyczne, chór																																																																																					
14.	Organizacje, stowarzyszenia artystyczne, orkiestra/zespół muzyczny																																																																																					
15.	Organizacje, stowarzyszenia artystyczne, zespół taneczny																																																																																					
16.	Organizacje, stowarzyszenia artystyczne, zespół teatralny																																																																																					
17.	Organizacje wspierające placówki służby zdrowia																																																																																					
18.	Organizacje samopomocowe, np. stowarzyszenia osób niepełnosprawnych, samotnych ojców, AA, bezrobotnych																																																																																					
19.	Organizacje kombatanatów, weteranów, ofiar wojen																																																																																					
20.	Komitety starające się załatwienie konkretnej sprawy, grupy protestu																																																																																					
21.	Samorządy gminne, powiatowe, wojewódzkie																																																																																					
22.	Stowarzyszenia miłośników miejscowości, ochrona zabytków, rozwój kultury regionalnej																																																																																					
23.	Stowarzyszenia miłośników regionu																																																																																					
24.	Organizacje kobiece, np. koła gospodyń wiejskich, stowarzyszenie amatezek																																																																																					
25.	Partie polityczne																																																																																					
26.	Innego typu (jakie?).....																																																																																					
29. Czy obecnie lub w ciągu ostatniego roku:		tak	do ilu? /ile razy?	nie	trudno powiedzieć																																																																																	
2) Pełnił(a) Pan(i) funkcje kierownicze w organizacjach lub stowarzyszeniach?		1		2	3																																																																																	
3) Organizował(a) Pan(i) jakieś zebranie?		1		2	3																																																																																	
4) Brał(a) Pan(i) udział w jakichś zebraniach?		1		2	3																																																																																	
5) Zabierał(a) Pan(i) głos na zebraniach?		1		2	3																																																																																	
6) Pracował(a) Pan(i) dobrowolnie i nieodpłatnie na rzecz innych (spoza rodziny) lub dla społeczności?		1		2	3																																																																																	
7) Interweniował(a) w imieniu mieszkańców w urzędach i u władz lokalnych?		1		2	3																																																																																	

30. Czy w ciągu ostatnich 6 miesięcy uczestniczył(a) Pan(i) w którymś ze wskazanych wydarzeń w gminie wiejskiej Tczew? <i>(Ankieter: upewnić się, że chodzi o wydarzenia POZA MIASTEM TCZEW)</i>	1. Festynie/jarmarku 2. Koncercie/przedstawieniu 3. Spotkaniu z radnym 4. Spotkaniu z wójtem gminy 5. Spotkaniu z politykiem/kandydatem na radnego/ wójta/posła/senatora/prezydenta (urzędnikiem) szczebla wojewódzkiego, krajowego 6. Innym (<i>jakim?</i>).....
31. Czy w ciągu ostatnich 6 miesięcy uczestniczył(a) Pan(i) w którymś ze wskazanych wydarzeń w Tczewie?	1. Festynie/jarmarku 2. Koncercie/przedstawieniu 3. Spotkaniu z radnym 4. Spotkaniu z prezydentem miasta 5. Spotkaniu z politykiem/kandydatem na radnego/prezydenta miasta/ posła/senatora/prezydenta (urzędnikiem) szczebla wojewódzkiego, krajowego 6. Innym (<i>jakim?</i>).....
32. Czy w ciągu ostatnich 6 miesięcy uczestniczył(a) Pan(i) w jakichś działaniach podjętych przez mieszkańców na rzecz miejscowości zamieszkania?	1. nie 2. tak (<i>jakich?</i>).....
33. Czy – ogólnie rzecz biorąc – interesuje się Pan(i) działaniami władz gminy wiejskiej Tczew?	1. Bardzo się tym interesuję 2. Trochę się interesuję 3. Trudno powiedzieć 4. Mało się tym interesuję 5. Nie interesuję się tym w ogóle
34. Czy – ogólnie rzecz biorąc – interesuje się Pan(i) działaniami władz miasta Tczewa?	1. Bardzo się tym interesuję 2. Trochę się interesuję 3. Trudno powiedzieć 4. Mało się tym interesuję 5. Nie interesuję się tym w ogóle
35. Jak – ogólnie rzecz biorąc – ocenia Pan(i) działania władz gminy wiejskiej Tczew?	1. Bardzo dobrze. 2. Raczej dobrze 3. Trudno powiedzieć 4. Raczej źle 5. Bardzo źle
36. Jak – ogólnie rzecz biorąc – ocenia Pan(i) działania władz miasta Tczewa?	1. Bardzo dobrze. 2. Raczej dobrze 3. Trudno powiedzieć 4. Raczej źle 5. Bardzo źle

37. A jak ocenia Pan(i) działania wójta gminy wiejskiej Tczew?	1. Bardzo dobrze. 2. Raczej dobrze 3. Trudno powiedzieć 4. Raczej źle 5. Bardzo źle
38. A jak ocenia Pan(i) działania Prezydenta miasta Tczewa?	1. Bardzo dobrze. 2. Raczej dobrze 3. Trudno powiedzieć 4. Raczej źle 5. Bardzo źle
39. Czy głosował(a) Pan(i) w ostatnich wyborach samorządowych ?	1. Tak. 2. Nie 3. Trudno powiedzieć, nie pamiętam <i>(Ankieter: tego nie czytamy)</i>
40. Ostatnio pojawiają się pomysły włączenia Pana(i) miejscowości zamieszkania do miasta Tczew. Jaki jest Pana(i) stosunek do takiego rozwiązania?	1. Zdecydowanie popieram 2. Raczej popieram 3. Jest mi to obojętne 4. Raczej jestem temu przeciwny(a) 5. Jestem zdecydowanie temu przeciwny(a)
41. Jakie byłyby Pana(i) zdaniem zalety takiego rozwiązania? <i>(Ankieter: dopytać starannie)</i> 1. 2. 3.	
42. A jakie wady? <i>(Ankieter: dopytać starannie)</i> 1. 2. 3.	

Na koniec prosimy o podanie informacji potrzebnych do statystycznego opracowania ankiety.

M1. Płeć respondenta (tego nie czytamy)	1. kobieta 2. mężczyzna
M2. Proszę podać swój rok urodzenia	(Ankieter: wpisać)
M3. Miejsce zamieszkania	1. Bałdowo i Knybawa 2. Czatkowy 3. Czarlin 4. Rokitki 5. Śliwiny 6. Tczewskie Łąki 7. Zajączkowo 8. inne
M4. Ile lat mieszka Pan(i) w tej miejscowości?	liczba lat
M5. Gdzie mieszkał(a) Pan(i) przed osiedleniem się w tej miejscowości?	1. nie dotyczy, mieszkam tu od urodzenia 2. (Ankieter: wpisać nazwę miejscowości)
M6. Jaki jest Pan(i) stan cywilny?	1. kawaler/panna 2. żonaty/zamężna/konkubinat 3. rozwiedziony(a)/w separacji 4. wdowiec/wdowa
M7. Jakiego jest Pana(i) wykształcenie	1. podstawowe lub niepełne podstawowe 2. zasadnicze zawodowe 3. średnie 4. wyższe licencjackie 5. wyższe magisterskie (lub odpowiednik)
M8. Ile osób razem z Panem(ią) liczy Pana(i) gospodarstwo domowe?	liczba osób
M9. Ile posiada Pan (i) dzieci?	liczba dzieci (Ankieter: brak dzieci – wpisać „0”)
M10. A ile z nich jest obecnie na Pan (i) utrzymaniu?	liczba dzieci (Ankieter: brak dzieci na utrzymaniu – wpisać „0”)

M9. Czy pracuje Pan(i) zawodowo?	1. tak 2. nie														
M10. Do jakiej grupy społeczno-zawodowej Pana(i) należy	<table border="0"> <tr> <td>1. wyżsi urzędnicy i kierownicy firm</td> <td>8. pracownicy usług i sprzedawcy</td> </tr> <tr> <td>2. wolne zawody, specjaliści z wyższym wykształceniem</td> <td>9. wojsko, policja, straż pożarna</td> </tr> <tr> <td>3. prywatni przedsiębiorcy</td> <td>10. gospodynie domowe</td> </tr> <tr> <td>4. rolnicy i rybacy</td> <td>11. emeryci</td> </tr> <tr> <td>5. robotnicy niewykwalifikowani</td> <td>12. renciści</td> </tr> <tr> <td>6. robotnicy wykwalifikowani</td> <td>13. uczniowie i studenci</td> </tr> <tr> <td>7. pracownicy administracyjno-biurowi</td> <td>14. bezrobotni</td> </tr> </table>	1. wyżsi urzędnicy i kierownicy firm	8. pracownicy usług i sprzedawcy	2. wolne zawody, specjaliści z wyższym wykształceniem	9. wojsko, policja, straż pożarna	3. prywatni przedsiębiorcy	10. gospodynie domowe	4. rolnicy i rybacy	11. emeryci	5. robotnicy niewykwalifikowani	12. renciści	6. robotnicy wykwalifikowani	13. uczniowie i studenci	7. pracownicy administracyjno-biurowi	14. bezrobotni
1. wyżsi urzędnicy i kierownicy firm	8. pracownicy usług i sprzedawcy														
2. wolne zawody, specjaliści z wyższym wykształceniem	9. wojsko, policja, straż pożarna														
3. prywatni przedsiębiorcy	10. gospodynie domowe														
4. rolnicy i rybacy	11. emeryci														
5. robotnicy niewykwalifikowani	12. renciści														
6. robotnicy wykwalifikowani	13. uczniowie i studenci														
7. pracownicy administracyjno-biurowi	14. bezrobotni														

M11. Jak Pan(i) ocenia własną (swojej rodziny) sytuację materialną?	1. żyjemy bardzo biednie – nie starcza nawet na podstawowe potrzeby 2. żyjemy skromnie – musimy na co dzień bardzo oszczędnie gospodarować 3. żyjemy średnio – starcza nam na co dzień, ale musimy oszczędzać na poważniejsze zakupy (np. pralkę, lodówkę, TV) 4. żyjemy dobrze – starcza nam na wiele bez specjalnego oszczędzania 5. żyjemy bardzo dobrze – możemy pozwolić sobie na pewien luksus
--	--

Obowiązkiem ankietera jest poprosić respondenta PO ZAKOŃCZENIU WYWIADU o podanie możliwości kontaktu z respondentem (telefon, mail). Należy wyjaśnić, że dane te służą jedynie kontroli pracy ankieterów. INFORMACJE TE NALEŻY ZAPISAĆ NA ODRĘBNEJ KARTCE WRAZ Z NUMEREM RESPONDENTA – NIE MOŻNA ICH ZAPISYWAĆ NA KWESTIONARIUSZU.

Data wywiadu :.....

Czas wywiadu:.....minut.

Podpis ankietera:.....

Aneks metodologiczny 1

Indeks Identyfikacji Lokalnej (IIL) – konstrukcja i właściwości metodologiczne

Indeks Identyfikacji Lokalnej (IIL) został skonstruowany w celu syntetycznego pomiaru stopnia emocjonalnego, społecznego i normatywnego związku respondentów z miejscem zamieszkania (Rokitki/Bałdowo). Indeks opiera się na zestawie siedmiu twierdzeń kwestionariuszowych (v7–v13), odnoszących się do kluczowych wymiarów identyfikacji lokalnej.

Do konstrukcji indeksu wykorzystano następujące pozycje:

Zmienna	Treść twierdzenia	Wymiar
v7	Na ludzi, którzy tu mieszkają, można na ogół liczyć	Zaufanie społeczne
v8	Sprawy innych ludzi mało mnie obchodzą	Identyfikacja społeczna
v9	Czuję się tu zakorzeniony(a)	Przywiązanie do miejsca
v10	Jestem w stanie coś zmienić na lepsze	Sprawczość lokalna
v11	Tutaj czuję się bezpieczny(a)	Bezpieczeństwo lokalne
v12	Czuję się tu obco	Przywiązanie do miejsca
v13	Jestem dumny(a) z tego miejsca	Identyfikacja afektywna

Pozycje v8 oraz v12, mające negatywny kierunek znaczeniowy, zostały odwrócone rekodowaniem, tak aby wyższe wartości każdej zmiennej konsekwentnie oznaczały wyższy poziom identyfikacji lokalnej.

Indeks IIL został obliczony jako średnia arytmetyczna odpowiedzi udzielonych przez respondenta na siedem wymienionych pozycji (po rekodowaniu zmiennych negatywnych). Zastosowanie średniej – zamiast sumy punktów – pozwala:

- zachować oryginalny zakres skali (1–5),
- zapewnić porównywalność wyników między respondentami,
- ograniczyć wpływ pojedynczych braków danych na wartość indeksu.

Indeks był liczony wyłącznie dla respondentów, którzy udzielili odpowiedzi na co najmniej 5 z 7 pozycji składowych. W przypadku mniejszej liczby ważnych odpowiedzi wartość indeksu była traktowana jako brak danych.

Indeks IIL przyjmuje wartości w zakresie od 1 do 5, gdzie wyższe wartości oznaczają silniejszą identyfikację lokalną. Rozkład indeksu w badanej próbie miał charakter ciągły i asymetryczny, co uzasadniało stosowanie analiz nieparametrycznych w dalszych etapach opracowania danych.

Rzetelność wewnętrzna indeksu została oceniona za pomocą współczynnika alfa Cronbacha, który osiągnął wartość wskazującą na dobrą spójność wewnętrzną skali ($\alpha = 0,72$; α standardyzowana = 0,75). Oznacza to, że poszczególne pozycje indeksu mierzą spójny konstrukt teoretyczny, jakim jest identyfikacja lokalna.

Indeks Identyfikacji Lokalnej był wykorzystywany:

- jako zmienna ciągła (w analizach korelacyjnych i testach nieparametrycznych),
- jako zmienna skategoryzowana (niska/ umiarkowana/ wysoka identyfikacja) w analizach profilowych i porównawczych,
- w połączeniu z Indekslem Aktywności Społecznej do budowy typologii mieszkańców.

Wartości indeksu przyjmują charakter porządkowo-ilościowy i umożliwiają zarówno analizy opisowe, jak i zastosowanie testów nieparametrycznych oraz korelacyjnych (np. rho Spearmana).

Uwagi interpretacyjne

Indeks IIL mierzy deklaratywną identyfikację lokalną, a nie faktyczne zachowania czy formalne zaangażowanie społeczne. Z tego względu nie należy utożsamiać jego wartości bezpośrednio z poziomem aktywności obywatelskiej. Jak pokazują analizy, identyfikacja lokalna i aktywność społeczna są ze sobą powiązane, lecz stanowią odrębne wymiary funkcjonowania społecznego, które mogą, ale nie muszą, współwystępować.

Indeks Aktywności Społecznej (IAS) – konstrukcja i właściwości metodologiczne

W celu syntetycznego ujęcia poziomu aktywności społecznej mieszkańców Rokitek i Bałdowa skonstruowano Indeks Aktywności Społecznej (IAS).

Indeks ten ma charakter sumarycznego wskaźnika addytywnego, odzwierciedlającego zakres podejmowanych przez respondentów działań o charakterze społecznym i obywatelskim w okresie objętym badaniem (aktualnie lub w ciągu ostatniego roku).

Do budowy IAS wykorzystano odpowiedzi na jedenaście pytań ankietowych dotyczących różnych form zaangażowania społecznego, obejmujących:

- (1) członkostwo w organizacjach lub stowarzyszeniach,
- (2) pełnienie funkcji kierowniczych w organizacjach,
- (3) organizowanie zebrań
- (4) udział w zebraniach
- (5) zabieranie głosu na zebraniach
- (6) dobrowolną i nieodpłatną pracę na rzecz innych lub społeczności
- (7) interwencje w imieniu mieszkańców w urzędach lub u władz lokalnych
- (8) udział w spotkaniu z radnym
- (9) udział w spotkaniu z wójtem gminy
- (10) udział w spotkaniu z politykiem lub przedstawicielem władz wyższego szczebla
- (11) udział w działaniach podejmowanych przez mieszkańców na rzecz miejscowości.

Każda z wymienionych form aktywności została zakodowana dychotomicznie (1 – działanie wystąpiło, 0 – działanie nie wystąpiło). Wartość IAS dla danego respondenta stanowi sumę punktów uzyskanych w poszczególnych pozycjach i mieści się w przedziale od 0 do 11, gdzie wyższe wartości oznaczają większą liczbę deklarowanych form aktywności społecznej.

Wszystkie składowe indeksu traktowane są równoważnie (brak wag), co oznacza, że IAS mierzy zakres aktywności, a nie jej intensywność czy częstotliwość. Indeks Aktywności Społecznej (IAS) nie był projektowany jako skala psychometryczna mierząca jednorodny konstrukt latentny, w związku z czym nie poddawano go formalnym testom rzetelności wewnętrznej (np. współczynnikowi alfa Cronbacha). Poszczególne składowe indeksu odnoszą się do zróżnicowanych form aktywności społecznej, które nie muszą współwystępować ani tworzyć spójnego wymiaru behawioralnego. Rzetelność IAS należy zatem rozumieć w sensie

operacyjnym i deskryptywnym – jako zdolność wskaźnika do porządkowania respondentów ze względu na zakres deklarowanych działań społecznych, a nie jako miarę wewnętrznej spójności postaw czy cech psychologicznych.

Rozkład IAS w badanej próbie charakteryzuje się silną prawostronną asymetrią, z wyraźną koncentracją niskich wartości. Mediana indeksu wynosi 0 punktów, co oznacza, że co najmniej połowa respondentów nie deklarowała żadnej z uwzględnionych form aktywności. W związku z tym, na potrzeby analiz porównawczych i interpretacyjnych, wprowadzono kategoryzację IAS na trzy poziomy: brak aktywności (0 punktów), niska aktywność (1–2 punkty) oraz podwyższona aktywność (3 punkty i więcej). Podział ten odpowiada empirycznemu rozkładowi indeksu ($Q1 = 0$; $Q3 = 2$) i pozwala na wyraźne oddzielenie respondentów biernych społecznie od osób deklarujących bardziej zróżnicowane formy zaangażowania.

Uwagi interpretacyjne

Indeks IAS ma charakter deskryptywno-porządkujący i nie aspiruje do pomiaru jednorodnego latentnego konstruktów w sensie psychometrycznym. Jego celem jest uchwycenie faktycznego repertuaru działań społecznych, a nie postaw, motywacji czy deklaratywnej gotowości do zaangażowania. Z tego względu IAS wykorzystywany jest w analizach jako zmienna porządkowa lub kategoriowa, a uzyskane wyniki interpretowane są ostrożnie, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z samoopisowego charakteru danych ankietowych.

Aneks metodologiczny 2

Procedura ważenia wyników ze względu na status osiedleńczy i miejscowość

Cel ważenia

W trakcie analizy struktury próby stwierdzono odchylenia jej składu od szacowanej struktury populacji w zakresie statusu osiedleńczego (mieszkańcy mieszkający w miejscowości od urodzenia vs. osoby napływowe), przy czym skala tego odchylenia różniła się pomiędzy Bałdowem a Rokitkami. Zmienna ta nie była kontrolowana na etapie konstrukcji próby kwotowej, a jednocześnie wykazuje istotne związki z postawami wobec planów przyłączenia miejscowości do Tczewa (zmienna v116).

Celem procedury ważenia było częściowe skorygowanie wpływu tych odchyleń strukturalnych na wyniki dotyczące v116 oraz oszacowanie, w jakim stopniu struktura próby mogła wpływać na rozkład deklarowanych postaw.

Zastosowana metoda

Zastosowano ważenie poststratyfikacyjne (*post-stratification weighting*) z wykorzystaniem pakietu *survey* w środowisku R. W procedurze tej wagi jednostkowe przypisywane są respondentom w taki sposób, aby rozkład wybranych cech w próbie odpowiadał założonemu rozkładowi populacyjnemu.

Jako zmienne wagowe przyjęto:

- miejscowość zamieszkania (Bałdowo / Rokitki),
- status osiedleńczy (mieszkanie od urodzenia / osiedlenie się w późniejszym okresie).

Zmienne te połączono w cztery warstwy poststratyfikacyjne:

1. Bałdowo – mieszkańcy od urodzenia
2. Bałdowo – mieszkańcy napływowi
3. Rokitki – mieszkańcy od urodzenia
4. Rokitki – mieszkańcy napływowi

Rozkłady docelowe

Docelowe udziały poszczególnych warstw zostały określone na podstawie:

- danych spisowych,
- informacji o dynamice osadnictwa,
- porównań z analogicznymi miejscowościami podmiejskimi.

Rozkłady te miały charakter eksperckiego przybliżenia, a nie precyzyjnej rekonstrukcji populacji, i zostały dobrane w sposób konserwatywny (tj. nie maksymalizujący skali korekty).

Dla potrzeb obliczeń przyjęto jedynie proporcje, a nie rzeczywiste liczebności populacyjne, co jest standardową praktyką w poststratyfikacji – skala liczebności nie wpływa na wartości wag względnych.

Realizacja obliczeń

1. Zdefiniowano projekt badania bez wag (równe prawdopodobieństwa doboru).
2. Zastosowano procedurę *postStratify()*, przypisując wagi jednostkowe respondentom zgodnie z ich przynależnością do warstw.
3. Na podstawie uzyskanych wag obliczono ważone rozkłady zmiennej v116.
4. Równolegle zachowano rozkłady surowe w celu porównania efektu korekty.

W celu ograniczenia ryzyka nadmiernego wzrostu wariancji wyników przeprowadzono diagnostykę wag (rozstęp, współczynnik zmienności, efektywna liczebność próby). Uzyskane wartości mieściły się w akceptowalnych granicach dla analiz opisowych.

Interpretacja wyników ważonych

Zastosowanie wag:

- prowadzi do nieznacznego obniżenia poziomu deklarowanego poparcia dla przyłączenia miejscowości do Tczewa,
- skutkuje wzrostem udziału postaw neutralnych,
- nie powoduje istotnego wzrostu sprzeciwu wobec przyłączenia.

Oznacza to, że odchylenia struktury próby wpływały przede wszystkim na intensywność deklarowanych stanowisk, a nie na ogólny kierunek opinii mieszkańców. Kluczowy wniosek merytoryczny – przewaga postaw sceptycznych lub negatywnych wobec przyłączenia – pozostaje stabilny niezależnie od zastosowania korekty wagowej.

Zasady prezentacji wyników w raporcie

Z uwagi na:

- ekspercki charakter założeń wagowych,
- umiarkowaną skalę korekty,
- niewielką liczebność części warstw,

w raporcie głównym prezentowane są zarówno wyniki surowe, jak i ważone, traktowane łącznie jako zakres możliwych wartości („widełki”), a nie jako alternatywne, konkurencyjne estymacje. Takie podejście pozwala zachować przejrzystość interpretacyjną oraz rzetelnie odzwierciedlić niepewność estymacyjną wynikającą z konstrukcji próby.